

Urbaania kansalaisuutta viljelemässä
Kaupunkiviljelijöiden käsityksiä kaupunkiluonnosta sekä
kaupunkitilassa toimimisesta Helsingissä

Sini Susanna Suomela (Puustinen)

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaali- ja kulttuuriantropologia

Pro gradu -tutkielma

Toukokuu 2016

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty

Valtiotieteellinen tiedekunta

Laitos – Institution – Department

Sosiaalitieteiden laitos

Tekijä – Författare – Author

Sini Susanna Suomela

Työn nimi – Arbetets titel – Title

Urbaania kansalaisuutta viljelemässä. Kaupunkiviljelijöiden käsityksiä kaupunkiluonnosta sekä kaupunkitilassa toimimisesta Helsingissä

Oppiaine – Läroämne – Subject

Sosiaali- ja kulttuuriantropologia

Työn laji – Arbetets art – Level

Pro gradu

Aika – Datum – Month and year

Toukokuu 2016

Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages

92 sivua lähteineen

Tiivistelmä – Referat – Abstract

Tämä opinnäytetyö on tutkimus kaupunkiviljelytoiminnasta Helsingissä. Tärkeimmät kysymykset tässä tutkimuksessa ovat: Minkälaisena kaupunkiviljely tutkimuskentällä ja Helsingissä näyttäytyy? Mitä motiiveja viljelyn taustalla on? Mihin viljelytoiminta Helsingissä sijoittuu globaalin kaupunkiviljelyilmiön kentällä? Miten kaupunkiviljelijät itse näkevät toimintansa? Ja miten viljelijät hahmottavat kaupunkitilan sekä oman paikkansa siinä? Myös kaupunkilaisten kokemuksia kaupunkiympäristöstä sekä -luonnosta pohditaan näiden valossa.

Näitä kysymyksiä tarkastellaan ekologisuu den, aktivismin, kansalaisuuden sekä kaupunkitilan teemojen kautta, joiden alateemoina nousevat esiin pohdinnat tilan sekä paikan kulttuurisista määritelmistä.

Tämä tutkimus perustuu ennen kaikkea Helsingissä vuoden 2015 kevään sekä kesän aikana tehdyille antropologiselle kenttätöille. Aineisto sisältää osallistuvaa havainnointia sekä haastatteluja kaupunkiviljelmiltä Helsingissä. Nämä keskittyvät kahteen ennalta valittuun kaupunkiviljelmään, joista yhdellä myös itse viljelin kenttätöiden aikana, ja joissa myös suurin osa haastatelluista informanteista viljelivät. Aineisto sisältää myös yleistä havainnointia kaupunkiviljelykentästä Helsingin alueella erityisesti median kautta.

Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa toimii antropologinen kaupunkitutkimus, sekä ympäristötutkimus. Tutkimuksessa hyödynnetään teorioita sekä ajatusmalleja eri teoreetikoilta sekä tutkijoilta, jotka ovat osallistuneet kaupunkitilan sekä -paikan määrittelyihin sekä kansalaisuuden ja yhteisöllisyyden teoretisointiin kaupunkikontekstissa.

Tärkeimpänä teoreettisena lähtökohtana tutkimuksen argumenttien pohdinnassa on ajatus urbaanista ekologisesta kansalaisuudesta, joka määrittelee kansalaisuuden kaupunkikontekstissa omaavan muodollisten velvoitteiden lisäksi myös eettisiä velvoitteita niin ympäristöä kuin kanssakaupunkilaisia kohtaan.

Tutkimuksen argumenttina on, että kaupunkiviljely ei ole ainoastaan ruoantuotantoa kaupungissa vaan sillä on myös moninaisia kulttuurisia sekä sosiaalisia merkityksiä kaupunkiympäristössä. Sen kautta tuotetaan uudenlaista urbaania kaupunkilaisuutta sekä kansalaisuutta, joka on aktiivinen ja osallistuva. Kaupunkiviljelytoiminnan kautta viljelijät ottavat julkista tilaa haltuun eli hyödyntävät vapaita tiloja yhteisön resurssiksi.

Tutkimuksen argumenttia tukevat kenttätöiden havainnot siitä, miten viljelijät tuovat toimintaansa esiin. Kaupunkiviljely kytkeytyy myös urbaaniin aktivismiin globaalilla tasolla. Viljelmät paikkana toimivat aktiivisen kansalaisen tiloina jakaa tietoa sekä rakentaa yhteisöllisyyttä. Kaupunkilainen tässä tapauksessa voidaan nähdä aktiivisena toimijana, joka sekä ylläpitää yhteisöllisyyttä että ottaa vapaita julkisia tiloja oman toimintansa käyttöön kaupunkiviljelyn kautta. Näin viljelijät sekä oikeuttavat itselleen tilaa että osallistuvat tätä kautta yhteiskunnallisiin sosiaalisiin, poliittisiin sekä ympäristönsuojelu keskusteluihin.

Avainsanat – Nyckelord – Keywords

Kaupunkiviljely, ekologisuus, kansalaisuus, aktivismi, kaupunkitila, luonto, ympäristö

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Tutkimuksen teoreettinen tausta	6
2.1 Kaupungit sekä kaupunkilaiset tutkimuksen kohteena	6
2.2 Luonnon sekä paikan teoreettiset viitekehykset.....	13
2.2.1 Luonto ja kaupunki	13
2.2.2 Tilan ja paikan hahmotus	17
3 Kaupunkiviljely maailmalla ja Helsingissä	20
3.1 Urbaani viljely, yhteisöpuutarhat ja aktivismi maailmalla	20
3.2 Helsinki kaupunkina ja kaupunkiviljelyn paikkana.....	27
4 Etnografinen kenttätyö kaupungissa	30
4.1 Kaupunkiviljelmät Helsingissä ja kenttätyökohteet.....	32
4.2 Viljelijät – haastatellut informantit	40
4.3 Omat kädet mullassa – osallistuva havainnointi.....	41
4.4 Kentällä kotona – jotakin tuttua, paljon uutta	43
4.5 Pohdintoja tutkimuksen eettisyydestä ja aineiston riittävydestä.....	46
5 Kaupunkiluonto Helsingissä	50
6 Viljely kaupunkitilassa	63
6.1 Viljelyn, ruoan ja tiedon jakaminen kaupunkitilaan ja kaupunkilaisille	63
6.1.1 Yhteydet globaaliin ympäristödiskurssiin.....	64
6.1.2 Tiedon levittäminen paikallisella tasolla.....	67
6.2 Kaupunkiviljelyn sosiaaliset ja yhteisölliset aspektit	71
6.3 Kaupunkitilojen hyödyntäminen ja haltuunotto	77
7 Lopuksi: Aktiivinen kansalainen ja huomisen kaupunki.....	86
Lähteet	89

1 Johdanto

“Kaupunkisuunnittelun kapinalliset haluavat tiiviimmän, viihtyisämmän ja elävämmän Helsingin.” – Helsingin Sanomat¹

“Kun omassa kodissa neliöitä on vähän, olohuonettaan voi laajentaa koko kaupunkiin.” – Yle Uutiset²

“Hyötykasveja pursuavat lavakaulukset ovat tulleet kaupunkikuvaan jäädäkseen, kun marginaali-ilmionä alkaneesta kaupunkiviljelystä on tullut joukkojen rakas harrastus.” – Yle Uutiset³

Suomessa kaupunkien elävyydestä ja viihtyisyydestä on keskusteltu viime aikoina mediassa. Keskustelua on käyty kasvavien sekä muuttuvien kaupunkien ja kaupunkielämän monimuotoistumisen ympärillä. Myös Helsinki on mukana siinä globaalissa virrassa, jossa kaupunkielämä ja -kulttuuri saavat uudenlaisia muotoja, olivat ne sitten katuruoka, kaupunkiviljely tai kaupunkitapahtumat. Uusia muotoja näistä tekevät erityisesti niiden luonne, joka perustuu kaupunkilaisten omaan aktiiviseen paikallisen tason toimintaan. Nämä kaikki ovat myös Helsingissä saaneet uutta nostetta, ja järjestäjätahoina ovat olleet yhä useammin organisaation, yrityksen tai Helsingin kaupungin sijasta kaupunkilaiset ja kaupunkiyhteisöt itse. Tämä tutkimus käsittelee kaupunkiviljelytoimintaa Helsingissä, joka on osa tätä muutoksen virtaa. Se tekee tästä tutkimuksesta ajankohtaisen sekä Helsingin tutkimuspaikkana mielenkiintoiseksi.

Kaupunkiviljelmä on paljon muutakin kuin vain viheralue (Von Hassel 2005, 92), ja urbaanit viheralueet eivät ole ainoastaan tuomassa esteettisiä hyötyjä (Black 2013). Nämä olivat ne taustaolettamukset, joiden pohjalta tämän tutkielman tutkimusaihe sekä -kysymykset muotoutuivat. Tämän tutkimuksen kantavana teemana ovat kaupunkiympäristön, kaupunkilaisen sekä urbaanin liikehdinnän määrittelyt ja pohdinnat. Tutkimuksen kautta pyrin tuomaan esiin ja pohtimaan, mitä kaupunkiviljely

---

¹ (Laitinen 2014)

² (Jurkko 2015)

³ (Mokkila 2015)

Helsingissä on. Tärkeimmät kysymykset tässä tutkimuksessa ovat: Minkälaisena kaupunkiviljely tutkimuskentällä ja Helsingissä näyttäytyy? Mitä motiiveja viljelyn taustalla on? Mihin viljelytoiminta Helsingissä sijoittuu globaalin kaupunkiviljelyilmiön kentällä? Miten kaupunkiviljelijät itse näkevät toimintansa? Ja miten viljelijät hahmottavat kaupunkitilan sekä oman paikkansa siinä? Kaupunkiviljelyn kautta pohdin myös kaupunkilaisten kokemuksia kaupunkiympäristöstä sekä -luonnosta. Näitä kysymyksiä tarkastelen ekologisuuden, aktivismin, kansalaisuuden sekä kaupunkitilan teemojen kautta, joiden alateemoina nousevat esiin pohdinnat tilan sekä paikan kulttuurisista määritelmistä.

Tämä tutkimus perustuu Helsingissä vuoden 2015 kevään sekä kesän aikana tehdylle antropologiselle kenttätöölle. Aineisto sisältää osallistuvaa havainnointia sekä haastatteluja kaupunkiviljelmiltä Helsingissä. Nämä keskittyvät kahteen ennalta valittuun kaupunkiviljelmään, joista yhdellä myös itse viljelin kenttätöön aikana, ja joissa myös suurin osa haastatelluista informanteista viljelivät. Aineisto sisältää myös yleistä havainnointia kaupunkiviljelykentästä Helsingin alueella erityisesti median kautta.

Tutkimuksen argumenttina on, että kaupunkiviljely ei ole ainoastaan ruoantuotantoa kaupungissa vaan sillä on myös moninaisia kulttuurisia sekä sosiaalisia merkityksiä kaupunkiympäristössä. Sen kautta tuotetaan uudenlaista urbaania kaupunkilaisuutta sekä kansalaisuutta, joka on aktiivinen ja osallistuva. Kaupunkiviljelytoiminnan kautta viljelijät ottavat julkista tilaa haltuun eli hyödyntävät vapaita tiloja yhteisön resurssiksi.

Tutkimuksen argumenttia tukevat kenttätöni havainnot siitä, miten viljelijät tuovat toimintaansa esiin ja haluavat levittää tietoa sekä toimintaa viljelystä laajemmalle. Kaupunkiviljely kytkeytyy urbaaniin aktivismiin myös globaalilla tasolla. Viljelmät paikkana toimivat aktiivisen kansalaisen tiloina jakaa tietoa sekä rakentaa yhteisöllisyyttä. Kaupunkilainen tässä tapauksessa voidaan nähdä aktiivisena toimijana, joka sekä ylläpitää yhteisöllisyyttä että ottaa vapaita julkisia tiloja oman toimintansa käyttöön kaupunkiviljelytoiminnan kautta.

Yleisesti etnografisen tutkimuksen ollessa kyseessä paikan määrittelyt ja niiden vaikutukset empiirisen tutkimuksen analyysiin ovat tärkeitä, ja myös tässä tutkielmassa pohdinnan kohteena. Kenttätöpaikan kautta kuvaan kenttätökokemusta ja avaen tutkimuksen kenttäkontekstia. Kentällä kerättyä aineistoa käytän tutkimuksen

analyysissä ja pyrin pohtimaan kenttähavaintoja aiemman antropologisen sekä muun tieteellisen kirjallisuuden kautta. Puran aineiston analyysiosiossa osiin, jonka kautta analysoin yhteisön ylläpidon, kaupunkiluonnon luomisen sekä tilan haltuunoton sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä kaupunkitilassa.

Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa toimii antropologinen kaupunkitutkimus, sekä ympäristötutkimus, jotka kattavat sisälleen hahmotteluja niin kansalaisuuden, kaupunkiluonnon sekä kaupunkitilan ja -paikan määritelmistä. Käytän tässä tutkimuksessa teorioita sekä ajatusmalleja eri teoreetikoilta sekä tutkijoilta, jotka ovat osallistuneet kaupunkitilan sekä -paikan määrittelyihin sekä kansalaisuuden ja yhteisöllisyyden teoretisointiin kaupunkikontekstissa. Kaupunkiantropologian paikkatutkimus on pohjannut yleensä enemmän sosiaalisten suhteiden sekä periaatteiden painotukselle (Bartlett, 2014, 10), ja luonnon hahmotukset kaupunkitilassa ovat saattaneet näiden valossa jäädä hieman taka-alalle. Tämä kaupunkitutkimuksen sekä ympäristöantropologian teemojen yhdistäminen tekee tästä tutkimuksesta myös teoreettisella tasolla ajankohtaisen sekä merkityksellisen. Keskustelut, joihin tässä tutkimuksessa viitataan ovat samalla ajankohtaisia sekä ajattomia. Niiden juuret johtavat pitkälle antropologisen tutkimuksen klassisiin teorioihin sekä nousevat ylös aikalaistemme tutkimuksissa nyky-yhteiskunnan muutoksista.

Antropologian alalla kaupunkitutkimus ja kaupunkikonteksti tutkimuksessa ovat kohdanneet monia muutoksia. Ne elävät nyt uudelleen syntymisen aikaa, jossa urbaani elämä ja sen ilmiöt saavat ansaitsemansa huomion, sekä niin teoreettiset että etnografiset lähtökohdat on saatettu vastaamaan nykyajan urbaanin tutkimuksen haasteisiin. Kaupunkikonteksti on tässä tutkimuksessa sekä etnografisella että teoreettisella tasolla keskiössä. Kaupunki on globaalien sekä paikallisten virtojen liittymäkohdassa, ja tilan sekä paikan merkitysten kautta urbaanien ilmiöiden sekä kysymysten pohdinta saa uusia muotoja sekä tavoittaa niiden taustalla olevia tärkeitä teemoja.

Paikan sekä tilan hahmottamiset ovat myös nousseet antropologisen analyysin keskiöön viime vuosikymmeninä osittain kenttäkohteiden muutoksen ansiosta ja osittain keskittymisestä luonnon sekä ympäristön uudelleen pohdintoihin teoreettisella tasolla. Antropologian alalla luonnon ja kulttuurin määrittelyt ovat olleet tutkimuksen

kohteina pitkään ja näitä on hyödynnetty myös paikan sekä tilan määrittelyissä. Tämä tutkimus tuo nämä keskustelut kaupunkikontekstiin ja keskiössä ovat kaupunkilaisten määritelmät luonnosta, kaupunkiluonnosta sekä kaupunkitilasta oman tekemisen kautta hahmotettuna. Pyrkimykset ymmärtää luonnon määrittelyjen tapoja kaupunkikontekstissa ovat mielekkäitä, ja tutkimukseni valossa mielekästä on myös pohtia, luodaanko näitä tapoja toiminnan kautta kaupungissa.

Tutkimuksen keskiössä on siis kaupunki paikkana sekä toiminnan tilana. Jaan kaupunkiviljelytoiminnan kolmeen eri, mutta toisiaan täydentävään, lähtökohtaan. Ensimmäinen on tiedon levittäminen ja oppimisen aspektit, jotka kietoutuvat globaaleihin ympäristödiskursseihin, mutta jotka paikallisella tasolla saavat konkreettisia muotoja kaupunkiviljelytoiminnan kautta. Toinen lähtökohta on kaupunkiviljelytoiminnan sosiaaliset sekä yhteisölliset aspektit, joilla on vaikutusta niin kaupunkitilaan kuin viljelijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin. Kolmantena ja kaikki edellä mainitut yhteen liittävä lähtökohtana on kaupunkiviljelytoiminta julkisen tilan haltuunottajana sekä hyödyntäjänä. Argumentoin, että kaupunkiviljelijät aktiivisesti luovat toiminnallaan itselleen tilaa julkisessa tilassa, luovat tiloille uusia merkityksiä sekä tiedon levittämisen, jakamisen että yhteisöllisen toiminnan kautta. Näin he oikeuttavat itselleen tilaa ja osallistuvat tätä kautta yhteiskunnallisiin sosiaalisiin, poliittisiin sekä ympäristönsuojelu keskusteluihin.

Tärkeimpänä teoreettisena lähtökohtana kyseisten argumenttien pohdinnassa on ajatus urbaanista ekologisesta kansalaisuudesta (Light 2003; DelSesto 2015), joka määrittelee kansalaisuuden kaupunkikontekstissa omaavan muodollisten velvoitteiden lisäksi myös eettisiä velvoitteita niin ympäristöä kuin kanssakaupunkilaisia kohtaan. Tämän kautta kaupunkitilassa on mahdollista osallistua eri ympäristönsuojelukeskusteluihin, sekä tärkeimpänä selitetään kaupunkilaisten aktiivisuutta sekä osallistuvaa toimintaa kohti ekologisempaa, sosiaalisempaa sekä kantaaottavampaa kaupunkielämää sekä -kulttuuria.

Tämän päivän megakaupungit muodostavat meidän urbaanin tulevaisuutemme (Light, 2003, 53). Tämän takia on tärkeää tehdä antropologista tutkimusta kaupunkitilassa, sillä siellä ovat ihmiset ja siellä ne tulevat olemaan tulevaisuudessakin, väkimäärien vain kasvaessa. Kaupunkiviljely ei ole ainoastaan epätavallisissa paikoissa viljelemistä

vaan se on kaupunkilaisten omassa asuinympäristössään toimimista ja vaikuttamista, eräänlainen ympäristöliike ja henkilökohtainen aktiviteetti, missä kaupunkilaiset konkreettisen toiminnan kautta pyrkivät tuomaan esille tärkeiksi kokemiaan asioita sekä sitä kautta vaikuttamaan omaan asuinympäristöönsä sekä kaupunkitilaan.

Näen tämän liittyvän myös laajempaan keskusteluun kaupunkikuvan muutoksesta nykypäivän kaupunkeja koskettavien ongelmien pohdinnassa, kuten esimerkiksi väestönkasvu ja ilmastonmuutos. Transitiokeskusteluissa argumentoidaan kaupunkien muuntumiskyvyn ja -tahdon puolesta, jotta se pystyisi vastaamaan sitä kohtaaviin haasteisiin. Tämä tarkoittaa resiliienttiä kaupunkia, joka sisältää myös aktiivisia ja muuntumiskykyisiä kaupunkilaisia.

Tutkimus alkaa niiden teoreettisten taustojen sekä taustaolettamusten avaamisella, jotka ovat tämän tutkimuksen pohjana. Näitä ovat kaupunkitutkimuksen muutokset sekä suuntaukset antropologian alalla, tilan ja paikan antropologinen tutkimus sekä ympäristön sekä luonnon pohdinnat. Luku 3 käsittelee tutkimusaihetta, kaupunkiviljelyä. Se esittelee kaupunkiviljelytoimintaa ja -ilmiötä sekä globaalista että paikallisesta viitekehyksestä. Globaalin viitekehyksen tarkastelu painottuu Yhdysvaltoihin, jossa kaupunkiviljelytoimintaa on ollut pitkään ja sitä on tutkittu paljon. Paikallinen viitekehys rajautuu kenttätöön mukaan Suomeen ja tarkemmin sen pääkaupunkiin, Helsinkiin. Suoritin kenttätöön Helsingissä ja luvussa 4 paneudutaan siihen. Luvussa käydään läpi kaupunkiviljelykenttää Helsingissä ja kuvataan kenttätöön kohteina olleita kahta säkki- ja laatikkoviljelmää Helsingin keskusta alueella, ja tämän lisäksi esitellään kenttätöissä käytetyt metodit. Luvussa 4 pohditaan myös etnografisen kenttätöön luonnetta ja sen eettisiä аспекteja sekä analysoidaan hieman kenttätökokemusta sekä aineiston riittävyyttä tutkimuskysymysten kannalta.

Luvussa 5 pohditaan aineistosta nousseita seikkoja luonnon sekä kaupunkiympäristön määrittelyistä, joilla on merkitystä kaupunkiympäristön sekä -tilan määrittelyjen kannalta. Aineiston analyysi jatkuu luvussa 6, jossa paneudutaan tarkemmin kaupunkiviljelytoimintaa ohjaaviin motiiveihin sekä syihin toiminnan taustalla. Luvussa 7 tiivistetään tutkimuksen johtopäätökset sekä samalla käännetään katseet myös laajempaan viitekehykseen ja pohditaan, miten tutkimuksessa analysoidun kaupunkiviljelyn kulttuuriset sekä sosiaaliset merkitykset istuvat laajempaan kaupunkikulttuurin muutokseen.

2 Tutkimuksen teoreettinen tausta

Tämä luku käsittelee tutkimusaiheen taustalla olevia antropologisia keskusteluja, jotka toimivat taustavaikuttajina tutkimukseni pohdintoihin. Niiden kautta tuon esille ne taustaolettamukset, jotka tutkimukseni teon sekä analyysin taustalla ovat olleet. Näitä ovat antropologiset keskustelut kaupungin, tilan sekä paikan ja luonnon sekä ympäristön määritelmistä, jotka eivät ole abstrakteja universaaleja, vaan kulttuurisesti värittyneitä, ja saavat sekä paikallisia että globaaleja merkityksiä eri vuorovaikutussuhteiden kautta.

Tila ja paikka tutkimuksellisina kokonaisuuksina ja analyysin kohteina ovat tärkeitä, mutta on syytä muistaa, että niitä melkein koskaan ei voi käsitellä irrallisina muista kulttuurisista tai sosiaalisista viitekehyksistä. Käsittelen tilan sekä paikan kulttuurisia merkityksiä sekä hahmotuksia kaupunkikontekstin sekä luonnon määritelmien viitekehysten kautta.

2.1 Kaupungit sekä kaupunkilaiset tutkimuksen kohteena

Urbaani antropologinen tutkimus on kohdannut monia muutoksia viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Setha Low kuvaa kirjan *A Companion to Urban Anthropology* (2014) artikkelissaan, miten antropologinen tutkimus urbaaneilla alueilla elää uudelleensyntymisen aikaa, joka on lähtenyt liikkeelle 80-luvulta. Antropologinen kaupunkitutkimus on siirtynyt poispäin kentältä, joka keskittyi ainoastaan pieniin yhteisöihin ja ryhmiin, ja siirtynyt enemmän urbaanien prosessien sekä sosiaalisten suhteiden monikerroksiseen sekä tilalliseen analyysiin (mts. 25). Perinteisen antropologisen tutkimuksen kritiikki pohjasi siihen, etteivät etnografinen tutkimus ja analyysi sopineet urbaaniin ympäristöön ja sen ilmiöihin. Kritiikki urbaania antropologiaa kohtaan nousikin juuri siitä, miten perinteinen etnografia ei pystynyt käsittämään ja konseptualisoimaan kaupunkielämää kokonaisuudessaan. Tämän pohjalta tutkijat alkoivat muokata tutkimusotettaan urbaanissa kontekstissa erilaisten katsontakantojen kautta. Tällä oli vaikutusta kaupunkitutkimukseen niin metodologisella kuin teoreettisella tasolla. Metodologisista vaikutuksista kaupunkitutkimukseen puhun enemmän luvussa 3, jossa käsittelen omaa kenttätöitäni. Tässä luvussa pureudun niihin teoreettisiin vaikutuksiin sekä suuntiin, joita kaupunkitutkimus antropologiassa on saanut ja ottanut.

Etnografinen kaupunkitutkimus on ottanut suuntaa myös monitieteisempään lähestymistapaan sekä metodien että teorian osalta. Kaupunkitutkimuksen katsotaan olevan monitieteistä ja myös antropologisessa kaupunkitutkimuksessa tieto sekä taito muilta aloilta, kuten esimerkiksi maantieteen, sosiologian sekä designin aloilta että politiikan sekä globalisaation teemojen ympäriltä, on otettu hyödyksi ja mukaan antropologiseen analyysiin sekä etnografiseen tutkimukseen. (Low, 2014.)

Tästä 80-luvulta alkunsa saaneesta käännekohdasta puhutaan yleisesti, ja myös Low käyttää termiä, tilallinen käänne (*spacial turn*), mikä kuvaa käännettä suhteessa aikaisempiin tutkimuksiin ja niiden kriittisempiin tarkasteluihin.⁴ Myös tilan sekä paikan tutkimuksen uudelleen tarkastelu osuu tähän kohtaan ja sillä on ollut vaikutusta myös antropologiseen kaupunkitutkimukseen. Lowin (2014, 19) mukaan arkkitehtuurin ja kulttuurin suhteiden tutkimus etnografioissa oli alku paikallisuuden tutkimukselle ja käytölle urbaanissa antropologisessa tutkimuksessa sekä metodologian että teorian osalta. Tilan sekä paikan konseptit nousivat esiin urbaaneissa etnografioissa, joissa materiaalista tilaa käytettiin strategiana kaupungin tutkimiseen. Tämä oli niin sanottu ensimmäinen lähtökohta, minkä jälkeen tilan ja paikan teoretisointi kaupunkitutkimuksessa on saanut seurakseen myös muita lähtökohtia. Kaupunkia ei nähdä staattisena kontekstina tai paikkana, vaan se on paikka, joka sisältää moninaisia tilojen, paikkojen sekä asioiden vaikutussuhteita, jotka eivät ole erillään myöskään globaaleista alueista.

Näitä suhteita voidaan lähestyä monilta eri puolilta ja seuraavassa käydään läpi muutamia teoreettisia lähestymistapoja, joita kaupunkitutkimuksessa on käytetty, ja jotka toimivat myös tämän tutkimuksen taustoittavina teoreettisina lähtökohtina.

MacDonogh (2014, 28) käyttää termiä virtaus kuvaamaan liikettä kaupunkitilassa, ja hän määrittelee sen sisältävän ihmisten liikkuvuuden, tiedon kulun ja vaihdon, pääoman ja hyödykkeet, joiden liikehdintä sisältää systemaattisen kierron kaupungin sisällä kuin myös yhteyden kaupunkien välillä. Virrat ovat moninaisia ja niiden tutkimisessa on otettava huomioon virtaussuunta, kanavointi, voima sekä aika. Kaupunkitilassa kyseisten virtojen viitekehys on erityisen tärkeää, sillä kaupunki

---

⁴ Akatemiassa ja tutkimuksessa yleisestikin 80-luvulta alkanut kriittisempi ajattelu ja aikaisempien tutkimusten uudelleen tarkastelu eri näkökulmista merkkää myös tätä käännettä ja osuu historiallisesti samaan aikaan, jolloin koko akateemisen tutkimuksen alalla alkoi kriittisempi käänne entiseen tutkimukseen.

alueena ei ole suljettu tila, ja sen läpi virtaa monenlaisia vaikutuksia, verkostoja suhteita. Näitä ovat niin globaalit, mutta myös paikallisesta kumpuavat vaikutussuhteet. Tunnettu globalisaatio tutkija Arjun Appadurai (1996) puhuu samankaltaisista vuorovaikutussuhteista ja käyttää niiden ymmärtämisessä viisi aluetta (*scapes*) kuvaamaan näitä eri virtoja sekä tuomaan järjestystä globaaliin maailmaan.

Holston ja Appadurai (1996) ovat käsitelleet näiden globaalien vaikutussuhteiden viitekehyksen kautta kansalaisuuden määritelmiä ja kaupunkia niiden määritelmien keskiössä. Holstonin sekä Appadurain ajatukset urbaanista kansalaisesta osuvat hyvin käsittelemään kaupunkilaisten roolia kaupungissa, ja vaikkakin kirjoitettu jo vuonna 1996 onnistuu artikkeli *Cities and Citizenship* määrittelemään kaupunkilaisen ja kansalaisen osuvasti sopien myös nykyhetken muutoksiin sekä kaupunkiviljelyn kaltaiseen toimintaan. Se toimii myös hyvänä esimerkkinä siitä, mitä kaupunkikontekstista tarkastelu ja kaupunkitutkimus parhaimmillaan voi eri yhteiskunnallisten ongelmakohtien sekä ilmiöiden tarkasteluun antaa.

Holston sekä Appadurai kuvaavat, kuinka yhteiskunnan jäsenenä oloa ei pystytä enää määrittelemään ainoastaan alueellisten valtioiden kansalaisuuksien kautta. Modernin kansalaisen käsitteen ydin muodostuu niistä ristiriitaisista ja käsitettä hajottavista muutoksen prosesseista, joita määrittely sisältää. Yhtäältä kansalaisuus sisältää vallan identiteettien määrittelyyn, mikä pusertaa alleen kaikki muut identiteetit, ja samalla se jättää määrittelyn ulkopuolelle suuren joukon, jonka mobilisoituminen ja vastarinta hajottavat käsitettä yhtälailla. (Holston ja Appadurai, 1996, 187-188.) Nykypäivän kansalaisuuden käsitteen määrittely ei ole sidottavissa vain valtion rajojen sisälle. Uraanilla kansalaisuudella on historiallinen etusija valtiollisesta kansalaisuudesta valtion rakennusprojekteista huolimatta, ja Holstonin sekä Appadurain mukaan kaupungit toimivat edelleen kansalaisuuden kehityksen strategisina areenoina (mts. 188). Kaupungit ovat kaiken sen toiminnan keskiössä, jonka kautta kansalaisuuden määrittely saa uusi muotoja, ja toiminnan painopisteenä kaupunkitiloissa ovat enemmän globaalit viitekehykset kuin valtiolliset paikalliset kontekstit. Kaupunkilaiset toiminnallaan myös kiihdyttävät niitä prosesseja, jotka määrätietoisesti laajentavat sekä jäytävät kansalaisuuden sääntöjä, merkityksiä sekä käytäntöjä (mts. 188). Valtiollinen kansalaisuus on ravistelun ja muutoksen alla, sillä joko valtio on epäonnistunut kansalaisuuden sovittelijana ja kansalaisten hahmottama kansallinen yhteiskunta on menettämässä merkityksensä kokonaan, tai valtio on onnistunut säilyttämään

kansalaisuuden rungon, mutta sen sisältöä on haastettu niin paljon, että sen saamat sosiaaliset muodot eivät ole enää tunnistettavissa, mikä pakottaa jäsenyyden uudelleentarkasteluun. Nämä muutokset vaikuttavat epävarmuutena moniin asioihin kuten muun muassa yhteenkuuluvuuden tunteeseen, sen järjestäytyneisyyden muotoon sekä sisällyttävyyteen sekä kulttuuristen identiteettien rooliin. (Holston ja Appadurai 1996, 188.)

Holston ja Appadurai kritisoivat kansallista identiteettiä käsittelevää kirjallisuutta siitä, että kansalaisuuteen kohdistuvia muutoksia on käsitelty liikaa kansallisen sekä globaalin dikotomian kautta. Kaupungit yleensä tällöin putoavat analyysin yhtälöstä kokonaan, sillä kyseisen dikotomian kautta globalisaatio näyttäisi neutralisoivan paikan merkityksen kokonaan ja tekevän siitä merkityksettömän. Tällainen dematerialisaatio on heidän mukaansa väärin, ja paikan merkitys on perustavanlaatuinen yhteiskunnan jäsenyyden ongelmien pohdinnassa. (Mts. 189.) Tutkijoiden mukaan tarvitaankin enemmän tilaa tutkimukselle, missä kaupungit nähdään valtioiden haastajina ja jopa niiden korvaajina keskusteluissa kansalaisuuden paikasta. Kaupungit tulisi nähdä kansalaisuuden nousevien muotojen ellettynä paikkana. Elämme massamuuttoliikkeiden, talouden globalisaation, oikeusdiskurssien ja muiden virtojen nopean liikkuvuuden aikaa ja kaupungit edustavat globaalien voimien paikallistamista, lokalisaatiota. Holston ja Appadurai painottavat kuitenkin, että vaikka globaalit virrat saattavat tehdä syvempää kiilaa kansallisen tilan sekä urbaanin keskustan välille, ei se tarkoita, että ne suoraan tuhoaisivat kansallisvaltioiden tärkeyttä ja keskeisyyttä. (Mts. 189.)

Holston ja Appadurai jakavat edellä esitettyjen keskustelujen kautta kansallisuuden muodolliseen (*formal*) sekä todelliseen (*substantive*) (mts. 190). Tämän jaon kautta pystytään paremmin hahmottamaan kansalaisuuden tänä päivänä saamia määritelmiä, mutta se auttaa myös hahmottamaan, miksi kaupungit voivat olla keskeisiä paikkoja erilaisten kansalaisuuksien kokoamiselle. Muodollinen kansalaisuus viittaa jäsenyyteen kansallisvaltiossa, ja todellinen kansalaisuus viittaa niihin poliittisiin, sosio-ekonomisiin, kulttuurisiin sekä kansalaisten oikeuksiin, joita ihmiset omaavat ja käyttävät. Tämän jaon kautta tarkasteltuna kansalaisuuden määritelmän ongelman ydin siinä, että muodollinen jäsenyys kansallisvaltiossa ei ole enää yhtä tarpeellinen ehto tai edellytys oleellisen kansalaisuuden jäsenyyteen (mts. 190). Todellinen kansalaisuus on eettinen määritelmä, joka ei tarvitse laillisia аспекteja sitomaan kansalaisia yhteen.

Tämä on selvästi nähtävillä etenkin alueilla ja paikoissa, joissa köyhimmillä kansalaisilla ei ole valtion kansalaisuudesta huolimatta muiden kanssa samoja oikeuksia vaikuttaa, tai niiden kansalaisten kohdalla, joiden elämänvalinnat sotivat kansallisia säädöksiä vastaan, olivat ne sitten seksuaalisia tai uskonnollisia (Holston ja Appadurai 1996, 190).

Tämä erottelu johtaa formaalin kansalaisuuden aliarvottamiseen, johon valtiot ovat vastanneet kahdenlaisella tavalla. Toinen tapa pyrkii tekemään kansalaisuudesta poissulkevamman ja toinen avoimemman (mts. 1996, 191). Nämä tavat yhdistävät kansalaisuuden määritelmät ja keskustelut vahvasti identiteettipoliittisiin keskusteluihin sekä erilaisuuden politiikkaan, jolloin nousee kysymyksiä muun muassa identiteetin määrittelyistä sekä siitä, kenet suljetaan ulkopuolelle ja kenet sisäpuolelle. Nämä vaikuttavat vahvasti myös kansalaisuuden määritelmiin, ja keskusteluista tässä kontekstissa on tullut niin voimakkaita, koska ne ehdottavat perustavanlaatuista muutosta kansalaisuuden historialliseen rooliin (Holston ja Appadurai 1996, 195). Nämä neuvottelut ja keskustelut tapahtuvat juurikin kaupungeissa, jonne on pakkautunut ja paikallistunut niin monia eri ryhmiä, joiden vuorovaikutuksen kautta kansalaisuuden oletukset ja määritelmät hioutuvat.

Holston ja Appadurai siis esittävät, että kansalaisuutta tulisi tarkastella sen oleellisen määritelmän kautta, koska formaalin kansalaisuuden määritelmä ei ota huomioon kaikkia niitä muotoja, joita kansalaisuus nykypäivänä ja etenkin kaupunkitilassa sisältää. Kansalaisuus sisältää moraalisen sekä toiminnallisen jäsenyyden aspektit, jotka määrittävät yhteisöön kuulumisen merkitykset ja toiminnot (mts. 200).

Myös filosofi Andrew Light (2003) puhuu artikkelissaan ”Urban Ecological Citizenship” eettisestä kansalaisuudesta sekä sen urbaaneista juurista. Hänen mukaansa politiikan tutkimuksessakin kansalaisuus on jo historiassa käsitetty urbaanissa kontekstissa alkaen Aristoteleen poliksesta. Kuten Holston ja Appadurai, myös Light näkee oleellisena kansalaisuuden määrittelyt ensisijaisesti urbaanin kautta. Ne ovat määritelmiä, jotka pätevät edelleen myös nykypäivän kaupungeissa ja Lightin mukaan näin näyttäisi jatkuvan myös tulevaisuudessa globaalin urbanisaation trendin jatkuessa. Light yhdistää urbaanin kansalaisuuden määritelmien pohdinnat keskusteluihin nykypäivän ympäristönsuojelusta ja ekologisesta toiminnasta pohtiessaan urbaanin

ekologisen kansalaisuuden määritelmiä. Pureudun näihin määritelmiin tarkemmin oman aineiston kautta luvussa 6.

Light tuo myös paikan merkityksen mukaan keskusteluihin kansalaisuuden määritelmistä. Hän nostaa esiin, kuinka kaupunkitilassa kansalaisuutta voi tarkastella julkisen tilan kautta. Huomioitavaa kuitenkin on, että kaupunkien symboliset keskipisteet, kuten esimerkiksi New Yorkin Times Square, joilla on enemmän merkitystä turisteille kuin itse kaupunkilaisille, eivät toimi kaupunkilaisille niinä demokraattisen kanssakäymisen paikkoina, joissa eettisen kansalaisen vastuullisuus ja vastuut kanssaihmissä kohtaan ymmärretään osana kokonaisuutta (mts. 54). Toisaalta kuitenkin kaupungit eivät ole kansalaistoiminnan tyhjiöitä, joissa ei vaikutussuhteita muihin paikkoihin ja ilmiöihin olisi, kuten olen edelläkin esittänyt, joten joissakin tapauksissa yhden tietyn paikan kautta tarkastelu saattaa paremmin tavoittaa ne kaikki suhteet, jotka kyseinen paikka sisältää.

Antropologi Miles Richardson (2003) esimerkiksi on tutkinut Amerikan latinoväestön kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksenluonnin tapoja tiettyjen markkina- sekä aukiopaikkojen kautta. Hän pohtii tilan käsityksiä kehon sekä oman itsen kautta käsitettynä, josta muun muassa Setha Low (2003) käyttää ilmaisua *embodied spaces* (ilmennetyt tilat). Tällä tarkoitetaan sitä, miten tietyssä tilassa olemisen kautta luodaan sekä ylläpidetään kyseisen tilan sekä oman itsen ja yhteisön merkityksiä. Tämänkaltaisen fenomenologinen lähtökohta tilan hahmottamiseen auttaa ottamaan sekä pitämään ihmisen eli tutkittavan kohteen ilmiöiden keskiössä ja tarkastella sitä ihmisen tai kaupunkilaisen oman kokemuksen kautta, jolloin heidät on ehkä helpompi nähdä myös toiminnallisina subjekteina sekä osana dynaamista ja muuttuvaa kaupunkia.

Urbanisaatio ja kaupunkien kehitys on moninainen ja vastavuoroinen toiminnan prosessi, joka kattaa sisälleen sekä toiminnan kohteen, tilan että toimijat. Tämän tutkimiseksi ja ymmärtämiseksi on otettava huomioon monia eri osa-alueita sekä vaikutussuhteita, jolloin on otettava käyttöön ja huomioitava myös muitakin lähtö- sekä tarkastelukohdita kuin kaupunkilaisen oma kokemus. Tässä kohden on syytä selventää, että todellisuudessa nämä tarkastelukohdat eivät ole täysin toisistaan erotettavissa, mutta käsitteellisellä tasolla niiden erottelu eri teoreettisten lähtökohtien ymmärtämiseksi on tärkeää. Urbaani konteksti sekä elämä on täynnä myös ristiriitoja

ja vastakkaisia tapoja sekä käsityksiä. Näiden tarkastelemiseksi voidaan ottaa keskiöön ne paikat sekä tilat, joissa kyseisistä vastakkainasetteluista neuvotellaan. Vastakkainasetteluiden, konfliktien, kumouksellisten ja vastarintaliikehdintöjen tarkastelut voivat keskittyä paikalle annettuihin merkityksiin tai tulkintoihin, tai niiden kautta on mahdollista tarkastella myös laajempia sosiaalisia kamppailuja syvään juurtuneista kollektiivista ajattelun tavoista (Low, 2003, 18). McDonogh on tutkinut espanjalaisissa lähiöbaareissa (*barrio chino*) Barcelonassa paikan ristiriitaisen rakentamisen sekä hahmottamisen muotoja sijoittaen ne kulttuuristen kategorioiden sekä valtasuhteiden leikkauspisteeseen. Hänen mukaansa baari on monimerkityksellinen sosiaalinen tila, jossa käydään keskusteluja valta- ja gender-rakennelmista urbaaneina merkitsevinä järjestelminä ja määrittellen valtavirran oikeanlainen ja hyveellinen määritelmä. (McDonogh 2003, 264-265.)

Manuell Castells (1983, xv) tähdentää, kuinka urbaanit kysymykset ovat nykyajan poliittisten konfliktien eturintamassa, ja politiikasta on tullut urbaanin kehityskulun ydin. Tämä on käynnistänyt ja synnyttänyt urbaania liikehdintää ja vastarintaliikkeitä, jotka jokainen eri konteksteissaan toiminnallaan vaativat urbaania uudistusta sekä visioivat vaihtoehtoista kaupunkia.

Tässä alaluvussa olen käsitellyt kaupunkia sekä kaupunkilaisia tutkimuskohteena ja esitellyt eri teoreettisia suuntauksia sekä teorioita näiden käsittelyyn. Teoriat ja lähestymistavat, joita olen päättänyt tässä avata heijastavat niitä lähtökohtia, joiden kautta myös omaa tutkimuskohdettani voi tarkastella. Muita viitekehyksiä ja teoreettisia suuntauksia kaupunkitilankin tarkasteluun löytyy lukuisia aina klassisemmista nykypäivän teoreetikoihin, esimerkiksi Anderson (1983), Lefebvre (1991), Sassen (1991), Tsing (2005) vain muutamana mainitakseni. Nykyajan kriittinen urbaani teoria painottaa urbanisaation sosiaalisten sekä paikallisten prosessien tärkeyttä, ja pyrkii pois näkökulmasta, jossa kaupunki nähdään valmiina tuotteena (DelSesto, 2015, 3). Tässä kuten myös muissa konteksteissa tilan sekä paikan, eli tässä tapauksessa kaupungin, kautta hahmottaminen on osoittautunut hyväksi teoreettiseksi viitekehykseksi eri ilmiöiden ymmärtämiseen.

Kaupunkiantropologian paikkatutkimus pohjaa yleensä enemmän sosiaalisten suhteiden sekä periaatteiden painotukselle (Bartlett, 2014, 10), ja luonnon hahmotukset ovat saattaneet näiden valossa jäädä hieman taka-alalle. Antropologian alalla luonnon

ja kulttuurin määrittelyt ovat kuitenkin olleet tutkimuksen kohteina pitkään ja seuraavassa pyrin hahmottamaan näitä teoreettisia viitekehyksiä.

2.2 Luonnon sekä paikan teoreettiset viitekehykset

Aloitan tämän luvun tarkastelemalla ensiksi niitä taustapohdintoja sekä -teorioita luonnon sekä kaupunkiluonnon hahmotelmista, joita ne kaupunkikontekstissa nykypäivänä saavat. Nämä sisältävät niin kulttuuriset luonnon määritelmät kuin luonnon tarkastelun biofyysisenä kokonaisuutena. Tämän jälkeen käsittelen niitä ympäristöantropologian keskusteluja, jotka ovat tilan ja paikan kulttuuristen jakojen ja määrittelyjen taustalla, ja jotka pohjaavat edellä esiin nostamiini taustaolettamuksiin luonnosta sekä ympäristöstä. Tämä mukailee myös tutkimukseni analyysiosuudessa taustalla olevaa ajatusta siitä, miten yhtälailla kaupunkiviljelytoiminnassa tilan ja paikan määrittelyjen sekä haltuunottojen taustalla vaikuttavat vahvasti ajatukset sekä hahmotelmat kaupunkiluonnosta sekä sen vaikutuksista ympäristönsuojelukeskusteluihin. Kuten luonnon, eivät paikankaan määritelmät ole abstrakteja universaaleja. Ne saavat sekä paikallisia että globaaleja merkityksiä vuorovaikutussuhteiden kautta.

2.2.1 Luonto ja kaupunki

”Luonto ei ole enää, mitä se oli ennen. Mutta ei ole kulttuurikaan. Ensimmäistä puretaan, jälkimmäistä luonnollistetaan ja silti nämä vastavaikuttajat itsessään näyttäytyvät tärkeämpinä ja perustavanlaatuisimpina kuin koskaan.” (Roepstorff et al. 2003, 9; oma käännös)

Roy Rappaportin teos *Pigs for the ancestors* (1968) on klassikko modernin ekologian tutkimuksen alkutaipaleelta. Siinä Rappaport tekee erottelun luonnon ja kulttuurin välille. Hän näkee luonnon ulkoisena tekijänä, ihmisen ympäristönä, jossa ihminen kulttuurisena olentona elää. Rappaport loi tien luonnon ja kulttuurin leikkauspisteen tutkimukselle, jonka teoreettiset juuret ovat ihmisen toiminnan, määrittelyjen, arvojen sekä sosiaalisten suhteiden ymmärtämisessä (Biersack 2006, 6-7). Tämänkaltaisten pohdintojen kautta luonnon sekä ympäristön uudelleen pohdinta on antropologiankin alalla alkanut. Myös luvun alussa oleva sitaatti kiteyttää ytimekkäästi ne keskustelut, joita antropologian alalla käydään luonnon sekä kulttuurin suhteesta nykypäivänä. Antropologisen tutkimusperinteen klassisiin keskusteluihin kuuluu luonto-kulttuuri-

jako, ja tämän käsiteparin erilaisten kulttuuristen merkityksien teoretisointi. Antropologiset tutkimukset alkuperäiskansojen ja muiden länsimaisesta kulttuurista erillään olevien yhteisöjen keskuudessa ovat kiinnittäneet huomiota luonnon moninaisiin merkityksiin sekä suhteisiin, ja samalla ovat saaneet pohtimaan myös omaa suhdettamme meitä ympäröivään luontoon. Jaottelu villin ja kesyttämättömän luonnon sekä rakennetun ja strukturoidun kulttuurin välillä ei ole enää selvärajainen edes länsimaisen kulttuurimme kohdalla. Toisaalta kulttuuri on nähty keinona sopeutua luontoon, toisaalta se on antanut keinot luonnon hallintaan. Ihminen nähdään sekä aktiivisena toimijana ja luonnon (hyväksi)käyttäjänä että erottamattomana osana luonnon määritelmää ja sen kiertokulkua. Nykytutkimuksissa näitä merkityksiä nähdään kaikissa kulttuureissa, eikä enää voida yksiselitteisesti sanoa toisten yhteisöjen olevan ”luonnollisempia” kuin toisten. Ennemmin puhutaan katsontakannoista ja vuorovaikutussuhteista, jotka antavat luonnon, ympäristön, paikan sekä tilan määritelmille merkityksiä.

Tim Ingold hahmottaa tätä luonnon ja kulttuurin jaottelun teoreettista kiertokulkua keskittyen tarkastelemaan kahden eri näkemyksen omaavia yhteiskunnanmuotoja, länsimaista sekä metsästäjä-keräilijä-yhteiskuntaa. Ingold haastaa länsimaisen dualistisen näkemyksen tuomalla esiin sen sisällä piilevän paradoksin (Ingold 2000, 41). Länsimainen erottelumme luonnon sekä kulttuurin välillä pohjaa ajatukseen todellisen objektiivisen luonnon olemassaolosta, sekä samaan aikaan tiedostaen luonnon olevan subjektiivisesti ja kulttuurisesti rakennettu, kuten myös edellä on esitetty. Ingoldin paradoksi tulee esiin kulttuurisen luonnon määrittelyssä, joka sisältää sekä luonnon määritelmän rakennettuna että luonnon sen rakennelman edellytyksenä. Luonnon määritelmä on osa sitä maailmaa, missä luodaan merkitykset, mutta sen osana on myös länsimaisen tieteen ajattelu objektiivisesta luonnollisten ilmiöiden tulkinnasta. Toisin sanoen kulttuuri eli tarkoituksellinen maailma sisältää sekä kulttuurin käsitteen, kulttuurisesti käsitetyn luonnon sekä käsitteen todellisesta objektiivisesta luonnosta. (Mts. 41.)

Sitä vastoin metsästäjä-keräilijät eivät lähesty ympäristöään ulkopuolisena maailmana, eikä mielen sekä luonnon erottamisella ole osaa heidän ajatuksissaan eikä toiminnassaan (Ingold 2000, 42). Metsästäjä-keräilijöiden käsitykset omasta ympäristöstään perustuvat tietynlaiseen suhteeseen ympäristön ja metsän sekä yhteisön välillä. Jos länsimainen maailman näkemys perustuu suhteisiin itsen ja toisten välillä,

niin metsästäjä-keräilijöiden sitä vastoin perustuu suhteisiin kaikkien välillä, ei vain mielten ja inhimillisten subjektien välillä, vaan sellaisessa kokonaisuudessa, joka sisältää myös ei-inhimilliset subjektit, ja jossa ihmiset nähdään mielen ja ruumiin jakamattomina olentoina (mts. 47). Ingoldin mukaan suhtautuminen luonnon sekä ihmisen suhteeseen luo myös erilaisia toiminnan tapoja. Se ei siis ainoastaan vaikuta ajattelun tapoihin, vaan myös toimintaan eri konteksteissa.

Kuten edellisessä luvussa käsiteltiin, kaupunkikonteksti tutkimuksissa on lisääntynyt, ja myös sen kautta on mielekästä ja mielenkiintoista tarkastella Ingoldin mainitseman toiminnantapojen kautta niitä luonnon kulttuurisia määritelmiä, joita se nykypäivänä saa. Viitekehyksellisenä lähtökohtana toimii Ingoldin määrittelemä länsimainen dualistinen ajattelu, jota haastetaan antropologisessa kaupunki- sekä ympäristötutkimuksessa nykypäivänä yhä enemmän, ja kuten tulen edellä esittämään holistisempaa näkökulmaa aiheeseen haetaan myös kaupunkikontekstissa.

Niin ympäristöantropologiassa kuin poliittisen ekologian suuntauksen piirissä ei aina olla nähty kaupunkia ja luontoa samassa määritelmässä. Ennen kaupunki nähtiin luonnon vastakohtana, joka määriteltiin kaiken sen kautta, johon luonto ei kuulunut (Rademacher 2015, 144). Tämä ei kuitenkaan enää ole teoreettisella tai empiiriselläkään tasolla puollettavissa, ja tämän päivän antropologit keskittyvät tarkastelemaan, miten määritelmiä ja käytäntöjä luonnosta käytetään jokapäiväisessä, eletyssä elämässä myös kaupungeissa (mts. 144). Jo yleisiksi muodostuneet väitteet tai vaateet asuttavasta, kestävästä ja vihreästä kaupungista alleviivaavat sitä, miten täytettynä luonnon määreillä idealisoitu 2000-luvun kaupunki usein on (mts 145).

Keskusteltaessa sitten luonnon määritelmistä ympäristökysymyksissä tai kaupunkikontekstissa biotieteelliset ja -fyysiset näkemykset luonnosta ovat toisaalta autorisessa asemassa, mutta samaan aikaan myös osa sosiokulttuurisia näkemyksiä luonnosta sekä ympäristöstä. Urbaani luonto ei ole koskaan yksinään sosiaalinen tuote, vaan sisältää myös sen biofyysiset ulottuvuudet (Rademacher, 2015 146). Luonto nähdään ja määritellään siis biofyysisen sekä ihmisen vuorovaikutuksen kautta.

Ekologia sisältää ekosysteemejä sopeutettuna ihmisten sosiaaliin muutosvoimiin samalla tavalla kuin ekosysteemit on sopeutettu biofyysisiin rakennelmiin. Ekologisen todellisuuden voi määritellä kattamaan sekä kulttuuriset ja sosiaaliset että biologiset määritelmät (mts. 146). Tässä kohden kyse on myös subjektiivisuudesta, joka sisältyy

kulttuurisiin määritelmiin, sekä tiettyyn pisteeseen asti, ja antropologisesti tarkasteltuna, myös biotieteiden määritelmät luonnosta sekä ekosysteemistä ovat länsimaisen tieteen kulttuurin kehitelmiä. Etnografinen urbaani poliittinen ekologia voikin avata ja laajentaa keskusteluja urbaaneista ekosysteemeistä ymmärtäen niiden sisältämiä valtasuhteita, sosiaalisia rakennelmia sekä monenlaisia ekologioita, jotka kilpailevat vallasta sekä vaikutusvallasta eletyissä sosiaalisissa toimintatavoissa (Rademacher 2015, 146).

Etnografista tutkimusta kulttuurisidonnaisista kaupunkilaisten kokemuksista ihmisen ulkopuolisesta luonnosta urbaanin ekosysteemiekologian viitekehyksessä tarvitaan enemmän: ”Urbanismin [tai kaupunkielämän] moninaisten ekologioiden ymmärtäminen vaatii historiallista sensitiivisyyttä sekä etnografista analyysiä, joka pyrkii käsittelemään, miten urbaanit ihmiset aktiivisesti muotoilevat uudelleen paikkakohtaisia merkitysten palasia luodakseen ja uudelleen luodakseen urbaania luontoa nykyhetkessä” (mts. 147).

Tätä vasten luonto kaupungeissa on määrittelyjen sekä teoreettisten pohdintojen arvoinen. Luonnon määritelmät kaupunkikontekstissa ovat aina sosiokulttuurisesti määriteltyjä. Rademacher (mts. 146) käyttää termiä socioluonto (*socionature*), joka sisältää sosiaaliset sekä kulttuuriset muutokset. Luonnon sekä kaupunkiluonnon merkityksistä suhteessa kaupunkiympäristöön pohdin enemmän tämän tutkimuksen aineiston kautta luvussa 5. Jos kaupunkilaiset ja ihmiset tuottavat merkityksiä omasta lähiympäristöstään, niin voitaisiin ajatella, että myös luonnon määritelmät sekä merkitykset kaupunkikontekstissa tuotetaan ihmisten kautta, ihmisen toiminnan, havaintojen sekä muuntuvien vuorovaikutussuhteiden kautta.

Luonto on ollut aina olemassa sosiohistoriallisissa rakenteissa rakennettuna (Biersack 2006, 30) joko kulttuurin osana tai sen paikkana. Luontoa ja sen määritelmiä pitää siis tarkastella ajallisesti sekä paikallisesti, koska se saa ja on saanut historiassa sekä eri yhteisöissä erilaisia hahmotelmia. Kaikilla kulttuureilla, yhteisöillä sekä yhteiskunnilla on ja on aina ollut jokin suhde luontoon, johon sen määritelmät pohjaavat. Toisaalta se on samalla hahmotettu myös erillisenä luonnollisena kokonaisuutena, erillään ihmisistä ja yhteisöistä. Näiden vuorovaikutuksessa hahmotelmat luonnosta sekä ympäröivästä ympäristöstä myös muokkautuvat. Erilaisia ympäristön hahmotustapoja valottavat tutkimukset purkavat käsityksiä tilasta abstraktina universaalina ja paikasta rajattuna

kokonaisuutena. (Kallinen, Nygren, Tammisto 2012, 19.) Luonnon määrittelemine eri paikoissa sekä tilassa parhaimmillaan auttaa ymmärtämään paikkaa laajemminkin sosiokulttuurisena kokonaisuutena.

2.2.2 Tilan ja paikan hahmotus

Edellä esitettyjen teoreettisten viitekehysten kautta tarkasteltuna ympäristö ja luonto saavat monenlaisia merkityksiä, ja ne ovat paikallisesti kulttuurisesti määrittäytyneitä. Tämän pohjalta myös kaupunkiluonnon pohdinta suhteessa luonnolliseen sekä rakennettuun tai paikalliseen ja globaaliin tulee merkitykselliseksi, ja sitä kautta tilan sekä paikan teoreettiset hahmotelmat relevanteiksi viitekehyksiksi niiden pohtimiseen.

Poliittisen ekologian tutkimuksen suuntauksessa, josta myös ympäristöantropologinen tutkimus paljon ammentaa, paikan kautta hahmotetaan ympäristö sekä muita yhteiskunnallisia ja niihin vaikuttavia kysymyksiä, ja poliittisen ekologian teoriat pureutuvat näihin risteyskohtiin. Nykypäivän poliittisen ekologian keskustelut eivät painota dualistista ajattelua luonnosta sekä kulttuurista ainoana ajattelun tapana, ja osittain ovat jättäneet sen jopa kokonaan taakseen keskittyen enemmän luonnon ja kulttuurien välisiin vaihtoihin ja risteyskohtiin (Biersack 2006, 15). Nämä risteykset ovat tärkeitä teoreettisia painotuksia myös kaupunkikontekstissa ja sisältävät paikallisen sekä globaalin yhteyksien pohtimisen, johon myös Biersack (2006) osallistuu teoksen *Reimagining political Ecology* johdantoluvussa. Hän lähestyy paikallisen ja globaalin yhteyksiä paikan kautta. Paikan määrittely ei kata ainoastaan paikallista lähtökohtaa, vaan se on paikallisen ja globaalin toisaalta yksilöimisen ja toisaalta vuorovaikutusten pohjustettu alkusijainti. Se ei ole koskaan vain paikallinen. Paikat määritellään tai erotellaan niille ominaisten kytkösten kautta, jotka linkittävät paikallisen sekä ulkopuolisen toisiinsa, ja tämä itsessään luo paikan. (Biersack 2006, 16.) Globaalit ilmiöt vaikuttavat paikallisen hahmottamiseen, eikä paikallisen ilmiön kokonaisvaltaisen hahmottamisen saavuttamiseksi näitä ilmiöitä voi jättää ulkopuolelle.

Biersack (2006, 16) painottaa, että transnationaaliset ja globaalit yhteydet eivät ole vain ylhäältäpäin euro-amerikkalaisen hegemonisen vallan muokkaamia, vaan myös paikallinen ruohonjuuritason toiminta on yhtä tärkeä näiden yhteyksien ymmärryksessä mikä kattaa näiden transnationaalisten tilojen luonnin, vahvistamisen, kyseenalaistamisen tai uudelleenrakentamisen pohdinnat.

Yksittäiset paikat löytävät paikkansa globaaleissa verkostoissa. Määrittelyissä on kuitenkin otettava huomioon laajempien sekä paikallisten sosiaalisten suhteiden sekoittuminen, joka vaikuttaa molempien kontekstien määrittelyihin, sillä kaikki nämä suhteet ovat yhteydessä toisiinsa eri tavoin myös ajallisesti sekä historiallisesti. (Biersack, 2006, 16.) Paikka on eri ilmiöiden hahmottamisessa toimiva välittäjä, joka rakentuu myös ajassa, koska se ylittää tilallisesti paikallisen rajat. Tämän kautta on mahdollista rakentaa myös ulkopuolista paikallista suhteessa omaan paikalliseen kontekstiin.

Paikan ymmärrys laajimmillaan voi käsittää ihmisen ja fyysisen ympäristön lisäksi myös muut lajit sekä luonnonilmiöt. Tästä hyvänä esimerkkinä on Keith Basson teos *Wisdom Sits in Places* (1996), jossa hän käsittelee apassialkuperäiskansan suhdetta paikkaan muistin sekä historian kautta, mutta samalla pohtii laajemminkin paikan hahmottamista sekä merkitysten luomista paikoille. Hänen ajatuksensa paikasta käsittää kaiken sen, minkä myös paikassa oleva käsittää merkitykselliseksi, eli se voi kattaa esimerkiksi eläimet tai tietyn sääolosuhteen ja maiseman tietyllä hetkellä. Paikka Bassolle ei ole erillään oleva entiteetti, missä ihmiset ja yhteisöt elävät olematta kosketuksissa ympäristön kanssa. Paikat ovat yhtä paljon osa ihmistä kuin ihmiset ovat osa paikkaa, ja tähän määrittelyyn sisältyy jokaisen ihmisen tunne sekä käsitys paikasta (mts. xiv). Paikka ei siis ole olemassa ilman sille annettuja merkityksiä, eivätkä merkitykset ole olemassa ilman paikkaa. Alueet ja paikat ovat sidottuja historiaan sekä ihmisten muistoihin ja käsityksiin, kulttuuriin, käyttäytymiseen sekä hahmottamisen tapaan. Basson tutkimien Cibecue alueen läntisten apassien paikkakäsitykset pohjaavat yhteisön yhteisiin muistoihin ja tarinoihin paikoista, joidenka kautta he sekä hahmottavat paikkaa että ympäröivää tilaa, mutta myös ymmärrystä omasta yhteisöstään sekä omasta itsestään. Apassien ymmärrys paikasta vaikuttaa myös heidän käytökseensä ja toiminnallaan he myös ilmentävät näitä paikan ymmärryksiä tavoin, jotka Basson mukaan jäävät, ilman syvällistä kulttuuristen symbolisten laatuja tutkimista ja hahmottamista, tavanomaisilta ekologisen lähestymistavan omaavilta tutkijoilta huomaamatta (mts. 67-68).

Paikan merkitykset Basson mukaan huomaa monesti vasta, kun ne otetaan pois tai riistetään, kun huomaamme olevammekin aivan tuntemattomassa paikassa, siirrettynä pois paikoiltaan, sillä jokapäiväisessä elämässä paikat vain ovat olemassa, eikä niihin silloin kiinnitetä huomiota (mts. xiii). Mutta tarkemman tarkastelun kautta huomataan,

että paikoilla on perustavanlaatuista merkitystä ympäröivän tilamme sekä ympäristömme hahmottamisessa.

3 Kaupunkiviljely maailmalla ja Helsingissä

Kuten edellä Biersackin kautta käsiteltiin, paikan ymmärtäminen tapahtuu globaalin ja paikallisen vuorovaikutuksen kautta. Tästä havainnosta lähdetään liikkeelle myös tässä tutkimusaiheeseen syventyvässä luvussa, sekä se on nähtävissä konkreettisesti myös kenttätökohteessa. Tämän vuoksi aloitan kaupunkiviljelyä avaavan luvun käsittelemällä kyseistä ilmiötä sen globaalien vaikutussuhteiden kautta, minkä jälkeen peilaan näitä suhteita paikalliseen kontekstiin, Suomeen sekä Helsinkiin. Toista ei voi käsitellä ilman toista, eikä tiukkaa rajaa niiden välille pysty tekemään. Vaikka näitä konteksteja käsitellään tässä erikseen, niin todellisuudessa vaikutukset limittyvät, eikä niiden välille pysty tekemään selkeää rajaa niiden muussa kuin käsitteellisessä kontekstissa. Tässä luvussa taustoitan oman tutkimukseni viitekehystä sekä kenttätöön kontekstia. Esittelen kaupunkiviljelyä yleisellä tasolla.

3.1 Urbaani viljely, yhteisöpuutarhat ja aktivismi maailmalla

Kaupunkiviljely terminä sisältää monenlaista toimintaa. Tärkeimpänä määrittäjänä näille toimille on kaupunkitila, missä viljely tapahtuu, ja se yhdistää viljelytoimintaa kaupungeissa ympäri maailman. Kaupunkiviljelystä voidaan käyttää erilaisia termejä, kuten yhteisöviljely, palstaviljely, urbaani viljely, yhteisö puutarha tai sissiviljely, joiden käyttö riippuu paikasta sekä toiminnasta. Kaikille yhteistä on kaupunkitilassa toimiminen, ja näin ollen kaupunkiviljely voi kattaa kaikenlaisen viljelyn kaupungissa, mukaan lukien myös kaupunkilaisten kotona tai parvekkeella tapahtuvan viljelyn. Tässä tutkimuksessa kaupunkiviljely käsitetään toisaalta tietynlaisena kattoterminä kaikelle viljelylle kaupungissa, jolloin se sisältää kaiken yllä mainitun toiminnan, mutta oman kenttätöön kaupunkiviljelykohteet olen rajannut käsittämään ainoastaan säkki- tai laatikkoviljelmät, joiden toiminta perustuu julkisessa tilassa toimimiseen. Katson termin kaupunkiviljely olevan kutakuinkin yhtäläinen termin urbaani maanviljely kanssa, jota käytetään yleisesti kuvaamaan kaikenlaista viljely- ja puutarhatoimintaa maailmalla. Tämä määritelmä tukee myös globaalia käsitystä kaupunkiviljelystä ja siihen yhdistetyistä motiiveista globaalissa kontekstissa. Yhteistä kaikille termeille on kuitenkin myös niiden määrittelyn vaikeus. Kaupunkiviljely, rajauksistaan tai rajauksettomuudestaan huolimatta, on monimerkityksinen, eikä sen hahmottamiseen ole yhtä ainoaa kattavaa määritelmää. Se voidaan määrittää toiminnan kautta, jolloin peittoon jäävät ne moninaiset motiivit toiminnan taustalla. Syiden ja

motiivien lähtökohdista tarkastelun kautta ei pääse lähelle itse toimintaa, joka tapahtuu ruohonjuuritasolla. Paikallisen määrittelyn pohjalta eivät näy globaalit vaikutussuhteet, ja maailman laajuisesti määriteltynä jäävät piiloon paikalliset ominaisuudet.

Avaan tässä niitä globaaleja vaikutussuhteita sekä yhteneväisyyksiä kaupunkiviljelyilmiön sekä -toiminnan taustalla. Luvussa on selkeä painotus Yhdysvaltoihin niin tutkimuskohteena kuin tutkijakartalla, mutta se mukailee yleistä tutkimuskenttää kaupunkiviljelystä myös yleisesti. Yhdysvalloissa ja Yhdysvalloista on kaupunkiviljelyn osalta tehty erottuvan paljon tutkimusta eri tieteenaloilla, myös antropologiassa, ja tutkimustiedon kattavuus kyseiseltä alueelta on laaja.

Antropologi Malve Von Hassel, joka on tehnyt tutkimusta Yhdysvalloissa, kuvaa hyvin urbaanin viljelyn taustaa sekä sen laajaa mittakaavaa historian kautta. Hän yhtälailla rinnastaa yhteisöviljelyn osaksi laajempaa urbaanin viljelyn termiä ja esittää sen kehityksen alkaneen jo osana koko läntisen pallonpuoliskon kaupunkien syntymää ja alkutaipaleita. Läntiset yhteiskunnat ja kaupungit ovat kasvaneet yhteiskunnista, missä yhteinen ruoantuotanto oli yksi tärkeimmistä yhteisöjen olemassaolon pohjista, ja ajan saatossa muuntuneet yhteiskunniksi, missä kaupunkilaiset ovat vieraantuneet ruoantuotannon toiminnasta ja missä tuotanto tapahtuu näkymättömissä jossain muualla, jopa aivan toisessa maassa. (Von Hassel 2005, 98-99.) Kaupunkiviljelyn motiivit ja syyt pohjaavat vahvasti sekä ekologiseen, yhteisölliseen ja sosiaaliseen että poliittiseen toimintaan. Nämä teemat sitä vastoin liittyvät ruokaomavaraisuuteen ja ruoantuotantoon, kaupunkiympäristön yksilökeskeisyyteen sekä siitä kumpuavaan kollektiivisen toiminnan tavoitteluun.

Kaupunkikontekstin laajassa ekologisen- sekä ympäristönsuojeluajattelun skaalassa kaupunkiviljely nähdään ekologisenä sekä kestäväenä toimintana ja yhtenä päätynä sillä janalla, jonka toisessa päässä on luonnonvarojen tuhlaaminen, yletön kuluttaminen sekä ilman saastuttaminen. Näihin liittyen erityisesti tämän hetken urbaanit ympäristökysymykset liittyvät jätteen tuottamiseen, jätehuoltoon, ilmansaasteisiin sekä laajemminkin saastuttamiseen (Dürr ja Jaffe 2014, 414). Nämä toiseksi mainitut nähdään kestäväen kehityksen sekä ekologisen ajattelun ja toiminnan vastakohtina, minkä nähdään johtavan ja olevan syynä ilmaston lämpenemiseen sekä ympäristökatastrofeihin. Kaupunkiviljelyn historia ulottuu nykyisenlaisenaan 1970-luvulle (Von Hassel, 2005, 92), jolloin kiinnostus ympäristöasioihin heräsi

laajemminkin, ja sitä kautta heräsi myös uusi kiinnostus kaupunkiviljelyyn omavaraisena ruoantuotantona sekä kestäväenä toimintana, ja se sai nykyisen muotonsa. Kaupunkiviljely elää renessanssin aikaa, sillä ihmisillä kaupungeissa on herännyt tarve löytää yhteys ruokaan, luontoon sekä yhteisöön uudelleen (Firth, Maye ja Pearson 2011, 555). Kaupunkiviljely voidaan siis nähdä (vasta)reaktiona kaupunkien sekä kaupunkilaisten ympäristöä rasittavaan sekä tuhoavaan toimintaan. Se, kuinka ekologista viljely kaupungeissa todellisuudessa on, ei ole relevanttia tässä kontekstissa, vaan tärkeää on se, että joka tapauksessa kaupunkilaiset laajemminkin ajattelevat sen sitä kuitenkin olevan.

Yksi tapa tarkastella kaupunkien sekä kaupunkilaisten kestävyyttä sekä ekologisuuutta esimerkiksi ilmaston muutosta ajatellen ja suhteessa ympäristönsuojeluliikehdintään, voisi olla William Reesin kehittämän 'ekologisen jalanjäljen' analyysin tarkastelu (Rees ja Wackernagel 1996). Ekologisen jalanjäljen kartat näyttävät urbaanien alueiden vaikutukset, tai tarkemmin rasitukset, ympäristölle, ja osoittavat, että kaupunkien rasite ympäristölle on laajempi kuin mihin kaupungin fyysiset rajat ulottuvat (Light 2003, 46). Light haastaa tämän näkemyksen ohjaamalla katseet kaupungeista itse kaupunkilaisiin, ja argumentoimalla, että todellisuudessa rasite ympäristölle muodostuu kaupunkeihin kasautuneen väestön keskimääräisestä kulutustasosta, eikä yksistään kaupungit ja niiden rakenteet ole syinä ympäristön rasitteille. Pohjoisen suurissa länsimaiden kaupungeissa, joissa keskimääräisen kulutuksen tasot ovat korkeat, on myös ekologinen jalanjälki suurempi kuin kehittyvissä maissa, joiden kaupunkien kulutustasot ovat pienempiä. (Mts. 46.) Tämä tarkoittaa sitä, että kaupunkilaiset voivat toiminnallaan sekä valinnoillaan olla osa kestävämpää ja ekologisempaa elintapaa, eli vähemmän ympäristöä rasittavaa, toimintaa, ja tämän takia erilaiset ekologiset ja kestävämmät ratkaisut sekä toimintatavat, kuten juuri (ekologinen)viljely, ovat saaneet enemmän jalansijaa myös kaupungeissa.

Maailmanlaajuisesti kaupunki- sekä taajama-alueilla viljely, erotettuna maatalousviljelystä, ei siis ole uusi asia. Kaupungeissa on sotien aikoina ja ruokapulan vallitessa hyödynnetty omia viljelytaitoja ruoansaannin turvaamiseksi jo vuosikymmenien ajan (McIlvaine-Newsatt ja Porter 2013,71). Tällöin ruoantuotannon turvaaminen oli viljelyn tärkein motiivi. Kriisiaikojen ulkopuolella sekä aikojen muuttuessa myös kaupunkiviljelytoiminta on kuitenkin muuntunut ajan mukana ja

syitä kaupungeissa viljelyyn on tullut enemmän ja niistä on tullut monitahoisempia. Toiminta on myös kasvanut sekä laajentunut runsaasti eri alueille, ja monet tutkijat sanovatkin kaupunkiviljelyn elävän renessanssiaikaa kuten edellä jo mainittiin. Kaupunkiviljely kattaa nykyisenlaisenaan sisälleen niin poliittisia, ympäristöideologisia kuin kulttuurisia sekä sosiaalisia motiiveja (Flachs 2010).

Kaupunkiviljelyä on tarkasteltu paljon myös aktivismin, poliittisen- sekä ympäristöaktivismin kautta. urbaani ympäristö sekä kehitys on vaikuttanut myös sosiaalisen ja poliittisen aktivismin luonteeseen ja nykypäivänä puhutaankin urbaanista aktivismista ja liikehdinnästä (Mayer 2013, 5-6), joka voi saada monia eri muotoja sekä eri konteksteja. Kaupunkitilassa, suuressa väestökeskittymässä, vastakkainasettelujen paikkoja sekä ristiriitaisia ideologioita sekä ajattelutapoja riittää, kuten luvussa 2 mainitsin. Kaupunkiviljelyäkin pidetään hyvin vahvasti vastarintaliikehdintänä valtavirran toimiin kuten teolliselle maataloudelle, kulutukselle ja kertakäyttökulttuurille sekä kaupunkien katoavalle yhteisöllisyydelle, kuten edelläkin listasin, sekä kritiikkinä tälle. Tästä kertoo myös kaupunkiviljelyn luonne, joka perustuu vahvasti ruohonjuuritasolta ylöspäin tapahtuvaan liikehdintään, missä kaupunkilaiset itse haluavat vaikuttaa, ja kaupunkiviljely tarjoaa siihen heille keinon siihen.

Kaupunkiviljelyn katsotaan olevan muun muassa vastarintaliike ympäristön oikeudenmukaisuuden (*environmental justice*) kontekstissa. Etenkin Yhdysvalloissa kaupunkiviljelyä on tutkittu paljon vähempiosaisien ja köyhien mahdollisuutena ja liikehdintänä lunastaa tai vallata julkisia tiloja. Paikkoja, joihin vähempiosaisilla on aikaisemmin ollut rajatumpi pääsy, on vallattu elinolojensa parantamiseen ruokaturvan kautta sekä yhteisölliseen toimintaan. (McIlvaine-Newsad ja Porter, 2013, 69-70.) McIlvaine ja Porter kuvaavat, kuinka yhteisöpuutarhan, joka alkujaan perustettiin vastaamaan yhteiseen huoleen ympäristön tilasta sekä ruokaomavaraisuudesta, huomattiinkin sisältävän toiminnassaan paljon muutakin. Tutkijat nostavat esiin globaalin ruoantuotannon ongelmat, ja miten yhteisöviljely pyrkii vastaamaan tähän toiminnallaan. Viljelemällä itse viljelijät saavat tuoreita, luonnonmukaisia sekä edullisia tuotteita, mutta samalla tekevät myös tietoisien valinnan vastustaa tuotantomaataloutta sekä sen riippuvuutta ympäristölle kestäättömistä toimintatavoista. (2013, 71.) Ruokaturvattomuus sekä tarve turvata oma ruoansaan

edullisin ja itse kasvatetuin tuottein on myös osa vastarintaa ja nousee tärkeäksi etenkin kriisien aikaan, jolloin koetaan turvattomuutta sekä tarvetta omavaraisuuteen.

Myös Von Hassel puhuu moninaisista motiiveista globaalin kaupunkiviljelyn viitekehyksessä. Hän on tutkinut yhteisöviljelyä Yhdysvalloissa New Yorkin alueella (Kts. *Struggle for Eden*, 2002). Kirjan *Urban Place* kappaleessaan hän puhuu voimaannuttamisen politiikasta, jonka yhteisöviljelijät toiminnallaan ovat yhdistäneet niin sosiaalisen ja kulttuurisen vastustuksen teemoihin, ajatuksiin uhanalaisesta luonnosta kuin vaihtoehtoihin näkemyksiin yhteisöstä ja yhteiskunnasta (2005, 92). Kyseistä politiikkaa tuotetaan sekä taisteluissa yhteisöviljelmien olemassaolosta että keskusteluissa niistä (mts. 92). Edellä tarkasteltu aktivismi vähempiosaisten kaupunkiviljelytoiminnassa on yksi esimerkki tästä. Se on ruohonjuuritason aktivismia, missä yhdistyy niin poliittiset oikeudenmukaisuustavoittelut kuin yhteisö- ja ympäristöaktivismi. Näitä on vaikea erottaa toisistaan, eikä niitä pelkästään tutkimusmielessä ole hyödyllistä aina erottaakaan.

Hassel jakaa yhteisöviljelyn historian kahtia aikaan ennen 1970-lukua, jolloin puutarhoja perustivat paikallinen hallinto tai liittovaltio, sekä aikaan 1970-luvun jälkeen, jolloin puutarhoja alkoi nousta myös paikallisen ruohonjuuritason aloitteellisuuden ansiosta. (2005, 95.) Tämä käänne kulkee käsikädessä myös ympäristöliikehdinnän sekä yleisen urbaanin aktivismin kanssa, jotka samoihin aikoihin nostivat päätään, ja ihmisissä heräsi ajatuksia ympäristön suojelemisesta ja turvaamisesta globaalilla tasolla sekä vaihtoehtoisista mielikuvista yhteisöstä, yhteiskunnasta sekä kaupunkielämästä (2005, 95). Von Hassel nostaa esiin kaupunkiviljelyn yhteisöllisen puolen ja sen rakentamisen, jolla osaltaan pyritään löytämään näitä vaihtoehtoisia mielikuvia yhteisöstä sekä kaupunkielämästä. Urbanin kulttuurin ja elämän katsotaan yleisesti olevan sen epäekologisuuden lisäksi myös välinpitämätön, yksilökeskeinen sekä siitä katsotaan puuttuvan yhteisöllisyyden aspektit. Kaupunkiviljelytoiminta perustuu vapaaehtoiseen yhteisölliseen toimintaan, jonka kautta kaupunkilaiselämään pyritään tuomaan kollektiivista toimintaa. Yhteisöllisyyden aspektit kuuluvat siis kaupunkiviljelytoimintaan ja tätä kautta sen voidaan nähdä vastaavan myös vallitsevaan urbaaniin välinpitämättömyyden kulttuuriin. Tästä yhteisöllisyyden aspektista keskustellaan tarkemmin luvussa 6, jossa käyn läpi omaa aineistoani.

Paikalliset ihmiset alkoivat perustamaan puutarhoja tyhjille tonteille ja erilaisia yhdistyksiä ja organisaatioita perustettiin niiden ympärille. New Yorkin alueelle niitä on perustettu monia ja järjestöjä niiden ympärillä löytyy niin paikalliselta kuin valtakunnalliselta tasolta. Von Hasselin (2005, 97) mukaan yhteisöviljely Yhdysvalloissa on viimeisen kolmen vuosikymmenen aikana muodostunut käsittämään eri aspekteja. Niitä ovat muun muassa paikan politiikka urbanisaation sekä maapulan konteksteissa, ruoan tuotannon ja tarjonnan prosessien suhteen muutokset urbaanissa ympäristössä, kaupunkitilan estetiikan sekä kaunistamisen agendat suhteessa käytännöllisyyteen sekä viimeisenä yhteenotot hallintopolitiikan sekä -ideologioiden sekä ruohonjuuritason toiminnan välillä.

Kaupunkiviljelyn luonne perustuu siis yhtäältä urbaaniin aktivismiin, missä pyritään löytämään vaihtoehtoisia elämisen- sekä toiminnantapoja niin erilaisiin sosiaalisiin, oikeudellisiin, poliittisiin kuin ympäristöllisiin kysymyksiin kaupunkitilassa. Yhteisen aktivismin ja liikehdinnän kautta kaupunkiviljely tavoittelee vastauksia moninaisiin kysymyksiin, eikä näitä kysymyksiä pysty aina täysin erottamaan toisistaan kuten edellä esitetystä jo näkyy. Ympäristökysymykset limittyvät poliittisten ongelmakohtien kanssa puhuttaessa ruoantuotannon järjestelmistä, keskustelut sosiaalisista ja oikeudellisista mahdollisuuksista ottaa (julkista) tilaa omaan hallintaan sekä vallan tiloista sekoittuvat poliittisiin keskusteluihin julkisen ja kaupunkitilan käytöstä ja siitä kenellä on valtaa näiden tilojen käytössä. Kaupunkiviljelyn vastarintatoimintakaan ei aina ole niin yksiselitteinen ja viljelytoiminnan voidaan nähdä osaltaan myös valtavirran rakenteiden vahvistajana.

Tästä keskustelee McKlintock omassa artikkelissaan (2014), jossa hän nostaa esiin hieman toisenlaisen tarkastelutavan kaupunkiviljelyyn. Hänen argumentoi, että vaikka urbaani maanviljely nousee suojelevasta vastaliikehdinnästä, se samaan aikaan myös vahvistaa nykyajan urbaanin poliittisen talouden neoliberalistista organisoitumista. Kaupunkiviljelytoiminta on luontaisesti ja sisäänrakennetusti sotkeutunut neoliberalisaation moninaisiin prosesseihin. (Mts. 147.) Kaupunkiviljelytoiminta ei siis ole pelkästään vastarintatoimintaa ja -liikehdintää, vaan yhtäältä sen voidaan nähdä osallistuvan myös valmiina olevien valtavirran prosessien sekä rakenteiden ylläpitoon. McKlintock pohjaa argumenttinsa tehtyyn tutkimukseen Yhdysvaltojen Kalifornian alueella. Hän alustaa, miten urbaanin maanviljelyn kehityskaari on yhteydessä maatalouden ruokajärjestelmän (*agricultural food system*) radikaaliin vastustamiseen,

ja tämän kautta monet urbaanin maanviljelyn toimijat ovat lunastaneet itselleen ruoantuotannon sekä -kulutuksen toimet markkinataloudelta. Ne tekevät sen upottamalla ja sisällyttämällä sosiaaliset suhteet ruokajärjestelmään painottamalla oikeudenmukaisuutta, riittävyyttä ja ekologisuutta, sekä yksinkertaisesti täyttämällä neoliberaalin valtion supistusten jättämän raon. (Mts. 165.) McKlintock kokoaa yhteen argumenttinsa todeten, että urbaanin viljelytoiminnan ei voida yksinkertaisesti ajatella olevan ainoastaan radikaalia tai neoliberaalia, vaan se on molempia samanaikaisesti moninaisissa tasoissa (mt. 165).

Von Hassel (2005) painottaakin, että tärkeä yhteispiirre kaupunkiviljelyssä paikasta riippumatta on yhteisöviljelmien tarkoituksen konseptualisoinnin vastakkaiset sekä ristiriitaiset agendat ja motiivit. Yksittäisten viljelmien yksittäisillä viljelijöillä voi olla toisistaan eroavia motiiveja viljelytoimintaan, sekä eri viljelmiä on voitu perustaa paikkoihin erilaisten syiden siivittämänä, mutta tämä ei kuitenkaan estä kaikkia toimimasta saman konseptin alla, eivätkä ne vähennä toistensa arvoa tai poissulje toisiaan missään vaiheessa. Jokainen viljelmä sekä viljelijä voi konseptualisoida tavoitteensa toiminnalle eri tavoin, mikä voi paikallisella tai yhdellä tarkastelun tasolla näyttää tietynlaiselta, mutta todellisuudessa kaikki tavat yhdistyvät luoden moninaisen kaupunkiviljelyn motiivien verkoston ilmiön kokonaisvaltaisen tarkastelun kautta.

Konkreettisena esimerkkinä toimii Saksassa *Schreibergarten* liikehdintä, jonka painotuksissa motiivit ovat vaihdelleet köyhien puutarhasta ja puutarhan terveyttävistä ja moraalisisista sekä esteettisistä vaikutuksista ajatuksiin sielun sekä ympäristön kaunistamisesta, jolloin ruoantuotannon merkitys päämääränä on vähentynyt. (Von Hassel 2005, 99-100.)

Myös Suomen ja Helsingin kontekstissa on nähtävissä edellä esitetyn kaltaisia globaaleja tuulia niin kaupunkitilasta kuin kaupunkiviljelyn motiiveista, jotka ovat osaltaan muokanneet toimintaa. Näitä pohdin seuraavassa luvussa, jossa siirryn myös tarkastelemaan kaupunkiviljelyä enemmän sen toimijoiden näkökulmasta. Se on hyvä tapa päästä kiinni niihin motiiveihin, joita kaupunkiviljely paikallisella tasolla saa, sekä samalla teoreettisella tasolla pohtia tarkemmin sitä muutosta, johon kaupunkiviljelytoiminta kaupunkikontekstissa osallistuu, mistä jatkan luvuissa 5 ja 6.

3.2 Helsinki kaupunkina ja kaupunkiviljelyn paikkana

Käytän termiä kaupunkiviljely tässä tutkimuksessa myös Suomen sekä Helsingin kontekstissa siitä syystä, että se tuntuu vakiinnuttaneen paikkansa Suomessa ja Helsingissä kuvaamaan kaupungissa tapahtuvaa viljelyä, ja se kattaa kaikki Helsingin kaupungin alueella tapahtuvat viljelytoiminnan laadut, kuten laari-, säkki-, palsta-, yhteisö- ja siirtolapuutarhaviljelyn. Kaupunkiviljely terminä kuvastaa hyvin myös sitä liikehdintää, mikä kyseisen toiminnan taustalla on yhdessä ympäristöajattelun, yhteisen toiminnan ja aktivismin sekä ruoantuotannon kanssa.

Suomenkaan kontekstissa viljely kaupungeissa ei ole uusi asia. Kaupunkiviljelyn historia Suomessa perustuu siirtolapuutarhoihin, joista ensimmäinen perustettiin Helsinkiin jo vuonna 1918 Ruskeasuolle (Suomen siirtolapuutarhaliitto 2016). Maa-ilmansotien aikaan perustettiin lukuisia uusia siirtolapuutarhoja pyrkimyksenä helpottaa ruokapulaa sekä auttaa kaupunkilaisia ruoansaannin turvaamisessa tarjoamalla heille mahdollisuutta viljellä itse. Sota-ajan jälkeen siirtolapuutarhojen merkitys ruoanturvaajana on vähentynyt, mutta kuten Suomen siirtolapuutarhaliiton verkkosivuilla (2016) kerrotaan, on myös siirtolapuutarhojen suosio kasvanut tasaisesti 1980-luvulta lähtien puhtaiden ja lähellä tuotettujen elintarvikkeiden suosion kasvun mukana, ja viljelyllä vastataan myös käsillä tekemisen sekä palkkatyön vastapainon tarpeeseen. Suomessa kaupunkiviljelyn juuret ovat siirtolapuutarhatoiminnassa, mutta kaupunkiviljelytoiminta nykypäivänä on kuitenkin myös jotain muuta. Kaupunkiviljelytoiminta kytkeytyy Suomessa myös niihin globaaleihin motiiveihin sekä agendoihin, joita edellisessä luvussa nousi esiin. Tämän kautta tarkasteltuna kaupunkiviljelytoiminta alkoi näkyä Suomessa sekä Helsingissä 2010-luvun vaihteessa, jolloin myös mediassa alkoi esiintyä kaupunkiviljelytermin käyttöä.

Dodo ry, joka on ”kaupunkilainen ympäristöjärjestö”, oli Suomessa ensimmäisten joukossa, jotka perustivat Helsinkiin kaupunkiviljelmiä. Dodon ensimmäinen viljelmä perustettiin vuonna 2009 Pasilaan. Se oli niin sanottu sissiviljelmä, joka perustettiin alueelle ilman maanomistajan lupaa. Pasilan Veturitalleilla sijaitseva viljelmä on sittemmin saanut tarvittavat luvat kyseiseen viljelmään ja Dodon kaupunkiviljelytoiminta on laajentunut paljon. Dodo ry sekä perustaa omia kaupunkiviljelmiä että ahkerasti pyrkii rohkaisemaan muitakin perustamaan kaupunkiviljelmiä auttamalla viljelmän perustamisessa. Tämän tutkimuksen

kenttätöväineiston perusteella esimerkiksi Helsingistä ei kovin montaa sellaista kaupunkiviljelmää löydy, missä Dodon kaupunkiviljelijät eivät olisi olleet auttamassa tavalla tai toisella.

Kaupunkiviljely on saanut enemmän ja enemmän tilaa myös uutisoinneissa, etenkin aina joka vuoden kevään sekä viljelykauden alkaessa. Uutisoinnit keskittyvät kaupunkiviljelytoiminnan esittelyyn, mutta sitä on nostettu esiin myös puutarhojen ja vihreän sekä ruoantuotannon tuojana kaupunkitilaan (Esim. YLE Uutiset 15.3.2015) tai sen fyysisiä sekä henkisiä vaikutuksia sekä apuja on nostettu esiin (esim. Helsingin Sanomat 29.5.2015 ja YLE Uutiset 5.8.2015). Nykyään kaupunkiviljelystä puhutaan Helsingin pysyvänä ominaisuutena ja uutisarvoa on sillä, kuinka suosittua viljelystä itse asiassa on tullut (esim. Serkkola 10.6.2015). Niin siirtolapuutarhapalstoille kuin yleisille yhteisö- sekä laariviljelmille ympäri Helsinkiä on tänä päivänä pitkät jonot sekä odotuslistat, jotka itsessään jo kertovat kaupunkiviljelyn suosioista. Kaupunkiviljely on siis vakiinnuttanut paikkansa Helsingin katukuvassa sekä kaupunkilaisten keskuudessa, mutta minkälainen tuo kyseinen konteksti, Helsingin katukuva ja kaupunkilaiset, itse asiassa ovat.

Helsinki kaupunkina on yhtäältä osa sitä globaalia urbaania elämää, josta edellisessä luvussa keskusteltiin. Vaikkakaan Helsinki ei pärjää väkiluvussaan maailman suurille kaupungeille, niin kaupunkilaiset Helsingissä voivat samaistua kuitenkin kaupunkilaisiin ympäri maailman. Samoista urbaanin elämän kysymyksistä kuten kansalaisten oikeuksista, ympäristön tilan ongelmista sekä yhteisöllisyyden ja välinpitämättömyyden teemoista voidaan keskustella myös Helsingissä.

Toisaalta helsinkiläisten ja muiden suomalaisten voidaan nähdä omaavan myös tiettyjä erityispiirteitä, jotka erottavat ne muista. Ensinnäkin Helsingissä ja muualla maassa on säilynyt suhteellisen paljon puisto sekä muuta vihertilaa verrattuna muihin suuriin kaupunkeihin. Toisekseen kaupunkisosiologi Pasi Mäenpää nostaa esiin, kuinka ”suomalaiselle yleiselle keskustelulle on ominaista pitää urbaania välinpitämättömyyttä erityisen suomalaisena ominaisuutena” (Mäenpää 2005, 85). Mäenpään mukaan suomalaiset tulkitsevat globaaleja kaupunkikulttuurin ilmiöitä suomalaisilla kansallisilla piirteillä, kuten myyteillä varautuneesta ja vetäytyneestä kansanluonteesta, koska suomalaiset ovat kaupungistuneet myöhään (mts. 85). Vaikkakin kyseiset kansalliset piirteet voivat olla ”käytännössä totta vertailtaessa meitä muihin kansoihin

ja kulttuureihin”, on ”olennaista kuitenkin se, että välinpitämättömyys, varautuneisuus ja etäisyys ovat modernin kaupunkikulttuurin yleisiä piirteitä” (Mäenpää 2005, 85).

Totta on myös, että kumpusivatpa suomalaisen kaupunkielämän haasteet tai kysymykset mistä tahansa, on Helsingissä sekä monissa muissa Suomen kaupungeissa herätty viime vuosina myös vastaamaan näihin haasteisiin. Kaupunkilaiset ja muut toimijat ovat heränneet käyttämään julkisia tiloja eri tavoin. Tämän pyrkimyksenä on luoda vuorovaikutusta kaupunkilaisten välille. Tästä esimerkkinä ovat muun muassa tapahtumat ja konseptit kuten Ravintolapäivä ja Siivouspäivä.

Ravintolapäivän verkkosivuilla kerrotaan konseptista seuraavalla tavalla: ”Päivän tarkoituksena on pitää hauskaa, jakaa uusia ruokakokemuksia sekä nauttia yhteisestä ympäristöstä porukalla” (2016). Neljä kertaa vuodessa kaupunkilaiset tarjoavat omatekoista ruokaa kanssakaupunkilaisilleen julkisessa kaikille avoimessa kaupunkitilassa. Ravintolapäivä on perustettu Suomessa muutaman vapaaehtoisen voimin ensimmäisen kerran vuonna 2011 (Kansan Uutiset 18.5.2012). Siivouspäivän tarkoituksena on yhtälailla tuoda kaupunkilaiset yhteen yhteisen toiminnan kautta. Sen omilla verkkosivuilla päivää kuvataan seuraavasti: ”Siivouspäivä on kierrätyksen, vanhojen tavaroiden ystävien ja kaupunkikulttuurin uusi juhlapäivä. Siivouspäivä muuttaa kaupungit isoiksi kirpputoreiksi ja markkinoiksi, joille kuka tahansa voi tuoda ylimääräiset tavaransa myytäväksi tai annettavaksi.” (2016). Siivouspäivää tuottaa Yhteismaa ry, jonka ”Kaikki hankkeet ja tapahtumat jakavat yhteisen tavoitteen hauskemmassa, vapaammassa, kestävämmässä, vastuullisemmasta ja yhteisöllisemmästä kaupunkielämästä.” (Yhteismaa ry 2016).

Tällaista kaupunkikulttuuria vasten myös kaupunkiviljely on Suomessa kasvattanut suosiotaan. Kaupunkiviljelyä Helsingissä voidaan tarkastella sen globaalien kytkösten kautta, mutta myös edellä esittämäni toimintaa vasten, joka Suomen kontekstissa on saanut omaleimaisia muotoja. Seuraavassa luvussa tarkastellaan kaupunkiviljelyä tämän tutkielman kenttätöön valossa, sekä sen jälkeen kenttätöäineiston kautta kaupunkitilassa hieman tarkemmin.

4 Etnografinen kenttätyö kaupungissa

Oma kiinnostukseni kaupunkitilaan sekä ympäristöön saattoi minut tämän tutkimusaiheen sekä -kohteen pariin. Tutkimustyön hahmotteluvaiheessa, ennen kentälle lähtöä ja aineistonkeruun aloitusta, halusin tutkimuksellani selvittää kaupunkilaisten ympäristökäsityksiä. Koin, että kaupunkitilan lisääntyessä, kaupunkien kasvaessa ja urbaanin elämän laajentuessa, käsitykset luonnosta sekä ympäristöstä olisivat muuttumassa ja uudelleen muokkautumassa ihmisten elinympäristön muutoksen sekä muokkauksen mukana. Tämän avulla ja takia kenttätyökohteeksi valikoitui myös kaupunkiviljelmät, jotka omien taustaoletusteni mukaan nähdään kaupunkilaisten omina ”luontokeitaina” kaupunkitilassa. Viljelmien kautta toivoin pääseväni lähelle viljelijöitä sekä heidän ajatuksiaan ympäristöstä kaupunkitilassa. Oliko todella niin että kaupungit ovat vain luonnottomia; rakennettuja ja muokattuja, ja luonnollinen aito luonto on jossain aivan muualla. Tuoko kaupunkiviljely luontoa kaupunkitilaan?

Huomasin myös varhain kentällä ollessani, että paikan sekä tilan hahmotelmat liittyvät kaupunkitilan käsittämiseen, ja sitä kautta myös kaiken ympäristön ja luonnollisen käsityksiin kaupungissa. Jo aineiston keruun alkuvaiheessa ja haastattelujen aikana ymmärsin, että keskittyminen pelkästään kaupunkilaisten luontokäsityksiin ei ensinnäkään avaa täysin, sitä mistä kaupunkiviljelytoiminnassa on kyse, ja toiseksi aihe ei koskettanut viljelijöitä niin paljon, että se olisi luontaisesti noussut keskusteluissa esiin. Viljelijät eivät oma-aloitteisesti kertoneen viljelytoimintansa liittyvän luontoon tai keskustelut eivät spontaanisti johtaneet pohdintoihin luonnosta. Sen sijaan viljelijät puhuivat omasta suhtautumisestaan luontoon yhdistäen viljelmät myös tämä suhteen tavoitteluun kaupungissa. Haastatteluissa ja keskusteluissa viljelijöiden kanssa esiin nousi pohdintoja viljelypaikoista sekä siitä, mitä viljely paikka merkitsee suhteessa heidän toimintaansa itsenäisesti viljelijänä sekä osana viljely-yhteisöä sekä kaupunkia. Näin päädyin aineistoni johdattamana tutkimaan kaupunkitilan merkityksiä kaupunkilaisten toiminnan kohteena sekä osatekijänä yhteisöllisyyden rakentamisessa ja ylläpidossa kyseisessä tilassa. Näihin merkityksiin kietoutuu samalla niin kaupunkiviljelijöiden toiminta sekä myös käsitykset kaupunkitilasta, kaupunkiluonnosta ja -ympäristöstä. Kaupunkitilan luominen sekä urbaanien paikkojen sosiaalinen rakentuminen ovat nousseet tärkeiksi antropologisen

analyysin työkaluiksi, mutta paikka toimii myös analyttisenä työkaluna etnografisessa tutkimuksessa.

Tutkimukseni pohjautuu ennen kaikkea Helsingissä kahdella eri kaupunkiviljelmällä vuoden 2015 kevään sekä kesän aikana tekemääni etnografiseen kenttätööhön. Ajankohta kevät–kesä-aikaan valikoitui puhtaasti satokauden mukaan, sillä kesä on Suomessa viljelyn aikaa, ja talviaikaan viljelmillä ei tapahdu mitään. Kenttätöön aikana käytin erilaisia metodeja aineiston keräämisessä. Tein haastatteluja kaupunkiviljelytoiminnassa mukana olevien ihmisten kanssa. Tämän lisäksi aineisto koostuu osallistuvasta havainnoinnista, mitä tein osallistumalla yhden viljelmän toimintaan itse viljelemällä sekä osallistumalla viljelyä organisoivan tahon, Kampusviljelyvaliokunnan, toimintaan, ja tätä kautta olemalla osa viljely-yhteisöä. Olin yhden valiokuntavuoden ajan mukana valiokunnan tapahtumajärjestäjätiimissä, jonka vastuulla oli järjestää erilaisia tapahtumia kampusviljelijöille vuoden aikana.

Etnografia on metodi, jolla kuvataan, analysoidaan ja teoretisoidaan ihmisryhmää sosiokulttuurisesta perspektiivistä, ja samalla myös tämän metodin kautta saaduista tuloksista kirjoitettu teksti (Low 2014, 16). Kenttätö on etnografinen tutkimus, missä kerätään aineistoa tietyssä paikassa analyysiä varten. Kenttätöä voi tehdä kutakuinkin, missä tahansa. Se keskittyy ihmisiin sekä yhteisöihin kyseisessä paikassa ja niiden suhteisiin. Kuitenkin kaupungeissa antropologista kenttätöä ja etnografiaa ei antropologian historian huomioon ottaen ole aina tehty, ja se on noussut antropologisen tutkimuksen kentäksi vasta viimeisen kolmenkymmenen vuoden saatossa (mts. 16). Nykypäivänä urbaani antropologia on kuitenkin vakiinnuttanut paikkansa antropologian tutkimusaiheena sekä -kohteena. Setha Low osallistuu artikkelissaan ”Spatialities: The Rebirth of Urban Anthropology through Studies of Urban Space” keskusteluun siitä, miksi antropologista tutkimusta ei ole aina tehty kaupungeissa, vaan perinteinen tutkimus on keskittynyt pienempiin (kylä)yhteisöihin. Hänen mukaansa perinteinen etnografinen tutkimus metodeineen sekä painotuksineen ei ole pystynyt vastaamaan kaupunkiympäristössä vaadittaviin tutkimusotteisiin sekä tutkimusaiheiden tarpeisiin. Low painottaa, miten urbaani etnografia on kaupunkien, urbaanien ihmisten, verkostojen, systeemien sekä ympäristöjen kulttuurinen antropologinen tutkimus, mikä nykypäivänä yhä useammin käsittää paljon muitakin metodeja, kuten laadullisia haastatteluja, määrällisiä kyselyjä, elämäkertoja tai karttoja osallistuvan havainnoinnin lisäksi (Low 2014, 16). Lowen argumentti on, että

perinteinen etnografia ei pysty käsittämään ja konseptualisoimaan kaupunkielämää kokonaisuudessaan (mts. 16). Tämän takia sitä on arvioitu uudelleen, muokattu sekä sitä tukemaan otettu muitakin metodeja. Nykypäivän moninaiset vuorovaikutussuhteet paikallisen ja globaalin välillä, eri ihmisryhmien sekä kulttuurien välillä, eri kaupunkien sekä maiden välillä vaativat moninaisia metodeja näiden suhteiden ymmärtämiseksi tietystä tutkimuskohteesta, -paikasta ja kenttätöpaikasta riippumatta. Etnografinen tutkimus on osittain tämänkin takia muuttanut ja omaksunut erilaisia metodeja repertuaariinsa osallistuvan havainnoinnin tueksi. Kenttäkohteiden monimuotoistuminen on vain yksi muutosvoimista, joka on ollut muokkaamassa etnografista tutkimusta sekä analyysiä antropologian alalla.

Kaupunkiviljelmät paikkana sekä viljelijät osana yhteisöä ovat tämän tutkimuksen keskiössä. Esittelen kentällä kerättyä aineistoani ensin viljelmien kautta, ja tämän jälkeen haastattelemani viljelijöiden sekä oman kokemukseni kautta ollessani yksi viljelijöistä.

4.1 Kaupunkiviljelmät Helsingissä ja kenttätökohteet

Koko Helsingin alueella on paljon erilaisia ylläpidettyjä kaupunkiviljelmiä. Kaupunkiviljely.fi⁵-sivusto listaa näitä yhteensä noin 29 kappaletta. Näistä yhdeksän kappaletta on siirtolapuutarhoja ja loput pienimuotoisempia viljelmiä koostuen laari-, säkki- sekä pienpalstaviljelmistä. Kuten edellä mainitsemani sivustokin kertoo, kaikkia viljelmiä ei ole kunnolla dokumentoitu, eikä niistä ole tarkkaa tietoa. Yleisen ja kentältä saadun tuntuman mukaan Helsingin alueella on mainittua lukua enemmänkin viljelmiä, koska mitään yhteistä ja kattavaa tietokantaa ei tällä hetkellä ole. Lisäksi, kuten luvussa 3 kaupunkiviljely on määritelty, kaupunkilaisten yksityiset taloyhtiöiden pihoiilla ja parvekkeilla olevat viljelmät lisäävät viljelypaikkojen lukumäärää runsaasti. Tutkimukseni keskittyy ainoastaan julkisissa tiloissa sijaitseviin kaupunkiviljelmiin, joten yksityisten ja yksityisissä tiloissa olevien viljelmien määrää ei ole tutkimukseni kannalta oleellista edes arvioida.

Saatavilla olevan tiedon valossa Helsingin aivan tiiviimmin asutun keskustan alueella julkisilla paikoilla kaupunkiviljelmiä arvioin keräämäni aineiston valossa olevan noin 10-15 viljelmää lukumäärältään. Arvioni perustuu Kaupunkiviljely.fi-sivuston

---

⁵ Kts. <http://kaupunkiviljely.fi>

tietoihin, haastatteluissa keräämääni tietoon sekä Helsingin kaupungin rakennusviraston teettämään selvitykseen Kaupunkiviljelypaikoista Helsingissä vuonna 2014⁶. Suurin osa keskusta-alueella sijaitsevista viljelmistä on laari- tai säkkiviljelmiä, koska keskusta-alue ei tarjoa pienpalstaviljelyyn kovin montaa otollista aluetta. Maa-alueiden laatuseikat huomioon ottaen on helpompaa ja vaivattomampaa perustaa viljelmä maasta irrallaan olevaan laariin tai säkkiin kertoo Viljellään kaupungissa - opas (2014).

Julkisella alueella tässä tutkimuksessa tarkoitetaan tilaa, johon kaikilla kaupunkilaisilla on halutessaan ainakin jonkin asteinen pääsy. Julkinen alue ei ole yksityisomistuksessa, vaan jonkin instituution tai kaupungin, tässä tapauksessa Helsingin kaupungin, omistuksessa. Yleisimmin tällaisia julkisia tiloja, joihin viljelyjä on sijoitettu, ovat kaupungin puistoalueet, tai kaupungin joutomaa-alueet, joille ei ole mitään erityistä muuta käyttötarkoitusta kaupungin puolelta. Kaupungin omistuksessa olevalla alueella viljely on luvanvaraista, mutta myös Helsingin alueella on ollut niin sanottuja sissiviljelmiä, joissa viljelmä on perustettu alueelle ilman lupaa. Julkinen viljelytila viljelijän kannalta tarkoittaa sitä, että kenellä tahansa on pääsy viljelijän viljelmälle, sadolle sekä tarvikkeille. Kaikilla on halutessaan pääsy nauttimaan viljelmien esteettisestä ja vihertävästä maisemasta sekä tilasta, ja näin ollen halutessaan myös mahdollisuus korjata satoa. Julkisen tilan merkityksiä viljelijän kannalta käsitellään laajemmin luvussa 6.

---

⁶ Kts. www.hel.fi/static/hkr/kaupunkiviljelypaikat_2014.pdf

Kuva 1. Kaupunkiviljelmä Kallion kaupunginosassa. (Kuva tutkijan oma)

Edellä oleva kuva on otettu yleisellä puisto-alueella täysin avoimella paikalla sijaitsevasta laariviljelmästä. Viljelmä sijaitsee Kallion kaupunginosassa Pengerpuistossa Helsingissä. Viljelyaluetta ei ole aidattu eikä eristetty mitenkään. Yksi kyltti kertoo, ketkä viljelevät ja miksi, muuta informaatiota, sääntöjä tai kieltoja ei ole.

Kenttätöni kohdistui kahteen ennalta valikoituun kaupunkiviljelmään Helsingin keskusta-alueella, Helsingin yliopiston keskustakampusalueella sijaitsevaan Kampusviljelmään sekä Katajanokka Seuran ylläpitämään viljelmään Katajanokalla. Nämä viljelmät valikoituivat kenttäkohteikseni helpon pääsyn ansiosta sekä niiden ominaisuuksien ansiosta. Firth, Maye sekä Pearson (2011, 555) ovat tutkineet yhteisöviljelmiä (*community garden*) Englannissa ja jakaneet artikkelissaan tutkittavat puutarhat ”paikkakohtaisiin” (*place-based*) sekä ”kiinnostuskohtaisiin” (*interest-based*). Paikkakohtaiset puutarhat ovat enemmän alueellisesti sulautettuja paikalliseen yhteisöön, ja kiinnostuskohtainen puutarha voi laajasti kattaa eri yhteisöjen jäseniä, joiden toiminta perustuu yhteiseen kiinnostuksenkohteeseen sekä etuun. Näiden jakojen ei tarvitse joka tilanteessa istua jokaiseen yhteisöön ja viljelmään, ja molempia voi esiintyä samassa yhteisössä, mutta artikkelin mukaan jompikumpi kategoria voi olla paremmin nähtävissä ja sitä kautta määrittää yhteisöä paremmin kuin toinen. (Mt. 2011.) Käytin kyseistä jakoa omien kenttäkohteideni valinnassa.

Kampusviljelämä on avoin kaikille Helsingin yliopiston opiskelijoille sekä henkilökunnalle ja toimintaa hoitaa ja ylläpitää Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan (HYY) alla toimiva Kampusviljelyvaliokunta. Kampusviljelmiä ylläpitävät ja niiden toimintaa pyörittävät vapaaehtoiset opiskelijat Kampusviljelyvaliokunnan kautta. Valiokuntatoimintaan osallistuminen ei vaadi muuta kuin aktiivisuutta ja opiskelija- tai työntekijästatusta yliopistolla. Valiokuntalaiset saavat automaattisesti viljelypaikan kesälle, kun muut joutuvat ilmoittautumaan ilmoittautumisajan puitteissa. Viljelypaikat ovat hyvin kysyttyjä ja ovat joka vuosi tulleet täyteen heti ensimmäisenä ilmoittautumispäivänä. Viljelypaikka maksaa ilmoittautuneille 10 euroa, jolla saa yhden viljelylaatikon multineen yhdeksi viljelykesäksi sekä valikoiman viljeltäviä siemeniä.

Viljelypaikat jaetaan joka kevät uudelleen ilmoittautuneiden kesken ilmoittautumisjärjestyksessä. Ne sijaitsevat Helsingin keskustassa yliopiston kampusalueilla, Snellmannia-rakennuksen piha-alueella, Topelia-rakennuksen sisäpihalla sekä Viikin kampuksen nurmialueella. Viljelijät voivat olla kotoisin ja asua aivan muualla kuin viljelypaikkojen läheisyydessä, ja haastatellut kampusviljelijät asuivatkin laajalla alueella ympäri pääkaupunkiseutua. Ikäjakauma viljelijöiden keskuudessa oli myös laaja, vaikkakin suurin ikäluokka on nuoret hieman yli 20-vuotiaat opiskelijat. Yliopiston henkilökunnasta sekä oppilaista koostuva viljely-

yhteisö on viljelijätaustoiltaan laaja, mutta heitä yhdistää yhteinen kiinnostus sekä etu viljellä kampusalueella (kiinnostuskohtainen). Viljelijät jakavat yhdessä laajemman yliopistoyhteisön, mutta viljelytoiminnan kannalta merkittävämpi yhdistävä tekijä on yhteinen kiinnostus ja halu viljellä, sillä voimme olettaa, että kaupunkiviljely ei ole yliopistoyhteisön päätavoite, eikä kaikkien opiskelijoiden kiinnostuksen kohde.

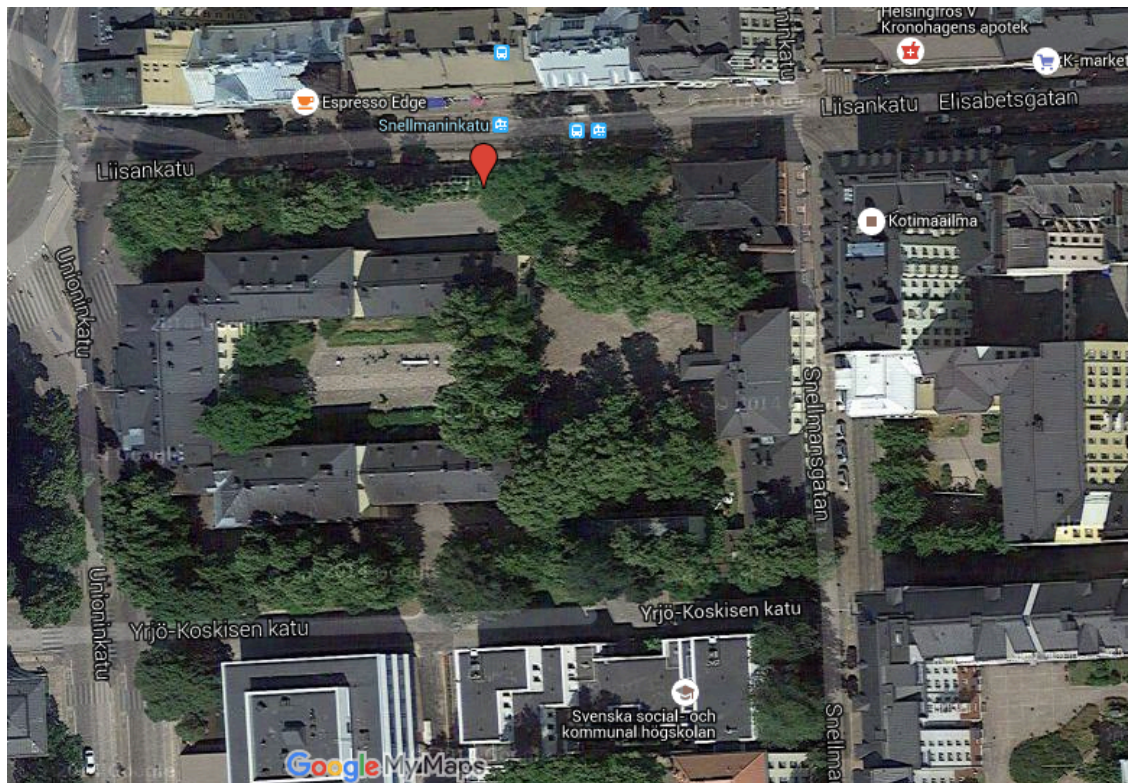
Snellmanian kampusviljelmä, jossa myös oma viljelypaikkani oli, sijaitsee yliopistorakennukseen kuuluvalla piha-alueella. Viljelmä, kuten yliopistorakennus, piha-alueineen on aidatun alueen sisäpuolella. Yliopistorakennuksen yhtä laitaa reunustaa muuri Liisankadun puolelle ja tämän muurin vieressä on pieni ja kapea nurmialue, missä viljelysäkit, 40 kappaletta kaiken kaikkiaan, sijaitsevat. Nurmialue on aidatun alueen reunalla ja porttien suunnalta katsottuna perällä tai jopa takapuolella. Kapeaa nurmialuetta reunustaa asfaltoitu tie, joka johtaa Snellmania rakennuksen taakse. Nurmialue ja viljelmä sijaitsevat siis kutakuinkin yliopistorakennuksen takana. Ilmakuva (Kuva 2) Snellmania-rakennuksesta sekä sitä ympäröivästä piha-alueesta auttavat hahmottamaan viljelypaikan suhteessa muuhun ympäristöön. Päiväsaikaan portit ovat auki ja kenellä tahansa on pääsy viljelmille, mutta ne sijaitsevat sen verran syrjässä, ettei sinne helposti vahingossa kuitenkaan eksy. Ilta- ja yöaikaan, porttien ollessa kiinni, pääsy on entistä rajatumpaa.

Kuva 2. Snellmanian kampusviljelmä. Tutkijan oma viljelmä auringonkukilla taustalla.
(Kuva tutkijan oma.)

Kuva 2. Kampusviljelmä. Alue merkitty punaisella osoittimella. (Kuva: Google Maps)

Katajanokan viljelijöitä yhdistää myös kiinnostus kaupunkiviljelyyn, mutta juuri Katajanokan viljelmillä heitä yhdistää ennen kaikkea myös asuinpaikka. Katajanokan viljelmillä on ainoastaan Katajanokka Seuran jäsenillä mahdollisuus viljellä, mikä rajaa viljelijöitä asuinpaikan suhteen. Katajanokalla asuvat voivat valita viljelypaikakseen myös jonkin toisen viljelmän, mutta haastattelujen kautta nousi esiin, että tärkein ominaisuus viljelypaikassa oli sen läheisyys viljelijän kotiin ja asuinpaikkaan. Kaikki haastattelemani Katajanokan viljelijät asuivat lyhyen kävelymatkan päässä viljelmiltä.

Katajanokan viljelmä sijaitsee Katajanokalla Katajanokan hotellin viereisellä kaupungin puistoalueella. Ilmakuva (Kuva 3) kertoo, miten viljelmä sijoittuu kaupunkitilaan. Katajanokan hotellirakennus on entinen vankila ja sitä suojaa korkea tiilimuuri, mutta alue ei ole kokonaan rajattu ja kulkuväylät muurin sisäpuolelle ovat avoimet. Näin ollen myös Katajanokan kaupunkiviljelmä sijaitsee hieman piilossa, mutta kuitenkin paljon avoimemmalla paikalla verrattuna Kampusviljelmään. Katajanokan viljelmää ylläpitää kaupunginosayhdistys Katajanokka Seura. Ainoastaan seuran jäsenillä on mahdollisuus päästä viljelemään ja seuran jäsenmaksun lisäksi

Kyseisen otoksen, kahden viljelmän, kautta olen saanut laajan kirjon erilaisia viljelijöitä mukaan aineistoon. Viljelypaikoissa on myös yhtäläisyyksiä sekä toistensa kanssa että laajemmin muiden Helsingissä sijaitsevien kaupunkiviljelmien kanssa. Molemmat tutkimuksen kohteena olleet viljelmät ovat jonkin tahon ylläpitämiä, ja osallistujien pääsyä ja mahdollisuutta päästä viljelemään on tietyin ehdoin rajattu. Viljelypaikka on jollakin tavalla rajattu, mutta molemmat sijaitsevat kuitenkin julkisella ja kaikille avoimella alueella, Kampusviljelmä yliopiston nurmialueella ja Katajanokan viljelmä kaupungin puistoalueella. Näin on myös monien muidenkin Helsingissä sijaitsevien viljelmien kohdalla. Jotta kaupungin omistamalle maalle voi

perustaa laatikkoviljelmän, vaatii Helsingin kaupunki, että yhteisö on jotenkin järjestäytynyt, ja että takana on jokin yhdistys tai järjestö, joista kaupunginosayhdistys on yleinen taho (Sipari ja Lehtonen 2014).

4.2 Viljelijät – haastatellut informantit

Kentällä tehdyt haastattelut ovat tärkeä osa kenttätöitäni ja sieltä kerättyä aineistoa. Niiden kautta tutustuin viljelijöihin, kuulin heidän kokemuksiaan sekä sain tärkeää faktatietoa kaupunkiviljelystä Helsingissä. Tämän lisäksi haastattelut auttoivat minua myös kenttätöni havainnointivaiheessa antamalla tärkeää pohjatietoa ilmiöstä sekä auttamalla pääsemään sisään viljely-yhteisöön. Tässä alaluvussa avaan haastattelujen luonnetta, haastattelutilannetta sekä kerättyä aineistoa, kuitenkin vielä kommentoimatta haastattelujen sisältöä.

Tein haastattelut kenttätöni aikana kevään sekä kesän 2015 välillä. Löysin kaikki haastateltavat tutustumalla internetin kautta kaupunkiviljelmiin Helsingissä ja olemalla suoraan yhteydessä eri viljelypaikkoihin sekä viljelijöihin. Ennen haastattelujen aloittamista tein rajauksen kahteen viljelmään ja kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta viljelivät valikoiduilla viljelmillä. Haastateltavien löytäminen ja saaminen ei ollut vaikeaa ja moni halusi mielellään kertoa omasta toiminnastaan kaupunkiviljelijänä.

Kaikki haastateltavat olivat itse viljelijöitä ja osa myös aktiivisemmin mukana viljeltytoiminnassa. Haastatteluja on yhteensä yhdeksän ja ne ovat niin sanottuja semistrukturoituja haastatteluja. Haastattelujen kestot vaihtelevat tunnista kahteen tuntiin. Haastattelut on tehty joko haastateltavan kotona tai julkisessa paikassa kuten kahvilassa. Olen nauhoittanut kaikki haastattelut, minkä jälkeen niistä on litteroimalla koottu haastattelurungot kirjalliseen muotoon.

Viisi haastateltavista viljelivät kampusviljelmillä, joista yksi oli viljellyt aikaisempaan kesänä myös toisella viljelmällä Helsingin keskusta-alueella. Kaikki viljelijät olivat viljelleet jollakin kaupunkiviljelmällä vähintään yhden kesän ajan ja aikoivat viljellä tai viljelivät myös kenttätöni teon aikana. Kaikki kampusviljelmiltä haastatellut informantit olivat nuoria opiskelijoita, joista kolme opiskelivat jotakin ympäristöalaan liittyvää, kuten esimerkiksi ympäristönsuojelutieteitä tai kasvituotantotieteitä. Kahden pääaine ei liittynyt ympäristöalaan lainkaan.

Yksi haastatelluista oli aktiivinen toimija Dodo ry:n kaupunkiviljelytiimissä, ja myös itse viljeli Helsingissä, muttei kenttätöni viljelmillä. Hän oli haastatteluhetkellä aktiivinen toimija Dodon kaupunkiviljelytoiminnassa ja on ollut sitä Dodon ensimmäisten omien viljelmien perustamisesta saakka. Hän on ollut Dodon kautta perustamassa kaupunkiviljelmiä eri puolille Helsinkiä, ja hänellä oli laajaa tietoa Helsingin kaupunkiviljelytoiminnan tilasta kyseisellä hetkellä. Haastateltu oli itse viljellyt yhdellä Helsingin alueella sijaitsevalla viljelmällä jo muutaman vuoden ajan ja viljeli myös kenttätöni aikaan.

Kolmella haastatelluista oli viljelypaikka Katajanokan viljelmällä. Heistä myös kaikki olivat viljelleet vähintään yhden aikaisemman kesän ajan ja viljelivät Katajanokalla myös kenttätöni aikana. Kaikki haastatellut asuivat hyvin lähellä, noin parin sadan metrin säteellä, viljelmältä. Haastatellut olivat työssäkäyviä tai jo eläkkeellä olevia, pitkään Katajanokalla asuneita, kaupunkilaisia. Kukaan haastatelluista ei kuitenkaan ollut syntynyt Helsingissä ja kaikki olivat kotoisin pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Kaksi haastatelluista kertoi olevansa kotoisin maaseudulta tai kasvaneensa maatilalla.

Karkeasti jaoteltuna seitsemän haastateltua informanttia oli aktiivisesti mukana kaupunkiviljelytoiminnassa oman viljelynsä lisäksi. He esimerkiksi koordinoivat ja toimivat vapaaehtoisina viljelypaikoilla ja hoitivat käytännön järjestelyjä toiminnan ylläpitoon liittyen, tai aktiivisesti vapaaehtoistoiminnallaan tekivät töitä kaupunkiviljelytoiminnan edistämiseksi eri keinoin. Loput olivat mukana ainoastaan viljelijän ominaisuudessa, eikä heillä ollut muita vastuita toiminnassa omasta laadusta tai säkistä huolehtimisen lisäksi. Sukupuolijakauma haastateltujen kohdalla ei ollut tasainen. Yksi haastatelluista oli mies ja loput naisia. Tämä ei ollut ennalta päätettyä tai oma valintani tutkijana, vaan johtui yksinkertaisesti siitä, että esittämiini haastattelupyyntöihin vastasi useammin nainen kuin mies.

4.3 Omat kädet mullassa – osallistuva havainnointi

Etnografinen kenttätö pohjaa osallistuvaan havainnointiin, mutta kuten jo edellä todettiin, sen rinnalle ja sitä tukemaan on tullut muitakin metodeja ja yhdessä ne muodostavat kokonaisuuden, jonka kautta on mahdollista päästä käsiksi nykyajan eri ilmiöihin paremmin kuin pelkän osallistuvan havainnoinnin kautta. Tämän takia myös oma kenttätöni sisältää osallistuvan havainnoinnin lisäksi myös muita

aineistonkeruumenetelmiä. Seuraavaksi kerron ja kuvaan lyhyesti omaa kokemustani osallistuvasta havainnoinnista kenttätöön osana ja kaupunkiympäristössä.

Koska kenttäni sijaitsi omassa kotimaassani ja raja kentän sekä oman elämäni välillä ei aina ollut yksiselitteistä, päätin jo kenttätöni alkuvaiheessa rajata osallistuvan havainnointini kentällä aikaan, jonka käytin kampusviljelmällä sekä osallistumalla kampusviljelyvaliokunnan toimintaan ja tapahtumiin. Määrittelen osallistuvan havainnoinnin kentälläni omiin kokemuksiini sekä läsnäoloon kampusviljelmillä, kampusviljelytapahtumissa, mutta myös haastattelutilanteissa. Tässä kappaleessa keskityn omaan viljelykokemukseeni.

Tutustuin omaan viljelypaikkaani ja säkkiini ensimmäisen kerran toukokuussa, jolloin kävin istuttamassa valitsemani siemenet. Säkissäni oli valmiina mullat ja minun tarvitsi vain kylvää siemenet ja kastella multa hyvin. Tämän jälkeen kävin omalla viljelmälläni kesän ajan säännöllisen epäsäännöllisesti osittain sen takia, että oli viileä kesä, eivätkä kasvit tarvinneet kastelua kovin usein, ja osittain, koska viljelämä sijaitsi kaukana omasta kodistani. Huomasin ja kuulin kentällä, että samat syyt koskivat myös muita viljelijöitä. Kauempana viljelypaikasta asuvat kävivät harvemmin, ja koleampi kesä rokotti sadon määrää ja onnistumista, eikä vaatinut monia kastelukäyntejä. Viljelykesän aikana huomasin kiinnostäväni paljon enemmän huomiota säävaihteluihin ja -olosuhteisiin kuin aikaisemmin, ja kesä tulee muistumaan varmasti jatkossakin mieleeni sään ja kesän kylmyyden kautta.

Päätin istuttaa omaan säkkiini kesäkurpitsan sekä auringonkukan siemeniä. Halusin pitää viljelmäni yksinkertaisina ja mahdollisimman helppoina, sillä kaikki oli minulle täysin uutta ja kokeilua. En ollut aikaisemmin kasvattanut tai viljellyt mitään ja siemenestä kasvattaminen oli minulle täysin uutta. Kasvatus onnistui kuitenkin hyvin ja sain mielestäni hyvän kesäkurpitsasadon. Korjasin säkistäni yhteensä kolme isoa kesäkurpitsaa sekä monta hienoa auringonkukkaa maljakkoon koristeeksi loppukesästä.

Tapasin viljelmillä harvoin muita viljelijöitä, ja viljely oli odotettua itsenäisempää. Tähän havaintoon keskityn enemmän analyysikappaleessa 5, mutta avaan kuitenkin hieman omaa kokemustani tässä. Viljelysäkin paikat arvottiin, eikä oman säkin paikkaan voinut itse siis vaikuttaa. Muuten viljelijät, ja myös minä itse, saivat itse valita, mitä omaan säkkiinsä istuttivat sekä kuinka montaa eri lajia, missä suhteessa ja

mitä laatua, kukkia vai syötäviä kasveja. Kastelu ja hoito hoidettiin myös itsenäisesti. Kesän alussa viljelijät jaettiin valiokunnan toimesta kasteluryhmiin, minkä oli tarkoitus hieman jakaa vastuuta sekä tuoda viljelijöitä yhteen. Minun kasteluryhmäni osoittautui yllättävän aktiiviseksi. Siihen kuului itseni lisäksi kolme tai neljä viljelijää laskutavasta riippuen. Kasteluryhmälle perustettiin sosiaalisen median kanavaan oma ryhmä, missä ryhmäläiset pystyivät kommunikoimaan keskenään, vaihtamaan kuulumisia ja kuvia sekä tietenkin ilmoittamaan, jos oma säkki kaipasi kastelua, eikä itse ehtinyt käydä kastelemassa. Kasteluryhmän kautta tutustuin ryhmän viljelijöihin ja pääsin vaihtamaan viljelykokemuksia heidän kanssaan, mutta tämä kaikki tapahtui virtuaalisesti. Yhtäkään kasteluryhmäni jäsentä en nähnyt kertaakaan kesän aikana viljelmillä, emme siis osuneet samaan aikaan viljelmille. Sosiaalinen kanssakäyminen viljelmillä oli vähäistä.

Viljelyn lisäksi osallistuin kampusviljelyvaliokunnan viljelynaloitustempaukseen Viikin viljelmillä sekä yhteen kesän aikana järjestettyyn viljelijöiden picnic tapahtumaan. Molemmissa pääsin keskustelemaan viljelijöiden kanssa kasvatusten, jakamaan omia sekä muiden kokemuksia viljelystä, sadosta, kasvatuksesta ja muista kaupunkiviljelyyn liittyvistä ilmiöistä. Viljelijöiden määrän huomioon ottaen osallistumisprosentti kyseisiin tapahtumiin oli todella alhainen, mutta ne olivat tärkeitä sosiaalisia tapahtumia viljelijöille, jotka muuna aikana viljelivät itsenäisesti.

Seuraavassa kappaleessa keskityn pohtimaan tarkemmin oman kenttätöni sekä kentän sijaintia sekä paikkaa suhteessa itseeni tutkijana.

4.4 Kentällä kotona – jotakin tuttua, paljon uutta

Tein kenttätöni omassa kotimaassani, ja kaupungissa, jossa olen käynyt usein ja käyn edelleen melkeinpä päivittäin. Se on ollut myös kotikaupunkini, muttei enää kenttätöni aikaan. Tunsin kenttäni kaupungin, sekä kulttuurin jo valmiiksi ennen kentälle menoa. Kuulun yhteisöön ja yhteiskuntaan, joka on osa länsimaista, suomalaista sekä helsinkiläistä kaupunkikulttuuria. Kuitenkin viljelyn maailma ja kaupunkiviljely oli minulle ennen kenttätöitäni täysin uusia asioita. En ole ollut mukana kaupunkiviljelytoiminnassa ennen kenttätöitäni, enkä tuntenut valmiiksi ketään, joka olisi. Viljely, kasvien kasvattaminen tai minkäänlainen viherpeukalotoiminta ei ole koskaan kuulunut harrastuksiini, eikä minulla ole ennen kentälle astumista ollut kovinkaan kummoisia omakohtaisia kokemuksia tai tietoa kasveista eikä viljelystä. Itse

asiassa ainoat aikaisemmat kokemukseni kasveista ovat rajoittuneet leikkokasveihin ja kukkakimppuihin maljakoissa, jotka monesti olen onnistunut ennenaikaisesti kuihduttamaan taikka liiallisen kastelun takia tukehduttamaan kuoliaiksi. En myöskään ole koskaan ollut aktiivinen toimija missään ympäristönsuojeluorganisaatiossa tai osallistunut kaupunginosayhdistysten toimintaan. Kaupunkikulttuuritapahtumissa olen ollut enemmän vierailijana kuin mukana toiminnassa.

Kenttätöyöhön ajatellaan kuuluvan vahvasti ajatus pois lähtemisestä ja matkustamisesta, toiseen uuteen paikkaan menemistä ja saapumisesta. Toisaalta kentälle astuessani en lähtenyt minnekään, ja toisaalta astuin itselleni aivan uuteen maailmaan. Fyysinen matka kotoani kentälle ei ollut pitkä, mutta henkinen ja ajatuksellinen sitäkin pidempi.

Nykyaikana kenttätöön luonne ei myöskään ole yhtä yksiselitteinen, ja korkealaatuista etnografista tutkimusta voi tehdä paikasta riippumatta missä vain, vaikka kotona tai kaupungissa, kuten jo aikaisemmin olen maininnut. Paikan merkityksistä kenttätöössä on keskusteltu antropologien keskuudessa jo jonkin aikaa, ja se on saanut osakseen myös jonkin verran kritiikkiä.

Gupta ja Ferguson (1997, 12) tekevät teoksessaan *Anthropological Locations* kenttätöystä jaottelun kenttään ja kotiin, jossa niiden erot nähdään tilallisessa erottamisessa. Kentällä kerätään aineisto ja kotona tehdään sen pohjalta analyysi. Gupta ja Ferguson havainnollistavat tätä jakoa sen vaatimien kirjoitustyylien kautta. Etnografinen työ sisältää kahdenlaista kirjoittamista, kenttämuistiinpanoja sekä tämän jalostamista akateemiseksi analyysiksi. (Mts. 12.) Tämän määritelmän kautta kenttä ja koti ovat siis aina eri paikassa. Toinen esimerkki, jossa kentän ja kodin erottelu näkyy, on niiden saavuttamiseen tarvittavat pääsy- ja lähtötoimenpiteet. Vaikkakaan ne eivät enää tarkoita pisimmälle ja kaukaisimman yhteisön keskuuteen menoa, ovat pääsyn ja lähdön konseptit rakentamassa eroa kentän ja kodin välillä (mts. 13). Tämä tilallinen erottelu toimii myös vaikka koti ja kenttä fyysisesti sijaitsisivat lähellä toisiaan. Näin ajattelen myös oman kenttäni. Vaikka kenttä on fyysisesti lähellä ja sinne pääsy ei vaadi pitkää ja vaikeaa matkaa, eroaa se silti minun kodistani tutkijana, siltikin vaikka kampusviljelmä, yksi kenttätöni kohteista sijaitsee noin 200 metrin päässä yliopiston kirjastosta, missä tein suurimman osan tämän tutkimuksen kirjoittamistyöstä.

Gupta sekä Ferguson osallistuvat argumentoinnillaan myös kenttätöön muutoksien pohdintaan. He käsittelevät kenttäkohteita laajasti, eivätkä keskity vain kaupunkikohteisiin, mutta esittävät myös tähän liittyvää kritiikkiä antropologian alalla vallitsevan kenttätökohteiden hierarkisoimisen yhteydessä. He kritisoiivat ja varoittivat, ettei kenttäkohteita tulisi hierarkisoida liikaa tai ainakaan sen ei tulisi vaikuttaa eri kenttätökohteisiin suhtautumiseen. (Mts. 12-14.) Perinteinen kauas ja uuteen kulttuuriin matkustamista vaativa kenttätö ei saisi jättää alleen lähempänä (omaa kulttuuria) tehtävää kenttätöä, eikä niitä saisi arvottaa eriarvoisiksi.

Tämä kritiikki liittyy myös paikan merkityksen pohdintaan kenttätössä. Colemanin ja Collinsin (2006, 2) mukaan sen niin sanottu arvo nykyajan etnografisessa tutkimuksessa on samanaikaisesti noussut sekä kadonnut. Se, miten kentällä sekä tutkimuksessa ymmärretään paikan, tilan, ja paikallisuuden roolit ovat tulleet vielä selvemmiksi. Ne ymmärretään ennemminkin kuvainnollisina ja niiden hauraus sekä tärkeys sosiaalisen elämän omaisuutena ymmärretään paremmin, eikä paikkaa mielletä enää vain pohjaksi, jossa kulttuuri, sosiaaliset suhteet ja eläminen tapahtuu. (Mts. 2.) Toisaalta paikan merkitys mielenkiintoisella tavalla myös häviää sen rajojen problematisoinnin kautta, kun yhteydet kulttuurien ja alueiden, sekä identiteetin ja pysyvän yhteisön tai yhteiskunnan välillä haastetaan (mts. 2).

Tutkimusaiheeni kannalta kenttätöni rajojen selkeä määrittely on toisaalta haastavaa, mutta toisaalta myös helppoa. Kaikki vaikutussuhteet, jotka kaupunkiviljely tutkimillani viljelmillä sisältävät ovat monitahoiset, ja ne lävistävät ajalliset sekä paikalliset rajat. Viljelyilmiöllä on pitkät ajalliset juuret ja sen vaikutussuhteet matkaavat kauas paikallisesti. Globaaleilta paikan rajat rikkovilta keskusteluilta ei voida välttyä tässäkään aiheessa.

Toisaalta kenttäni oli myös viljelmät, jotka ovat hyvin selkeitä paikkoja ja tarkasti rajattavissa. Viljelmät käsittävät fyysisen viljelypaikan säkkeineen, laareineen ja viheralueineen sekä viljelijät, jotka muodostavat viljely-yhteisön. Viljelypaikkoja ei voi tarkastella tilallisessa tyhjiössä, vaan ne kuuluvat osaksi ympäristöään, kaupunkiympäristöä sekä -tilaa, jossa ne sijaitsevat, asuinympäristöä, missä kaupunkilaiset luovat sosiaalisia siteitä, sekä paikallista että globaalia kaupunkiviljely-ympäristöä.

4.5 Pohdintoja tutkimuksen eettisyydestä ja aineiston riittävydestä

Tässä alaluvussa pohdin aineistoni riittävyttä tutkimuskysymykseeni nähden. Haluan reflektoida, kuinka hyvin voin keräämäni aineiston pohjalta odottaa vastaavani asettamiini tutkimuskysymyksiin, sekä kuinka hyvin valitsemani metodi, etnografinen kenttätö, soveltuu tutkimuskysymykseni analyysiä varten keräämäni aineiston keruuseen. Tämän jälkeen kiinnitän huomiota myös tutkimukseni ja etenkin kenttätöni eettisiin puoliin, ja pohdin niitä eettisiä kysymyksiä, joita tutkimusaiheeni sekä kenttätöni on herättänyt.

Edellä olen esitellyt, mitä etnografinen kenttätöni sisälsi ja mitä metodeja siinä käytin. Tiesin jo kenttätöni aloitusvaiheessa, että osallistuvan havainnoinnin lisäksi haastatteluilla tulee olemaan iso rooli aineistossani. Tutkimukseni haastattelut ja osallistuva havainnointi eivät kumpikaan yksinään riitä ja muodosta riittävää aineistoa, mutta yhdessä ne riittävät antamaan tarpeeksi aineistoa etnografisen tutkimuksen tekemiseen.

Tavoitteeni oli pitää haastattelut mahdollisimman avoimina ja keskustelunomaisina, millä pyrin välttämään keskustelun johdattelun tutkijan ominaisuudessa. Pyrin olemaan esittämättä liikaa kysymyksiä ja luomaan kysymykset sen laatuiseksi, joihin informanttien olisi mahdollisimman helppo vastata kerronnan omaisesti. Pyrin siis välttämään kysymyksiä, joihin pystyisi vastaamaan pelkillä kyllä- tai ei-vastauksilla. Lisäksi halusin jättää mahdollisimman paljon tilaa haastateltavien omaan kerrontaan, enkä halunnut johdatella haastattelutilannetta liikaa. Minulla oli valmiita kysymyksiä, joita hyödynsin haastattelutilanteesta riippuen enemmän tai vähemmän.

Kuinka hyvin onnistuin pyrkimyksissäni ja kuinka hyvin haastattelutilanteet olivat enemmän keskustelun kaltaisia kuin kysymys ja vastaus -harjoitteita? Tämä riippui paljon haastateltavasta, ja haastateltaviin mahtui sekä lyhytsanaisia vastaajia että monisanaisia kertojia. Jokaisessa haastattelussa esitin kysymyksiä ja jokainen haastateltava sai vastata niihin haluamallaan tavalla. Vaikka yhtäkään sellaista haastattelua ei ollut, joka olisi vastannut alkuoletukseni ideaalia kuvaa niin sanotusta täydellisestä haastattelusta, niin koen haastattelujen antaneen minulle paljon laadukasta sekä uutta tietoa tutkimusaiheesta. Tämä tuli entistä selvemmäksi haastattelujen kuuntelu- sekä analysointivaiheessa, jossa pystyin keskittymään enemmän niihin niin sanottuihin rivien välissä oleviin tietoihin sekä sanomattomiin ymmärryksiin, jotka

osoittautuivat yhtä tärkeiksi kuin itse sanalliset vastaukset. Myös paljon tietoa oli sanomattomissa kohdissa, poisjätetyissä ilmaisuissa sekä vastauksissa, jotka jätettiin kertomatta tai joista ei ollut lainkaan puhetta, ja jotka auttoivat avaamaan niitä taustaoletuksia sekä taustatietoa, joka on analyysin kannalta yhtäläillä tärkeää.

Tutkimuskysymykseni muuntuivat jonkin verran kenttätöön aikana, kuten edellä jo avattiin, ja se osoittaa jonkin verran toisaalta, että aineistoni ei vastannut alkuperäiseen tutkimuskysymykseen tarpeeksi, mutta toisaalta se osoittaa myös, että keräämäni aineiston kautta saavutin tutkimusaiheeni kannalta sen verran tärkeää aineistoa ja tietoa, että pystyin muokkaamaan tutkimuskysymyksiä vastaamaan paremmin tutkimusaiheeseen sekä siitä nouseviin kysymyksiin.

Gupta ja Ferguson muistuttavat, että etnografinen tieto on vahvasti riippuvainen kenttätöntekijän paikallaolosta sekä kokemuksista. Antropologian totuudet pohjautuvat osallistuvan havainnoijan kokemuksiin, ja tärkeää on tiedostaa, että vaikkakin tämä kokemus tuottaa paljon arvokasta tietoa, niin samalla se myös rajoittaa saavutettavaa tietoa. (Gupta ja Ferguson, 1997, 15.) Oma kokemus on rajallinen tiedonlähde ja sitä ohjaa tutkijan oma tausta ja mieltymykset. Tiedon lähteiden kriittinen tarkastelu on aina oleellista ja se koskee myös muita lähteitä kuin ainoastaan kokemusperäisiä lähteitä. Olen pyrkinyt ottamaan tämän huomioon aineistoni analyysissä ja pitämään sen mielessä koko tutkimuksen teon ajan ja sen eri vaiheissa.

Tämän tutkimuksen aineiston koostuu sekä tutkittavan ilmiön eli kaupunkiviljelytoiminnan havainnoinnista että informanttien minulle kertomista kokemuksista sekä heidän omista havainnoistaan. Oma havainnointini keskittyy ennen kaikkea viettämäni aikaan viljelmillä. Tein jonkin verran havainnointia myös tutustumalla yleiseen viitekehukseen median, internetin sekä sosiaalisen median kautta, mutta tämä havainnointi toimi enemmänkin taustoittavana ja auttoi minua ymmärtämään paremmin omaa kenttääni sekä aiheeni viitekehystä, eli Helsinkiä. Informanteilta kerätty tieto keskittyy haastatteluihin sekä muutamaa satunnaiseen kohtaamiseen sekä keskusteluun viljelijöiden kanssa viljelmillä. Aineiston pääpaino on haastatteluissa, joita kuuntelemalla olen koonnut aineiston analyysin. Tätä tukemassa ovat oma osallistuva havainnointini kentällä.

Koen aineistoni olevan riittävä vastaamaan tutkimuskysymyksiin sekä antamaan minulle riittävät mahdollisuudet osallistua tällä tutkimuksella antropologiseen

tieteelliseen keskusteluun. Antropologian alan ja etenkin etnografisen tutkimuksen eettiset suuntaviivat ja ohjeistukset⁷ huomioon ottaen, koen tekemäni kenttätöön sekä tämä tutkimuksen noudattelevan myös hyvän eettisen tutkimuksen suuntaviivoja.

Päädyin rajaamaan informanttien yksityisyyden suhteellisen tarkasti. Tämä ensinnäkin siksi, koska olen luvannut kaikille haastateltavilleni, että haastattelut sekä siitä kerätty aineisto pidetään täysin anonyymeinä. Kenellekään haastateltavista tämä ei ollut ongelma, ja muutama jopa antoi erikseen sanallisesti luvan nimien käyttöön. Kaikki haastatellut suostuivat mielellään haastateltaviksi ja kertoivat sekä vastasivat mielellään heille esitettyihin kysymyksiin. Yksikään ei kieltäytynyt vastaamasta yhteenkään esitettyyn kysymykseen taikka ilmaissut olevansa huolestunut vastaustensa sekä yksityisyytensä turvasta. Tähän varmasti vaikuttaa tutkimusaiheen luonne, joka ei ole arka taikka henkilökohtainen. Haastateltavat vaikuttivat erittäin avoimilta, vaikkakaan sitä ei pysty sanomaan, jättivätkö he mahdollisesti jotain sanomatta haastattelutilanteen luonteen tai jonkin muun syyn takia.

Toinen syy, miksi päädyin pitämään informantit anonyymeinä, on kenttätöön viljelmien koot. Molemmat viljelmät ovat sen verran pieniä, ainakin niiden aktiivijoukko, etten halunnut lisätä kenenkään informantin tunnistettavuutta erittelemällä jokaisen informantin erikseen vain esimerkiksi peittämällä tai vaihtamalla heidän nimensä. Päädyin kuitenkin kertomaan sekä kuvailemaan suhteellisen tarkasti kenttätöni viljelmien nimet sekä paikat, sillä koen sillä olevan tärkeä merkitys tutkimusaiheen sekä -kysymysten kannalta, jotka keskittyvät tilan sekä paikan kulttuurisiin merkityksiin kaupungissa. En kuitenkaan usko tämän vaarantavan informanttien anonymiteettiä sekä yksityisyyttä liikaa.

Haastateltavien lisäksi aineistoni jonkin verran sisältää ihmisiä, joita tapasin osallistuessani viljelyyn ja tapahtumissa havainnoidessani. Se aineisto, jota osallistuvan havainnoinnin aikana keräsin on omia havaintojani ja kokemuksiani paikoista, tapahtumista sekä ihmisistä. Tällöin raja yksityisyyden sekä avoimen tiedon kohdalla ei ole niin yksinkertaista, mutta oman kenttätöni kohdalla sovelsin yleisiä eettisiä suuntaviivoja ja pyrin pitämään ihmiset tässäkin kohden anonyymeinä. Lupa-asioissa sovelsin omaa harkintaani, koska aineisto tässä kohden perustuu enimmäkseen omiin kokemuksiini sekä havaintoihin, eikä joka tilanteessa ollut mahdollisuutta

---

⁷ Esimerkiksi: <http://ethics.americananthro.org/category/statement/>

jokaiselta erikseen kysyä lupaa. Pyrin jokaisessa tilanteessa kuitenkin selkeästi ja avoimesti kertomaan aina mahdollisuuksien mukaan, että teen tutkimusta aiheesta ja tekemään sitä kautta selkeämmäksi motiivini osallistumiselle.

5 Kaupunkiluonto Helsingissä

Kuten edellä on käsitelty, luonnon sekä ympäristön käsitteet eivät ole suljettuja laatikoita, vaan niiden määrittämiseen vaikuttavat niin konteksti kuin suhde toimijoihin. Ympäristö on se tila, jossa elämme sekä toimimme, ja jota vasten voimme tarkastella myöskin eri ilmiöitä. Ympäristöä voidaan määrittää globaalista tai paikallisesta näkökulmasta. Sitä voidaan tarkastella kaupunkitilassa tai niin sanotussa koskemattomassa luonnossa, jolloin se saa eri merkityksiä. Luonto voidaan nähdä ihmisten määritelmänä ja osana heidän toimintaansa, mutta samalla se voidaan nähdä koskemattomana ja villinä. Luonto on yhtäältä abstrakti tila, jota vasten hahmotamme niin itseämme kuin ympäröivää maailmaamme, ja samalla se on paikka, jossa yhdistämme yhteisömme, kulttuurimme ja itsemme osaksi maapallon monimuotoista elämää kattaen myös sen kaikki biofyysiset osat. Antropologinen luonnon määrittely, jota avasin luvussa 2.2, pyrkii pois määritelmistä, jossa luonto nähdään ainoastaan kulttuurin vastaparina sekä abstraktina universaalina. On selvää, että luontoa ei enää pidetä vain kaupungin vastakohtana. Vaikka kaupunkilaisten kokemukset ja kuvitelmat heidän eletystä ympäristöstään, rakennetussa ja muokatussa kaupunkitilassa, luonnosta ulkopuolisena, luonto on kuitenkin läsnä tunkeutuu kaupunkilaisten jokapäiväiseen elämään eri tavoin (Rotenberg 2014, 383).

Antropologiassa käytetään myös maiseman termiä kuvaamaan ihmisten mielenkiinnon kohteita luonnosta. Laajimmillaan maisema merkitsee siis sitä abstraktia tilaa, jossa ihmiset voivat ilmentää kiinnostustaan luontoon. (Rotenberg 2014, 384.) Pyrittäessä ymmärtämään sitä maisemaa, jonka ihmiset ovat luoneet itselleen, voidaan pyrkiä käsittelemään myös heidän näkemyksiään luonnosta (mts. 384). Kaupunkimaiseman käsite muistuttaa siitä, että kaupunkikin itsessään on luonto, joka on ihmisen työn ja toiminnan kautta muunnettu, ja siksi sekin on luonnollisen sekä kulttuurisen hybridi, ympäristö sekä yhteiskunta (Kaika ja Swyngedouw 2000, 121; ref. Rotenberg 2014, 385). Luonnon hahmotuksia ja määritelmiä voidaan siis tarkastella paikkasidonnaisina, ja tätä vasten pyrkimykset ymmärtää luonnon määrittelyjen tapoja kaupunkikontekstissa ovat mielekkäitä, ja tutkimukseni valossa mielekäästä on myös pohtia, luodaanko näitä tapoja kaupungissa toiminnan kautta. Tämän valossa tarkastelen tutkimuksen aineistosta nousseita ajatuksia luonnosta sekä sen suhteesta kaupunkitilaan.

Tämä luku sisältää tutkimuksen aineiston läpikäyntiä ja siitä nousevia havaintoja. Aloitan aineiston analyysin tutkimalla informanttien määritelmiä luonnosta sekä kaupunkiluonnosta. Tämä toimii taustoituksena seuraavalle analyysille, joka koskee kaupunkiviljelyn merkityksiä viljelijöille kaupunkitilassa. Näitä ovat tiedon jako sekä lisääminen, sosiaalinen ja yhteisöllinen toiminta sekä kaupunkitilojen hyödyntäminen. Jako on puhtaasti analyttinen ja todellisuudessa toiminnalla on aina monia motiiveja, joiden vaikutukset johtavat eri lopputuloksiin, ja jotka hyvin monesti ovat myös päällekkäisiä.

Jo aineiston läpikäynnin alkuvaiheissa nousi esiin, että luonnon ja ympäristön määrittelyt, käsitykset ja jaottelut ovat tärkeitä ottaa huomioon pohdittaessa niitä tapoja, joilla kaupunkilaiset määrittelevät sekä hahmottavat paikkaa sekä tilaa kaupunkiympäristössä. Näiden luonnon määrittelyjen sekä pohdintojen kautta myös viljelijäinformantit määrittivät kaupunkitilaa, sen toiminnallisia ominaisuuksia sekä tilassa mahdollistettua toimintaa. Teoksen *Urban Space –reconnecting with the natural world* johdantoluvussa Bartlett sanoo, että monissa tilanteissa tila sekä luonto ovat osittain päällekkäisiä kokonaisuuksia (Bartlett 2005, 11). Näin voisi ajatella olevan korostetusti etenkin kaupunkiympäristössä, jossa luonnon sekä ympäristön määritelmät ovat kytköksissä rakennettuun ympäristöön, eikä rajanvetoa niin sanotun ”puhtaan” luonnon ja rakennetun ympäristön välillä pysty yhtä helposti tekemään. Tätä vasten myös toisaalta luonnon kaikki määritelmätkin voidaan nähdä kulttuurisina tuotoksina. Nostan aineiston kautta esiin, että etenkin kaupunkiviljelykontekstissa ja haastateltujen kaupunkiviljelijöiden näkökulmasta ”puhtaan” sekä ”villin” luonnon määritelmät, jotka korostuvat myös ympäristönsuojelukeskusteluissa ja -liikehdinnässä, eivät ole yksiselitteisiä kaupunkiviljelytoiminnan motiiveissa saatikka niiden keskiössä.

Rakennetulla ympäristöllä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan karkeasti määriteltynä kaupunkia, sen ihmisiä ja näiden verkostoja. Kaupunki, jossa sen kaikki elementit ja alueet, rakennukset, tiet, puistot sekä piha- ja liikennealueet, ovat suunniteltu ja rakennettu tai luotu jonkin tahon toimesta, niitä hoitaa ja ylläpitää kaupunkilaiset ja instituutiot omalla toiminnallaan. Kaupunkiympäristössä instituutio, joka ylläpitää julkisia tiloja on yleensä kaupunki eli julkinen taho, joka vastaa kaupungin koko infrastruktuurista. Helsingissä Helsingin kaupunki virastoineen ja eri osastoineen vastaa kaupungin suunnittelusta, toteutuksesta sekä ylläpidosta. Rakennettu ympäristö ja kaupunki toisaalta sisältää myös ajatuksen ihmisen kädenjäljestä eli ihmisestä

kyseisten tilojen rakentajana, jolloin kyseinen määritelmä saa tietynlaisen muutoksen aspektin. Rakennetut tilat sekä kaupungit ovat keskusteluja menneen kanssa, eivätkä ne ole sidottuja aikaan. Ne ovat myös orientoituneita tulevaisuuteen arvojemme sekä tavoitteidemme fyysisiä ilmentymiä. (Light, 2003, 43.) Tällöin rakennettu ympäristö ja tila voidaan nähdä muuttuvana ja eikä valmiina ja pysyvänä, jolloin se saa samankaltaisen määritelmän kuin kaupunkikonteksti nykyajan kaupunkitutkimuksen piirissä, jota olen avannut luvussa 2.1.

Helsinki on Suomen pääkaupunki sekä väestötiheydeltään suurin suhteessa koko maahan (SVT 2016). Helsingin väkiluku ja väestön määrä sekä monimuotoisuus ovat kasvussa. Urbaani Helsinki on verrattuna monien muiden maiden kaupunkeihin, etenkin pääkaupunkeihin, verraten pieni. Helsinki ei ole suuri metropoli ja miljardikaupunki. Se on kaupunki, missä on verraten paljon vihreää, yleistä puistotilaa ja vapaata julkista tilaa. Urbaanin Helsingin materiaallinen ympäristö koostuu rantaviivasta, saarista, puistoista, puista ja pensaista, yhdessä korkeiden sekä vähän matalampien toimisto- sekä asuinrakennusten ja kerrostalojen, autojen, autoteiden sekä pyöräteiden kanssa.

Monet haastatelluista informanteista myös vahvistavat tätä näkemystä. Muutama vertasi haastattelussa Helsinkiä muihin suuriin kaupunkeihin ja tulivat päätelmään, jossa Helsinki on hyvin vihreä kaupunki. Myös meren läheisyys ja pitkät rantaviivat lasketaan mukaan mielikuviiin Helsingin luonnosta. Puistotilat, puut, pensaat, vihreät nurmialueet kaikki kuuluvat Helsingin kaupunkiympäristöön. Monissa haastatteluissa Helsinkiä verrattiin, vaikka vain sivulauseen verran, muihin kaupunkeihin sen runsaan vihreyden ja vehreyden kautta. Kaikissa vertailuissa Suomi ja Helsinki olivat aina vihreämpiä ja sisälsivät enemmän luontoa kuin muut kaupungit sekä maat. Helsinki oli yleisestikin kuvailuissa vielä suhteellisen rauhallinen, missä omaa rauhaa sai hyvin, pystyi näkemään luontoa ja eläimiä. Yksi haastateltu kuvasi Helsingin ympäristöä maantieteellisestä näkökulmasta ja pohti, että jos karttaan merkitsee Helsingin alueella kaikki vihreät alueet, eli metsä-, nurmikko- ja kaislikkoalueet, huomaa, kuinka paljon Helsingin kuntarajojen sisällä todellisuudessa on vihreää.

Toisaalta vihreä ja luonto kaupungeissa eroteltiin ”oikeasta luonnosta”. Jopa samat informantit, jotka haastatteluissa kuvasivat Helsingin luontoa ja sen laajuutta, kuitenkin kertoivat myös, kuinka kaupungin puistot sekä puut eivät ole ”oikeaa luontoa”. He

määrittivät ”oikean luonnon” joksikin villiksi ja erillään kaupungista olevaksi. Meri sekä rannikon saarialueet mainitaan ”oikeaksi” luonnoksi kaupunkitilassa, sekä keskuspuisto tiheine ja villeine metsineen. Oikea luonto oli haastateltavien mukaan jotain koskematonta ja hiljaista, missä ei näy ihmisen jälki. Esimerkkeinä nostettiin Lappi ja Lapin erämaat ja muut vaelluskohteet, kuten Koli. Yksi haastateltavista kuvasi olevansa luonnossa ollessaan esimerkiksi metsässä, toinen kuvasi olevansa luonnossa Lapin erämailla. Luontoa kuvattiin hoitamattomaksi ja rönsyileväksi, jossa ei näy muita ihmisiä ja voi olla yksin kaukana äänistä, hälystä sekä muista ärsykkeistä. Pelkkä vihreä ei tee luontoa tai määritä sitä kokonaisuudessaan. Seuraava suora lainaus avaa yhden informantin ajatuksia luonnon kategorioista:

“Informantti: Mulle oikeesti niinku luonto-luonto on sellainen, no, ideaali koskematon erämaa, sellainen perinteinen ajattelu. Ni se on niinku se, sä et kuule mitään, sä et näe mitään ihmisen tekemää, se on sitä ja sä et näe ristinsieluakaan siellä ympäristössä. Se on luontoa, se on niinku sitä, missä mä haluaisin viettää mahdollisimman paljon aikaa, mut siihen resurssit on kyllä hyvin vähäiset, koska asuu pääkaupunkiseudulla. Ni sitä ei löydä täältä. Sitä sä löydät, ehkä Keski-Suomessa päin suurin piirtein, Itä-Suomesta. Nuuksiossakin sä kuulet Vihdintien, siitä menee lentokoneita koko ajan yli. [...]

Tutkija: Ja kaupungissa sitä ei ole?

Informantti: Kyl sitä on. Se on siis taas erilaista luontoa. Mut se, niinku tota niin se the luonto on siellä, sit se tota niinku, se aina vähän tavallaan haalenee tännepäin tultaessa, mutta se on silti luontoa. Kyl Espakin on luontoa, mut se on tosi pienissä määrin sitä. Se on vaan haaleampaa luontoa, miten sen vois kuvailla.”

Edellä esitetyissä esimerkeissä luonnon eri asteet tulevat näkyviin ja ne ovat paikasta riippuvaisia. Kaupunkitilassa luonto ja ympäristö informanttien haastatteluissa määriteltiin vihreän kautta, se sisälsi puistot, puut ja nurmikot, mutta kun perspektiiviä laajennettiin kaupunkitilan ulkopuolelle, ei luonto kaupunkitilassa enää näyttänyt yhtä luonnolliselta. Tässä nousee selvästi esiin pelkistetty kahtiajako rakennetun kaupungin sekä koskemattoman luonnon välille. Kuten lainauksen informantti kuvaili kaupunkiluontoa haaleammaksi luonnoksi verratessaan sitä juuri määrittelemäänsä ”oikeaan luontoon”. Eräänlaisella luontoasteikolla kaupunkiluonto on osa luonnon kategoriaa, muttei yhtä vahva kuin sen ideaali määritelmä.

Myös kaupunkiviljelmiä määriteltiin haastatteluissa luonnon määritelmien kautta. Viljelmistä tehtiin samankaltaisia erotteluja kuten muidenkin kaupungissa sijaitsevien viheralueiden kohdalla, mutta samalla myös kasvien luonnollisuuden nähtiin tuovan viljelmiä lähemmäs luonnon kategoriaan. Kaupunkiviljelmien kuvauksissa oli nähtävissä jaottelua kaupungin sekä luonnon välillä, mutta toisaalta myös suhteiden limittymistä. Viljelypaikat hahmotettiin monissa haastatteluissa tärkeäksi osaksi toimintaa ja sen kautta määriteltiin viljelytoimintaa. Kaupunkiviljelmiä, säkkejä sekä laatikoita, kuvattiin vihreiksi paikoiksi, mutta vahvasti myös painotettiin, etteivät ne ole luontoa itsessään. Säkki- sekä laariviljelmissä viljelmältä puuttuu kokonaan kosketus maahan, minkä katsottiin olevan tärkeä erottava tekijä. Multa on isossa säkissä, johon on keinotekoisesti luotava otolliset olosuhteet ja kasvuympäristö kasveille. Laari käsittää lavakauluksen, joka laitetaan maahan, mutta maan ja viljelmän sekä mullan väliin laitetaan muun muassa styroksia ja muuta materiaalia erottelemaan viljelmä suorasta maakontaktista. Multa tuodaan muualta erikseen säkkeihin ja samoin myös siemenet ja taimet. Mikään ja mitkään kaupunkiviljelmillä eivät ole valmiina kaupunkitilassa, lukuun ottamatta itse paikkaa sekä auringon valoa ja vettä. Monesti vesikin pitää tuoda muualta. Kaupunkiviljelmien määrittelyä luonnoksi rajoitti yhtäläillä myös yleinen miljöö, missä viljelmät sijaitsevat, eli kaupunkiympäristö. Se, että viljelmien välittömässä läheisyydessä on asfalttia ja autoteitä, joiden luokitellaan olevan kaukana luonnosta, vaikuttivat myös haastateltavien ajatuksiin kenttätyön kaupunkiviljelmien luonnollisuuden asteesta.

Kaupunkiviljelmille, säkkeihin ja laareihin, pyritään kuitenkin luomaan ”mahdollisimman luonnollinen kasvuympäristö kasveille”. Tämä tapahtuu esimerkiksi mullan laadun kontrollin, erilaisten lannoitteiden sekä kasvien sijoittelun ja yhdistelyn kautta. Kasvit tarvitsevat tietyt asiat kasvaakseen. Se on biologinen kiertokulku, johon ei voi vaikuttaa, ja ilman sitä tai sen epäonnistuessa kasvit eivät kasva, eivät kaupungissa eivätkä muuallakaan. Tämän takia kaupunkiviljelypaikkakaan ei voi olla täysin sattumanvarainen, vaan tiettyjä seikkoja on otettava huomioon, jos haluaa kasvien ja kaupunkiviljelyn myös kukoistavan ja onnistuvan. Tässä selvä yhteys ja yhdistäminen, eikä pelkkä jako, (biologiseen) luontoon on selvä, ja sitä vahvistavat myös haastateltavien huomiot heidän yhdistäessään kaupunkiviljelyn myös muihin viheralueisiin kaupungissa.

Viljelypaikkoja kuvattiin myös osana luontoa kaupungissa, etenkin konteksteissa, joissa esimerkiksi haastattelukysymykset eivät liittyneet luonnon tai kaupunkiviljelmien määrittelyyn, vaan keskustelun aiheina olivat aivan muut asiat. Viljelypaikat nähtiin haastatteluissa osana kaupungin vihreyttä ja viheralaa. Kysyttäessä, mistä into viljelytoimintaan lähti, yksi haastatelluista mainitsi, miten ihmiset etsivät nykyaikana yhteyttä luontoon ja jotain luonnonläheistä. ja hänen mielestään ”on mieluisaa, kun on vihreää, koska se laskee verenpainetta”. Toinen informantti kuvaili oloaan viljelmillä sanoin ”rauhallinen ja meditatiivinen, rentouttava”, kolmas käytti ilmaisua ”mielenruoka” keskusteltaessa viljelmien sadosta. Tämä nousi selkeästi esiin myös puhuttaessa viljelypaikkojen merkityksistä. Mainittiin kuinka, viljelmillä olo on rauhoittavaa ja se rinnastettiin ulkoaktiviteetteihin, jotka virkistävät ja tuovat hyvää oloa sekä mieltä. Kaupunkiviljelypaikkoja verrattiin yleisesti viheralueisiin, ja vihjattiin niiden hyödyllisistä vaikutuksista ihmisiin. Syiksi, miksi viljelyä kaupungeissa harrastetaan, sanottiin useaan otteeseen sen rauhoittava ja rentouttava vaikutus. Monet puhuivat ”maakontaktin” tarpeesta ja löytämisestä sekä ”luontoyhteyden” saamisesta ja sen tervehdyttävästä vaikutuksesta. Tämänkaltaisista ominaisuuksista puhutaan myös kuvailtaessa luontoa ja luonnossa olemista. Informanttien mukaan kaupunkilaisille luonto tarkoittaa juuri rentoutumista ja arjen kiireistä irrottautumista. Haastatteluissa puhuttiin luonnon tuomisesta kaupunkitilaan kaupunkiviljelyn kautta. Monissa konteksteissa kaupunkiviljely yhdistettiin viheralueisiin kaupunkitilassa, niiden tuomien esteettisen, rentouttavan sekä luonnonmukaisen, ekologisen ominaisuuksien kautta.

Yhtälailla laajemmassakin kontekstissa on nähtävissä samanlaisia ajatuksia nykykaupunkilaisten suhteesta luontoon. Myös mediassa on viime aikoina puhuttu luonnossa olemisen hyödyistä ja sen vaikutuksista ihmisen elämänlaatuun. Esimerkiksi YLE Uutiset (”Luonto hoitaa kehoa ja mieltä myös urbaanissa ympäristössä” 5.8.2015) on käsitellyt aihetta, ja *National Geographic Suomi* -lehden numero 1/2016 on esitellyt myös aiheesta tehtyjä tutkimuksia. Se, kuinka totuudenmukaisia kyseiset väittämät ovat, ja kuinka terveyttä edistävää luonnossa olemisen on tai ei ole, ei ole tässä kohden tärkeää. Näillä esimerkeillä nostan sitä vastoin esiin, minkälaisia käsityksiä ja hahmotelmia ihmisillä ja etenkin kaupunkilaisilla on luonnosta sekä etenkin sen suhteesta kaupunkiviljelyyn, ja miten yleinen laajempi keskustelu, esimerkiksi mediassa, vaikuttaa tähän sekä päinvastoin.

Haastateltavien puheissa luonnon sekä kaupungin, ja luonnon sekä viljelypaikkojen määritelmät menivät joiltakin osin päällekkäin ja joiltakin osin olivat täysin erillään. Sinällään se, ettei luontoa haastatteluissa suoraan mainittu, vaikkakin sitä sivuten määriteltiin kaupunkiviljelynkin kautta, tarkoittaa sitä, että automaattisesti kaupunkiviljelyä ei pidetä täysin yhtäläisenä luonnon määritelmän kanssa. Niiden ominaisuuksia kuitenkin haastateltavien puheissa yhdisteltiin. Ne eivät ole täysin sama kategoria, mutta samanlaisia ominaisuuksia kaikkien haastateltavien puheissa oli. Luonnon sekä rakennetun kaupungin, ihmisten ja kulttuurin välillä on edelleen jako, mutta se ei estä näiden jakojen määritelmällisten ominaisuuksien ristikkäisyyttä. Kaupunkiviljelyn kautta luonnon ominaisuuksia tuodaan myös kaupunkitilaan. Viljelystä katsottiin saatavan samanlaisia vaikutuksia kuin luonnosta, virkistymistä, rentoutusta, mielenruokaa. Viljelypaikat nähtiin vihreinä ja vehreinä lisinä kaupunkiympäristöön.

Informanttien kertomuksissa on havaittavissa asenteita sekä kulttuurisia tapoja luonnon määrittelyyn, jotka nousevat esiin myös laajemminkin kaupunkikontekstissa. Ihmiset tuottavat mielikuvia luonnosta muun muassa kerronnan kautta, ja samalla paljastavat tilan kokemuksia, jotka kertovat, mitä asioita he eniten painottavat tai arvostavat (Rotenberg 2014, 384). Koska luonnon määritelmät herättivät informanttien haastatteluissa keskustelua ja joissain tapauksissa nousivat jopa spontaanisti keskustelun aiheiksi kaupunkiviljelyn kautta, kertoo se, että yleisesti kaupunkiviljelijöille ympäristöasiat ovat suhteellisen tärkeitä.

Informanttien kuvaukset oikeasta ja villistä luonnosta, kertoo luonnon määritelmien paikkasidonnaisuudesta, koska vaikka villiä ja koskematonta luontoa ei kaupunkitilassa ollut, nähtiin siellä olevan kuitenkin vihertilojen, kuten kaupunkiviljelyn kautta, luontoa. Tämä esittää kahtiajakoa luonnon määritelmiin, mutta toisaalta voidaan myös ajatella, että villiys ja puhtaus luonnon ominaisuuksina ovat yhtäläillä kuin kaupunkiluonnon vihreyden ominaisuudet kulttuurisia määrittelyn tapoja ja tuotteita. Mikä tahansa erottelu, jonka ihmiset tekevät maailmasta, jossa he elävät, on kulttuurin eikä luonnon tuote, eikä villiys ole poikkeus (Rotenberg 2014, 385).

Edellä mainitun maiseman viitekehyksen kautta tarkasteltuna aineiston kaupunkiviljelijöiden hahmotelmia oikeasta ja haaleasta luonnosta voidaan tarkastella myös kaupunkimaiseman käsityksen kautta. Rotenbergin (2014, 385) ajatus Crononin

(1991, xix) käsitteitä lainaten on että, kaupunkilaiset luovat kaupunkimaisemansa ”toiseksi luonnoksi”, joka on työvoiman tulosta, ”ensimmäisen luonnon” päälle, joka käsittää luonnonvarat.

Maiseman kontekstin kautta luonnon mielikuvien tarkastelu tuo keskusteluun myös muita määrittelyjen päämääriä. Maisema ei nimittäin sisällä ainoastaan käsityksiä luonnosta, vaan maisemassa on myös luonto, jonka käsitykset on suodatettu eri päämäärien kautta. (Rotenberg 2014, 384.) Näitä uskonnollisia, poliittisia tai taloudellisia päämääriä rakennetaan ja vahvistetaan myös eri kansanliikkeiden ja liikehdinnän kautta (mts. 384-385). Kaupunkiviljelykontekstissa tällaisia päämääriä nousee ympäristöliikehdinnän viitekehyksessä, jonka voidaan katsoa olevan muun muassa luontokäsitystemme muokkaajina sekä muovaavan käsityksiämme luonnosta poliittisten sekä taloudellisten agendojen kautta.

Tim Ingold (2008) pohtii kirjan artikkelissa nykykäsitystämme globaalista ympäristöstä suhteessa paikalliseen käsitykseen eletystä ympäristöstä, ja kuinka tämä käsitys on myös ympäristöliikkeiden luontokäsitysten takana. Hänen mukaansa globaalin ja paikallisen kahtiajako erityisesti suhteessa ympäristöön perustuu erilaiseen katsontatapaan. Ingoldin mukaan globaali ympäristökäsitys perustuu länsimaiseen ajatukseen siitä, että ajattelemme itsemme irrallisena maapallosta, mihin koko globaali maapallon käsitys perustuu. Peruskoulusta asti meidät opetetaan käsittämään maailma pallona, jota voimme ”katsella” ulkopuolelta, ja näin myös globaali ympäristökäsityksemme perustuu ihmisten ulkopuolisuuteen omasta globaalista ympäristöstä. (Ingold 2008, 462.) Globaali maapallo ei ole ”elävä maailma” (*lifeworld*), vaan pallo, joka on elämästä erillään (mts. 463). Tämä näkemys globaalista ympäristöstä on länsimaalaisen modernisaation ja teknologian kyllästävä (mts. 468).

Jos globaali näkemys ympäristöstä perustuu ajatukseen siitä, että elämme ja katselemme maailmaa sen päältä tai yläpuolelta (*outer surface*), paikallinen käsitys pohjaa ajatukselle, missä ympäristö koetaan kokemuksellisesti sen mukana tai siinä sisällä (*within*) (Ingold 2008, 465). Siinä, missä globaali hahmotetaan teknologian kautta, paikallinen hahmotetaan paikallisen kosmologian kautta, jossa ympäristöön sitoutuminen on erilaista, ja perustuu aktiiviseen ja jatkuvaan sitoutumiseen asutussa maailmassa. Tämä kahtiajako on vuorovaikutuksellinen, missä molemmat osapuolet

jakavat osia toisesta. Vuorovaikutus tapahtuu sitoumuksen ja irrallisuuden sekä läsnäolon ja erottamisen tasapainottelussa. (Mts. 468.)

Ingoldin määrittelemä globaali näkemys ympäristöstä on jaettu ympäristöliikkeiden sekä ympäristönsuojeludiskurssin keskuudessa ja sisällä. Ympäristönsuojeluliikchedinnän keskiössä on ajatus maapallosta ja ympäristöstä, joka on ensinnäkin erotettu toimijoista, ja toiseksi joka on suojeltavissa omana itsenäisenä kategorianaan. Haastattelujen perusteella kaupunkiviljelijät ensinnäkin mukailevat tätä vahvaa diskurssia ja ajattelutapaa, mikä vallitsee ympäristöliikkeiden ja -liikchedinnän keskuudessa. Näin ei ole vain kulttuurisesta tai ontologisesta näkökulmasta, vaan informanttien puhekieli ja se miten he kertoivat ja kuvailivat asioita, osoittaa, että he ovat omaksuneet ympäristöliikkeiden diskurssin omakseen. Karkeasti jaoteltuna puolet haastatelluista informanteista oli jollakin tapaa mukana ympäristöliikchedinnässä ja voidaan luokitella ympäristöaktivisteiksi, ja toinen puoli, vaikkakaan eivät olleet aktiivisia toimijoita, käyttivät kuitenkin samaa kieltä ja diskurssia etenkin keskusteltaessa kaupunkiviljelyn ekologisuudesta. Tämän valossa informantit näkivät kaupunkiviljelytoimintansa myös osittain ympäristöaktivismina. Kaupunkiviljelyn kytköksistä ympäristöaktivismiin sekä yhteiskunnalliseen toimintaan keskustelen enemmän seuraavassa luvussa. Tässä kohden halusin nostaa kyseisen seikan esiin painottamaan tutkimuksen argumenttia viljelijöiden jakamasta yhteisestä diskurssista sekä sen kytköksistä heidän määritelmiinsä luonnosta sekä ympäristöstä. Dualistinen jako luonnon sekä ihmisen välillä ja sen kautta myös luonnon sekä kaupunkien välillä jatkuu ja tulee esiin ympäristöliikkeiden vahvassa diskurssissa sekä myös informanttien kerronnassa.

Toiseksi kaupunkiviljelytoimintaa ei voi supistaa pelkästään kumpuavaksi ympäristöliikchedinnästä ja osaksi ympäristödiskurssia vaikkakin sen toiminta siihen suurissa määrin perustuu. Tästä keskustellaan enemmän seuraavassa luvussa. Kaupunkiviljelytoiminta on myös paikallista ja ruohonjuuritason toimintaa, missä paikalliset yhdessä toiminnan kautta muokkaavat myös käsityksiään. Toisaalta kaupunkiviljely nähdään luonnosta erillään ympäristöliikchedinnän diskurssin kautta, mutta toinen näkökulma on nähtävissä myös, missä kaupunkiviljely on jotain luonnonkaltaista kaupunkitilassa, ja jota aktiivisen toiminnan kautta tuotetaan ja ylläpidetään. Edellä esitetyssä Ingoldin näkemyksessä paikallisesta käsityksestä ympäristö koetaan kokemuksellisesti ja ympäristöön sitoutuminen perustuu aktiiviseen

ja jatkuvaan sitoutumiseen. Kaupunkiviljelykontekstissa viljelijät omalla toiminnallaan muokkaavat omia paikallisia näkemyksiään ympäristöstä kaupunkitilassa. Ympäristö ja luonto ei olekaan enää niin kaukainen ja kaukana omasta eletystä elämästä kaupungissa kun omaan asuinympäristöön tuo multaa, kasveja ja vihreää, ja ennen kaikkea itse saa ne eloon, kasvamaan ja vielä tuottamaan hedelmää. Tämänkaltaisen konkreettinen tekeminen ja uuden (luonnon) luominen omaan elettyyn ympäristöön on sen verran vahva kokemus, että se ei voi olla vaikuttamatta myös kokemuksiin kaupunkitilasta. Kuten edellä olen esittänyt, oman toimintansa kautta informantit hahmottavat kaupunkiviljelyn osaksi kaupungin luontoa ja kokevat tuovansa viljelyn kautta jotain ekologista, vihreää ja luonnollista myös kaupunkitilaan.

Matthew DelSesto (2015) nostaa myös esiin, kuinka nimenomaan viljelytoiminta ja viljely itsessään voivat vaikuttaa kaupunkiviljelijöiden ajatuksiin luonnosta. Hänen mukaansa viljely on luonnon kulttuurista ja kollektiivista tuottamista, joka on nimenomaan ihmisen luomusta ja toimintaa, mikä on erotettavissa ympäristönsuojelijoiden ajattelemasta ”villistä luonnosta”, joka teoreettisesti erotetaan urbaanin yhteiskunnan vaikutuksista. Näin ollen DelSeston mukaan vakavasti otettava urbaani viljelijä ei suojele tai ylläpidä ajatusta koskemattomasta luonnosta omana kategorianaan. Rakennettuihin sekä rakentamattomiin ympäristöihin tulisi DelSeston mukaan ottaa ennemminkin enemmän osallistuva ja aktiivinen lähtökohta. (DelSesto 2015, 5.)

DelSesto korostaa osallistuvaa ja toimintaan pohjaavaa lähtökohtaa, ja edellä esittämäni mukaan kaikki luonnon hahmotelmat sisältäen villin sekä muokatun ovat kulttuurisia määrittelyn tapoja. Tällä tavalla tarkasteltuna myös kaupunkiviljely voi saada eri tilanteissa sekä paikoissa eri määrittelyn tapoja suhteessa luontoon. Viljelyä sinällään on aina pidetty eri asiana luonnosta, koska viljelmät, etenkin maanviljelyn kohdalla, muokkaa luontoa sekä maisemaa ihmiset kädenjäljen kautta radikaalisti. Kuitenkin kaupunkitilassa, jonka määrittelyn aikajana on kulkenut täydellisestä luonnosta erottelusta sisältämään kaupunkiluonnon sekä luonnon osia, viljelmiä pidetään luonnollisempana kuin jotkin toiset paikat kaupunkitilassa. Tämän lisäksi, ja tärkeimpänä, kaupunkiviljelmiä pidetään myös tietyn asteen luonnollisempana tuotantomaatalouden viljelmistä, jotka informanttien mukaan eivät muistuta luontoa enää lainkaan radikaalin ihmisen muokkauksen kautta sisältäen yleisen

tuotantomaatalouden toiminnan taloudelliset ja poliittiset agendat, joita kaupunkiviljelijät lähiruoantuotannon painotuksillaan karsastavat.

Light (2003) tuo luonnon sekä kaupungin määritelmien tarkasteluun toiminnan näkökulman kuten DelSesto (kts. edellä) ottaessaan kaupunkilaiset tarkastelun keskiöön. Light linjaa uhkaavaan sävyyn, kuinka urbaani populaatio kasvaa entisestään, ja liiallinen erottelu kaupungin sekä luonnon välillä ihmisten mielikuvissa sekä kaupunkilaisten välinpitämättömyys tähän lopulta johtavat ympäristökatastrofeihin (Light 2003, 45-46). Light esittää urbaanin ekologisen kansalaisen käsitteen kautta, miten tiheästi asutettujen alueiden yhteisöt ovat sisäisesti ympäristöllisesti kestävämpiä kuin hajautetummin asuttujen alueiden ihmiset (mts. 46-47), koska energian kulutus kyseisillä alueilla on pienempää, eikä esimerkiksi auton osto kannata hyvä julkisen liikenteen ansiosta. Tämä purkaa ajatuksia kaupungeista itsessään suurimpina ekologisen jalanjäljen tuottajana, jota on käsitelty alaluvussa 3.1., mutta myös antaa vastuun kaupunkilaisille ja laittaa heidät sekä heidän käsityksensä toiminnan keskiöön.

Yleinen ympäristönsuojelukeskustelu määrittelee luonnon ”villiksi eristyksissä olevaksi luonnoksi”, missä ympäristönsuojelijoiden identiteettiä ylläpidetään erottelemalla heidät muista ihmisistä, minkä kautta he pyrkivät yhteyteen ei-ihmiset käsittävän luonnon kanssa (mts. 51), ja samalla tulevat eristäneeksi myös itsensä osana yhteiskuntaa ja sen keskusteluja. Kyse on samasta ajatuksesta, jota Ingoldkin tähdentää (kts. edellä), ja Lightin mukaan tämänkaltainen ympäristönsuojelun ajattelu olisi mahdotonta kaupungissa, jos tavoitteissa halutaan onnistua. ”Erämaan puolestapuhujat eristyksissä” on ideana ja mallina hassu tekeväälle ja aikaansaavalle ympäristönsuojelijalle kaupungissa. Tämänkaltainen ajattelu on irrallaan laajemmasta yhteiskunnasta ja on toiminnallisesti tehotonta ja vaikuttamatonta ympäristönsuojelua. (Light 2003, 51-52.) Lightin vastaus tähän on laajemman yleisön sekä kollektiivisen yhteistoiminnan mukaan ottaminen pyrkimyksiin sekä henkilökohtaisiin että yleisiin toiminnanmuutoksiin ympäristön parantamiseksi (mts. 52). Näiden toiminnanmuutosten voidaan katsoa tarkoittavan esimerkiksi kestävämpiä kulutusvalintoja sekä ekologisempaa toimintaa laajemminkin. Urbaaniin ympäristönsuojeluun luonnon hahmotelmineen, ei sovi eristetyn villin erakkoluonnon kuva, vaan urbaanin ympäristönsuojelun pitäisi olla enemmän

”yhteisöympäristönsuojelua tai kaupunkilaisympäristönsuojelua” toimiakseen (Light 2003, 52).

Kaupunkikontekstissa ja -tilassa luonto, jota suojeltaisiin, nähtäisiin siis erilailla, kuten Lightkin ehdottaa, ja mitä aineiston haastatteluissakin haaleamman luonnon määritelmillä voitaisiin hakea. Toisaalta vahvana kuitenkin säilyy perinteisiin ympäristönsuojelun näkökulmiin perustuvat ajatukset eristetystä luonnosta, jotka sekoittavat määrittelyjä sekä kategorioita. Informanttien määrittelyissä on myös se tietty ekologinen näkökulma, joka säilyy muun muassa haastatteluissa nousseiden ”maakontaktin” motiivien ja halujen kautta, ja mikä yhdistää kaupunkiviljelyn ympäristöystävälliseen toimintaan.

Luonnon määritelmien kautta hahmotetaan molempia sekä koskemattomaa että muokattua ympäristöä, yhdessä ja erikseen. Tietyn tilan ja paikan määritelmät vaikuttavat sen ympäröivän luonnon määritelmiin ja ympäröivä luonto vaikuttaa tilan hahmotteluihin. Kaupunkiviljelmillä luonnon sekä ympäristön määritelmiä peilataan toiminnan kautta.

Määritelmiin luonnosta liittyy monenlaisia seikkoja etenkin kaupunkitilassa. Kaupunkiviljelyn kautta asiaa tarkasteltaessa on nähtävissä tietynlainen toiminnan kautta määrittely, jotka liittyvät käsityksiin kaupunkiympäristöstä sekä luonnosta, itse kaupunkiviljelytoimintaan sekä käsityksiin kaupunkitilasta. Kaupunkiviljelytoiminnan kautta määriteltynä kaupunkiluonto, kuten vihertilat ja puistot, voivat saada uudenlaisia ulottuvuuksia. Haastateltavat näkivät jo nyt Helsingin alueella paljon vihreää ja luontoa, mutta suurin osa mainitsi myös, että näkisi sitä mielellään vielä enemmänkin ja etenkin painottaen viher- ja puistoalueiden hyötykäyttöä ja sen lisäämistä. Lähes kaikki haastateltavat, joiden kohdalla asia nousi esiin, kertoivat toiveista puistoalueiden paremmasta ja laajemmasta hyödynnettävyydestä, kuten hyötykasvien, marjojen, hedelmäpuiden lisäämisestä ja tuomisesta kaupungin julkisille alueille kaikkien hyödynnettäviksi. Monet käyttivät ilmaisua ”hukkatila hyötykäyttöön”. Ensinnäkin informanttien mukaan luonnon tilat ovat siis hyödyllisiä niiden toiminnallisuuden kautta, mikä jälleen osuu Ingoldin (kts. samassa luvussa aiemmin) ajatuksiin hallittavasta luonnosta. Toiseksi se viittaa myös siihen, miten kaupunkiviljelytoiminnan kautta viljelijät neuvottelevat ja uudelleenpohtivat uudenlaisia merkityksiä vihertiloille kaupungissa ja sitä kautta kaupunkiluonnon

merkityksiä, mikä on tärkeä seikka tämän tutkimuksen kannalta. Kaupunkiympäristöä tarkastellaan uudelleen sen toiminnan sekä hyötykäytön kautta. Seuraavaksi käsitellen näitä myös kaupunkiluonnon määrittelyihin vaikuttavia toiminnanmuotoja sekä kaupunkiviljelyn toimintaa tarkemmin.

6 Viljely kaupunkitilassa

Pohdinnat aineistosta nousseista luonnon suhteutuksista kaupunkitilaan ovat tärkeitä seikkoja antamaan taustaa, jota vasten kaupunkiviljelytoimintaa on hyvä tarkastella. Kaupunkiviljelytoiminta ei ole erossa globaaleista, kulttuurisista tai yhteiskunnallisista keskusteluista ja kehyksistä, vaan kuten tulen tässä luvussa tarkemmin avaamaan, vaan se on itse asiassa näiden kaikkien summa ja tuotosta. Tämä luku keskittyy niihin kaupunkiviljelytoiminnan merkityksiin, joita se antaa kaupunkitilalle sekä viljelijöille kaupunkilaisina. Lähes kaikissa haastatteluissa hyvin tärkeäksi nostettiin se lisä, mitä kaupunkiviljely tuo kaupunkitilaan. Näitä olivat ensinnäkin viljelyn, ruoan ja tiedon lisääminen kaupunkiympäristöön ja kaupunkilaisille. Toiseksi sen katsottiin rikastuttavan ihmisten elämää kaupunkitilassa ja vastaavan yhteisöllisyyden tavoitteluihin. Kolmas lisä liittyi kaupunkitilaan itsessään. Valmiit kaupunkitilat haluttiin ottaa kaupunkiviljelyn kautta parempaan ja hyödyllisempään käyttöön. Nämä nousivat kenttätöön viljelmien kontekstissa tärkeiksi syiksi ja motiiveiksi viljelytoimintaan. Sekä toiminta kaupunkitilassa, yhteinen päämäärä, sosiaalinen kanssakäyminen että tilan haltuunotto ja uuden luominen voidaan nähdä kaupunkiviljelytoiminnan sekä -ilmiön lisänä sen päätoimen ollessa viljeleminen ja sadon tuottaminen kaupungissa. Mutta aineiston valossa uskallan todeta kuitenkin, että pelkkä viljeleminen ja itse sato eivät nousseet keskiöön tärkeimpinä kaupunkiviljelyn motiiveina, ja sitä kautta ensin esitetyt motiivit ovat aineiston kannalta tärkeimpiä tekijöitä Helsinkiläisen kaupunkiviljelytoiminnan taustalla. Ne osittain mukailevat globaalia trendiä, mikä nousee myös mediassa, mutta tarkemman tarkastelun kautta syyt tähän kumpuavat myös paikallisesta kontekstista, mikä määrittää toimintaa ja erottaa sen laajemmasta.

6.1 Viljelyn, ruoan ja tiedon jakaminen kaupunkitilaan ja kaupunkilaisille

Kaupunkiviljelytoiminta on monien motiivien summa, eikä niitä voi täysin erottaa toisistaan. Se liittyy poliittisiin, ekologisiin, valta ja tasa-arvo liikehdintään, kuten olen edellä keskustellut, mutta se liittyy myös henkilökohtaisiin motiiveihin, jotka paljastuvat oikeassa elämässä ruohonjuuritasolla. Kaupunkiviljelytoiminta on ideologista, se on aktivismia, mikä liittyy urauurtavaan ja uudelleenlaiseen toimintaan sekä toimintamallien käyttöönottoon. Tähän on kytköksissä tiedon jakamisen, lisäämisen ja levittämisen motiivit, joiden kautta toimintaa halutaan laajentaa

laajemmalle yleisölle, sekä tuoda omaa kantaansa kuulluksi sekä muiden tietoisuuteen. Kaupunkiviljelyn poliittisen sekä ympäristöaktiivisuuden puolet ovat kytköksissä globaaleihin ilmiöihin sekä ideologioihin, ja näin on myös Helsingin kontekstissa.

6.1.1 Yhteydet globaaliin ympäristödiskurssiin

Viljelijäinformanttien ajattelun taustalla on osittain nähtävissä heidän omat aatteelliset taustansa. Haastattelemani viljelijät jakavat yhdessä ympäristöliikkeen diskurssin, mikä saa juurensa globaalista ja länsimaiselle kulttuurille ominaisesta luonnonsuojeluajattelusta. Kuten edellä olen esittänyt, tämä näkyy heidän määritelmissään sekä pohdinnoissaan ympäristön ja luonnon kategorioista, mutta se on taustavaikuttajana myös kaupunkiviljelytoiminnan muodoissa. Yleistävästi voi sanoa, että kaikki viljelmiltä haastattelemani viljelijät olivat ympäristötietoisia. Kaikki tiedostivat ainakin yleisellä tasolla, mitä ympäristönsuojeluun kuuluu, ja mitä pitäisi tehdä tämän edistämiseksi. Kaikki puhuivat jossain kohti haastattelua joko ”eettisestä”, ”ympäristöystävällisestä” tai ”kestävästä” toiminnasta, jota pyrkivät tekemään ja valinnoillaan siihen vaikuttamaan, tai mainitsivat ilmaston muutoksen huolena ympäristön tilaan. Tämä tietoisuus ja tiedostaminen on saattanut kasvaa joko opiskelun kautta tai aktiivisen vapaa-ajantoiminnan kautta, mihin toisaalta myös kaupunkiviljelykin voi kuulua. Haastatelluista viidestä viljelijästä kolme opiskelivat ympäristöön tai sen suojeluun liittyvää alaa, ja mainitsivat tietoisuuden kyseisistä asioista tulleen opiskelujen kautta, tai tietoisuuden kautta tulleen opiskelupaikan valinnan. Kaikkien kohdalla kaupunkiviljely oli jotain ekologista, mitä voi tehdä kaupungissa, ja minkä kautta voi omalla toiminnallaan vaikuttaa ympäristön tilaan. Kaikki kuitenkin tiedostivat myös, ettei kaupunkiviljely yksinään ole ekologista, ja ettei kysymys kestävästä toiminnasta ole yksiselitteistä, mutta ajattelivat kaupunkiviljelytoiminnan kuitenkin olevan yksi osa sitä. Muutamien haastateltavien mielestä kaupunkiviljely ei itsessään ole lainkaan ekologista, mutta että tietyillä valinnoilla siitä voi tehdä ekologisempaa. Esimerkiksi kasvattamalla luomutaimia, korjaamalla kaiken sadon, mitä on viljelty, ja käyttämällä luonnonmukaisia torjunta-aineita.

Suuri osa kertoi myös tekevänsä mahdollisimman paljon ympäristön suojelemiseksi, ja kokivat oman toimintansa kautta pyrkivän ympäristön suojeluun ja kestävään toimintaan. Näiksi toiminnoiksi informantit luettelivat ennen kaikkea kulutusvalinnat.

Ruoan kuluttaminen, lähiruoan valitseminen, ruoan sekä vaatteiden ja muiden tuotteiden alkuperän tiedostaminen olivat konkreettisia esimerkkejä, joita haastatteluissa nousi esille. Kaikki tiedostivat myös omat rajalliset mahdollisuutensa kestävän kulutuksen osalta. Monet informantit mainitsivat, että haluaisivat olla tai heidän pitäisi olla vielä tiedostavampia ja tehdä vielä enemmän ympäristönsuojelun hyväksi, mutta erinäiset seikat estivät tämän, kuten oma taloudellinen tilanne kulutusvalintojen kohdalla tai esimerkiksi kierrättämisen vaikeus. Nämä informanttien huomiot nousivat esiin varmasti osittain haastattelun aiheen, kaupunkiviljelyn, takia, mutta mukailevat myös yleisiä käsityksiä kestävästä toiminnasta, joka etenkin kaupungeissa kohdistuu kulutukseen ja etenkin ruoan kulutukseen.

Esimerkkinä näistä pyrkimyksistä kestävään toimintaan kaupungeissa kulutuksen kautta voidaan nostaa Susan Andreattan tutkimus, jossa hän on tutkinut lähellä tuotetun ruoan merkityksiä kaupungeissa. Hän alleviivaa, miten ruoan tuotannon sekä kulutuksen solmiutuessa enemmän ja enemmän toisiinsa myös kaupunkilaiset pääsevät lähemmäs luonnollisia ympäristöjä sekä paikallista taloutta. Kirjan *Urban place* artikkelissa, ”Urban Connections to Locally Grown Produce” (2005), Andreatta linjaa, kuinka kaupunkilaisten kasvava liikehdintä ympäristöasioiden eteenpäinviemiseksi sekä globalisaation kriittinen tarkastelu, on kasvattanut myös tietoisuutta teollista maataloutta kohtaan, ja muutosta maatalouden toimiin haetaan kaupungeissa paikallisen tuotannon kautta etenkin Euroopassa sekä Yhdysvalloissa. Kuluttajat sekä maanviljelijät ovat muuttamassa käsityksiään maataloudesta sekä ruokajärjestelmistä, ja tästä todisteena on muun muassa ekologisten ja kestävien luomutuottajien sekä -tuotantomenetelmien ja suoran markkinoinnin, kuten maatilatorien suosiminen. (Mts. 2005, 118.) Andreattan mukaan tämän kautta pyritään tuomaan kaupunkilaiset kuluttajat lähemmäs luontoa sekä lisäämään heidän ymmärrystään siitä. Tähän toimintaan hän laskee myös kaupunkiviljelytoiminnan, mutta lähituotanto kulutuksen kannalta kattaa ennen kaikkea kaupalliset pientaloustuottajat, jotka haastavat teollisen maataloustuotannon kaupunkitilassa tuoden tuotteet sekä kuluttajat lähemmäs toisiaan. (Mts. 135.)

Ruoantuotannollinen näkökulma nousi esiin myös haastatteluissa ja keskusteluissa kaupunkiviljelyn kestävästä toiminnasta. Toisaalta ruoantuotanto nousi esiin jokaisessa haastattelussa syyksi, miksi informantit ovat mukana kaupunkiviljelytoiminnassa. Osalla tämä liittyi omavaraisuuden pyrkimykseen sekä ajatukseen puhtaasta lähiruoasta.

Haastateltavat yhdistävät kaupunkiviljelyssä kasvatettavat sadot lähiruoaksi ja puhtaaksi ruoaksi, jossa ei ole käytetty esimerkiksi säilöntäaineita tai muita kemikaaleja. Monet mainitsivat, että on kiva syödä itse kasvatettua ruokaa.

Toisaalta melkeinpä kaikille ruoansaanti viljelytoiminnasta ei ollut se kaikista tärkein syy, miksi olivat kaupunkiviljelytoiminnassa mukana. Yksi haastateltavista sanoi, että ”sehän on enemmänkin sellaista mielenruokaa”. Ajatus lähiruoasta ja puhtaasta ruoasta, mikä viljelyyn yhdistetään, on tärkeämpää kuin itse toiminta ja siitä saatu hyöty sekä tietoisuus omasta ekologisemmasta toiminnasta. Lähes kaikki haastateltavista kuvailivat hyötykasvien viljelyä kokeiluiksi, joissa voi vaivattomasti ja riskittömästi kokeilla erilaisia itselle uusiakin kasvatettavia, ja opetella sekä testata itseään, mitä saa viljelysäkeissä tai -laatikoissa kasvamaan. Mukavinta oli mahdollisuus kokeilla uusia kasveja ja kasvattaa itse vihanneksia ja yrttejä omaan ruokapöytään. Kenellekään tavoite ei ollut pyrkiä kaupunkiviljelyn kautta kokonaan omavaraiseksi. Tähän voidaan ajatella vaikuttaneen kaupunkiviljelytoiminnan luonne, mutta myös laajemmin paikan eli viljelykaupungin, Helsingin, luonne. Helsingissä on ruokaa hyvin saatavilla ja monipuolisesti. Kauppoja keskusta-alueella on paljon ja pienistäkin lähikaupoista on mahdollisuus saada tuoreita hedelmiä ja yrttejä. Myöskin Suomen viljelykausi on lyhyt, eikä omavaraisuuden tavoittelu ole realistista saatikka edes mahdollista sen kannalta, tai se vaatisi hyvin erilaista suunnitelmallisuutta viljelytoiminnalta.

Tässä kohden myös aikaisemman luvun pohdinnat ympäristön ja luonnon määritelmistä sekä ympäristönsuojelusta nivoutuvat yhteen tähän keskusteluun. Kuten olen maininnut, Light määrittelee ympäristönsuojelun ja ympäristönsuojelukeskustelut kaupunkitilassa kaupunkilaisympäristönsuojeluksi, jossa villin luonnon määritelmät eivät samalla tavalla päde. Tässä myös kaupunkiviljely näyttäytyy juuri tällaisena kaupunkilaisympäristönsuojeluna ja keskusteluna siitä. Siinä, missä kaupunkiviljelmät vaikuttavat luonnon sekä ympäristön määritelmiin kaupunkitilassa, myös kaupunkiviljelytoiminta voisi vaikuttaa ympäristönsuojelutoiminnan sekä -keskustelujen määrittelyihin.

Kaupunkiviljely on siis myös ruoantuotannon osalta harrastustoimintaa eli viljelystä saatu hyöty ruoan osalta ei ole niin tärkeää. Havaintojeni mukaan Helsingissä kaupunkiviljely ei liity mitenkään ruoantuotannon turvaamiseen tai sen saantiin, tasa-

arvokeskusteluihin vähempiosaisten kohdalla tai köyhyyden lieventämiseen, kuten monissa tapauksissa Yhdysvalloissa on, missä yhteisöpuutarhoja on paljon juuri köyhemmillä asuinalueilla. Helsingissä kyse on enemmän harrastustoiminnasta ja ruoantuotannolliset aspektit nousevat esiin keskusteluissa kestävästä toiminnasta ja ympäristöystävällisyydestä sekä ruoantuotannon tuomisesta sekä levittämisestä nimenomaan kaupunkiympäristöön.

6.1.2 Tiedon levittäminen paikallisella tasolla

Tiedostavuus ympäristönsuojelukeskustelussa johtaa ja liittyy kaupunkiviljelytoiminnassa myös tietoisuuden lisäämiseen sekä haluun jakaa tietoa. Monessa haastattelussa mainittiin tärkeäksi ominaisuudeksi kaupunkiviljelyssä tiedon levittäminen niin kaupunkiviljelystä, ruoan alkuperästä sekä harrastus- sekä yhteisöllisestä toiminnasta kaupungissa. Osalle tämä oli ehdottomasti tärkein aspekti ja osalle vähemmän, mutta kaikki mainitsivat seikan tavalla tai toisella. Myöskin oman kokemuksen kautta viljelijänä huomasin, että kaupunkiviljelyn julkinen luonne nostaa esiin myös tiedon jakamisen sekä tiedon leviämisen tarpeen tai halun. Tiedon levittäminen tapahtuu paikallisella tasolla viljelijöiden toimesta oman tekemisen sekä esimerkin kautta sekä järjestötaholla.

Ensinnäkin kaupunkiviljelyn kautta informantit kokivat tärkeäksi oman esimerkkinsä kautta tuoda kaupunkilaisten tietoisuuteen sen, että myös kaupungissa voi viljellä. Yksi informantti nosti esille, miten kasvavan kaupunkiväestön on hyvä pyrkiä löytämään keinoja omavaraisempaan toimintaan myös ruoantuotannon osalta. Toinen mainitsi, että tuotaessa ruoantuotanto kaupunkeihin ja lähemmäs ihmisiä sekä kuluttajia vähennetään tuotteiden kuljetuksia ja sitä kautta myös räsitystä ympäristölle. Molemmat toivat globaalin tason ongelmat paikalliselle tasolle ja ottivat ne oman paikallisen toimintansa keskiöön. Tämä osoittaa, että informantit ovat itse tiedostavia, mutta sen lisäksi pyrkivät toimintansa kautta myös lisäämään muiden kaupunkilaisten tietoisuutta.

Ruoan alkuperä ja ekologisuus ovat tässäkin yksi seikka ja myös se kytkeytyy edellä käsittelemääni kaupunkiviljelyn globaaliin ympäristöliikehdinnän kontekstiin. Voidaan puhua tietynlaisesta valistamisesta ruoan alkuperästä sekä kasvitietoisuudesta. Monet haastatelluista puhuivat ruoan alkuperän tärkeydestä ja tiedostamisesta, ja pitivät myös tärkeänä tietää ensinnäkin mitä kaikkea itse viljelivät ja millä tavalla, mutta myös jakaa

tietoa erilaisista hyötykasveista myös muille. Etenkin mainittiin tärkeäksi näyttää ja opettaa kaupungissa kasvaneille lapsille hyötykasveja, viljelyä sekä itse kasvattamista. Muutamat informantit kuvailivat myös nykyajan kaupungissa varttuneen nuoren aikuisen, jolla ei välttämättä ollut tietoa kasvien alkuperästä, tuotanto- ja kasvutavoista tai edes ulkonäöstä, ja heidän ymmärrystään kyseisistä asioista haluttiin lisätä. Tämän lisäksi mainittiin myös kiireisten kaupunkilaisten vitsaus, kärsivällisyyden puute. Nykyajan ihmisiltä katsotaan puuttuvan kärsivällisyys tai se on unohtunut, mutta kasvien kasvattaminen vaatii sitä. Puutarhanhoidon sekä viljelyn nähtiin opettavan kärsivällisyydestä, kiireettömyydestä sekä hidastamisesta, ja kaupunkiviljelyn koettiin tuovan rauhaa sekä harmoniaa ihmisten arkeen ja toimintaan (Huhtama 2015).

Yhtälailla muissa haastatteluissa nousi esiin ajatuksia tietoisuuden sekä tiedon levittämisestä sekä kulutustottumusten että kaupunkitilan hyödyntämisen ja esteettisen tilan lisäämisen muodossa. Yksi informanteista kertoi mukavaa kaupunkiviljelyssä olleen myös sen, että aivan ulkopuoliset ohikulkevat ihmiset pysähtyivät uteliaina viljelmille, kyselivät ja olivat kiinnostuneita, ja heidän kanssaan sekä myös muiden viljelijöiden kanssa pystyi jakamaan kokemuksia sekä tietoa. Monet ohikulkeneet kaupunkilaiset olivat kiinnostuneita ja kyselivät toiminnasta. Toiset saattoivat kertoa ja jakaa omia kokemuksiaan sekä onnistumisiaan kasvien kasvattamisessa, ja toiset olivat kiinnostuneita oppimaan ja kyselivät konkreettisia neuvoja tai ohjeita viljelyn aloittamiseen. Informanteilla oli tuntemus, että yleisesti kaikki ohikulkijat olivat suhtautuneet viljelmiin positiivisesti ja ottaneet niiden tulon julkiseen, yleiseen tilaan hyvin vastaan.

Myös oma kenttäkokemukseni viljelijänä tukee tätä. Kaupunkiviljelyn julkinen luonne, se, että viljelmät ovat keskellä kaupunkia täysin avoimella ja julkisella paikalla, muuntaa kuin automaattisesti myös tekemisen luonteen muille avoimeksi. Aivan konkreettisesti tekeminen ja sen tulokset, viljeltävät kasvit, ovat kaikkien nähtävillä. Se tekee viljelystä avointa ja samalla itsestä viljelijänä avoimemman kertomaan sekä jakamaan tietoa siitä muille. Avoin tila muuttaa siis myös ajattelutapaa siitä toiminnasta, jota kyseisessä tilassa tehdään. Itsestä oli antoisaa kertoa omista viljelykokemuksista muille ja jakaa omaa oppimaani tietämystä kaupunkiviljelystä Helsingissä. Oppimani ja samalla myös tämän tutkielman aihe ovat asioita, jotka ovat kiinnostaneet monia ihmisiä vielä kenttätöön jälkeenkin. Osittain myös tämän takia

uskon olleen helppo saada viljelijöitä haastateltaviksi, koska niin moni mielellään aiheesta keskustelee.

Kentällä ja viljelmillä itse viljellessä tapasi jonkin verran myös muita viljelijöitä. Heidän kanssaan vaihdettiin yleisesti kuulumisia, mutta usein myös keskusteltiin ja jaettiin kokemuksia viljelystä. Huomasin, että moni halusi kertoa onnistumisistaan tai epäonnistumisistaan ja kokeiluistaan kasvien kanssa. Sadon määrä ja laatu, sekä mitä kukin on kasvattanut olivat yleisimmät kysymykset, jotka keskusteluissa yleensä kysyttiin, myös minulta itseltäni. Haastatteluissa jokaisen haastattelun kohdalla informantit kertoivat mielellään, mitä ovat viljelleet ja miten eri kasvien kasvattaminen on onnistunut. Useimmat olivat selvästi ylpeitä ja iloisia onnistuneista kokeiluistaan ja jakoivat kokemuksia niistä mielellään.

Kokeilu sekä uuden oppiminen olivat myös viljelijöiden henkilökohtaisia tavoitteita. Kaupunkiviljelytoimintaan kuului oman itsensä edistämistä sekä uuden oppimista. Monessa haastattelussa nousi esiin, miten jopa onnistunutta satoa tärkeämpää on juuri istuttaminen, mahdollisuus laittaa kädet multaan ja ennen kaikkea kokeilla onnistuuko kasvattamaan itse siemenestä tai taimesta jotakin näkyvää ja mahdollisesti vielä syömäkelpoista. Yli puolessa haastatteluista selvästi mainitaan kokeilu, ja miten viljely heille on kokeilemista ja opettelua. Ei vain opettelua siitä, miltä kasvikset näyttävät tai mistä ne tulevat, vaan itsensä henkilökohtaista ylittämistä siinä, saako jonkin erikoisemman tai vaikeamman kasvin kasvamaan kaupunkiviljelyolosuhteissa. Tätä pidettiin etenkin kaupunkiympäristössä arvokkaana mahdollisuutena maakontaktin ja luontosuhteen lisäksi.

Toiseksi myös yleisemmällä ja järjestötasolla on Helsingissä ja muuallakin Suomessa toimijoita, jotka aktiivisesti pyrkivät edistämään sekä jakamaan tietoa kaupunkiviljelystä. Motiivit vaihtelevat, useimmin ne ovat ympäristöjärjestöjä, mutta esimerkiksi kaupunginosayhdistykset ja muut tahot, jotka koordinoivat ja ylläpitävät kaupunkiviljelmää avoimesti, myös tuovat esiin kaupunkiviljelytoimintaa sekä sen yhteisöllistä toimintaa oman aktiivisuuden kautta. Helsingissä näkyvin tällainen taho on ympäristöjärjestö Dodo ry, jonka yhtenä tarkoituksena on kaupunkiviljelyn sanoman levittäminen kaupunkilaisille sekä kaupunkiviljelyä järjestävien tahojen koulutus sekä opetus. Yksi informanteista oli aktiivinen Dodon kaupunkiviljelytoiminnassa ja tähdensi, että järjestön kaupunkiviljelyjaoston

tarkoituksena oli viljelyn levittäminen kaupunkiin ja kaupunkilaisille. Hänen mukaansa tarkoitus oli saada ihmiset kiinnostumaan ja innostumaan sekä esimerkin kautta aloittamaan viljelmiä ympäri kaupunkia.

Tiedon levittämisen tarkoituksena ja taustalla on myös toiminnan levittäminen. Yksi haastatelluista ilmaisi, että tarkoituksena ei ole ainoastaan vain tiedon levittäminen, vaan se, että mahdollisimman moni ihminen lähtisi toimintaan myös mukaan. Pyrittiin aktivoimaan ihmisiä, eikä ainoastaan passiivisesti informoida ihmisiä. Toiminnan sekä tiedon levittämisen kautta halutaan tuoda kaupunkilainen itse tekemisen keskiöön. Informantit kokivat oman toimintansa olevan esimerkkinä muille. Monissa haastatteluissa nostettiin esille, kuinka kuka tahansa voi kokeilla kaupunkiviljelyä, eikä tarvitse osata valmiiksi mitään. Myös kaupunkilainen, joka ei ole koskaan kasvattanut mitään, tai nähnyt esimerkiksi mistä peruna tulee, voi kuitenkin yhtälailla tulla kaupunkiviljelijäksi, viljellä omalla kotialueellaan ja kokeilla itse kasvattamista.

Tiedon levittäminen tapahtuu toiminnan, esimerkin ja keskustelun kautta, mutta myös viljelypaikkojen kautta. Viljelypaikat itsessään ovat näkyviä esimerkkejä viljelytoiminnasta. Ne ovat esillä ja kaikkien nähtävillä julkisessa tilassa, jolloin sen kautta myös ulkopuoliset luovat käsityksiä toiminnasta sekä sen motiiveista ja yhdessä viljelijöiden kanssa muodostavat merkitykset toiminnalle.

Tilan sekä paikan määrittelemisen on tärkeää tietoisuuden lisäämisessä ja muussa aktivistisessa toiminnassa sekä liikehdinnässä. Yhdysvalloissa kaupunkiviljely on vahvasti liitetty urbaaniin aktivismiin, missä tietyille yhteisöille pyritään kaupunkiviljelyn kautta saamaan omaa tilaa ja sitä kautta oikeuksia tilaan sekä valtaa ja tasa-arvoa toimia kaupunkitilassa. Paul Milbourne (2012) avaa artikkelissaan miten kaupunkiviljelyprojektit käyttävät tavallisia ympäristönsuojelun muotoja ja malleja luomaan uusia sosio-ekologisia oikeuden tiloja kaupungin sisällä.

Haluan nostaa esiin, miten kaupunkiviljelyn aktivistinen toiminta liittyy sekä tilan määrittelyihin että keskusteluihin kyseisissä tiloissa. Kaupunkiviljely muuttaa julkisen tilan aktivismin sekä opettelun tilaksi (Black 2013, 6). Viljelijät neuvottelevat jatkuvasti viljelytilasta tiedon levittämisen, jakamisen sekä opettamisen toimillaan sekä viljelijöiden kesken että kaikkien kaupunkilaisten kanssa. Ekologisen, ympäristöystävällisen tiedostamisen ja tiedon jakamisen kautta viljelijät oikeuttavat omia viljelypaikkojaan kaupunkitilassa.

Helsingin kontekstissa tilan määrittely ja neuvottelu kohdistuu myös kaupunkilaisten tapaan olla ja toimia kaupunkitilassa. Helsingissä kaikilla kaupunkilaisilla on oikeus liikkua vapaasti kaupunkitilassa ja kaupunkilaisilla on yleisiä kaikille avoimia tiloja, eikä niihin pääsyä rajoiteta. Niinpä kaupunkiviljelytoiminnan kautta lisätään tietoisuutta aktiivisesta kaupunkilaisesta sekä viljelyn hyödyistä ottamalla julkinen tila omaan käyttöön ja tämän kautta määrittelemällä sen uudelleen. Tilan hahmottaminen julkiseksi ja sen tarpeen tai käyttötarkoituksen muuttaminen vaikuttaa suhtautumiseen sekä tilassa tekemiseen, siitä ajattelemiseen että tilan luonteeseen.

6.2 Kaupunkiviljelyn sosiaaliset ja yhteisölliset aspektit

Kaupunkiviljelytoiminnan motiivit ovat monitahoisia, eikä niitä eletyissä toiminnan kontekstissa voi aina erottaa toisistaan. Edellä pohdin kaupunkiviljelyn globaaleja kytköksiä viljelytoiminnan tiedonlevittämisen sekä -jakamisen aspektista, joka yhdistää viljelyn laajemmalle ja toiminnan ulkopuolella olevalle yleisölle. Nyt siirryn tarkastelemaan viljelyä sen sisältä käsin eli viljely-yhteisön näkökulmasta, ja pohdin kaupunkiviljelytoiminnan yhteisöllisen sekä kollektiivisen toiminnan tärkeyttä.

Tässä tutkimuksessa yhteisön käsite määritellään John Clarcken ajatuksia mukaillen, joissa yhteisö kaupunkikontekstissa määritetään toisaalta tilallisesti sidottujen sosiaalisten suhteiden kautta ja toisaalta sen voidaan nähdä myös kuvaavan ihmisiä, jotka ovat sidottu yhteen yhteisen mielenkiinnon kautta, yhteisen paikan sijasta. (John Clarke, 2014, 47.) Kaupunkikontekstissa yhteisöä ei voi määrittää pelkän paikan suhteen, koska tällöin määritelmä jää turhan suppeaksi. Sosiaaliset suhteet, mielenkiinnon kohteet ja muut yhdistävät tekijät nykymaailmassa eivät ole sidottuja paikkaan. Kaupungit ovat moninaisia ja monipuolisia erilaisine ihmisineen, jotka identifioituvat toisiinsa monin eri tavoin, ja sanotaan, että perinteisenlainen yhteisö ja yhteisöllisyys puuttuu kaupungeista. Onko asia tosiaan näin ja miten se ilmenee? Onko kaupunkiviljelytoiminta tuonut kaupunkikuvaan yhteisökulttuuria, ja viljely-yhteisöt luoneet uudenlaisia sosiaalisia suhteita ja tuoneet kaupunkilaisia yhteen? Minkälaista yhteisöllisyys kaupunkiviljelmillä on ja minkälaisia yhteisöjä se luo? Näihin kysymyksiin pyrin seuraavaksi vastaamaan ja samalla tarkastelemaan aineistosta esiin nousseita huomioita kyseisistä seikoista.

Kaikissa haastatteluissa sekä oman kokemukseni kautta viljelmillä nousi esiin kollektiivinen toiminta sekä yhteisöllisyyden tavoittelu tavalla tai toisella.

Kaupunkiviljely epäilemättä ja selvästi on sosiaalista toimintaa. Monet haastatelluista informanteista mainitsivat eri yhteyksissä, kuinka muiden ihmisten tapaaminen, heihin tutustuminen ja kokemusten vaihtaminen yhdessä on osa viljelyä. Kaupunkiviljely on toiminnaltaan itseohjautuvaa eli vaatii aktiivisia ihmisiä toiminnan pyörittämiseen, ja toiminnan edellytys on, että viljelijät viljelevät omassa laatikossaan tai säkissään ja huolehtii kasveista. Tämä vaatii tietynasteista yhteisöllistä toimintaa ja näin onkin oletusarvoista, että kaupunkiviljely on yhteisöllistä toimintaa. Mediassa ja kaupunkilaisten keskuudessa laajemmin kaupunkiviljely yhdistetään yhteisölliseen toimintaan ja sitä pidetään esimerkkinä kaupunkilaisten yhteisöllisyydestä yksilökeskeisessä kaupunkitilassa. Keräämäni aineiston perusteella huomasin, ettei yhteisöllisyys kaupunkiviljelyssä ole kuitenkaan aina itsestäänselvyys, eikä yhteisöllisyys aina rakennu sille itsestään selvistä palasista, kuten pintapuolisesti voisi olettaa. Tässä kohden on syytä huomata, että aineistoni perustuu nimenomaan säkki- sekä laatikkoviljelmiltä keräämäni aineistoon, eikä se koske palsta- eikä yhteisöviljelmiä, joissa yhteistyöntason laatu on erilaista jo toiminnan onnistumisen kannalta. Yhteisöviljelmien toiminnan perustuessa siihen, että kaikille yhteistä isompaa alaa tai palstaa viljellään yhdessä ja myös sato jaetaan kaikkien kesken, kun sitä vastoin säkki- ja laatikkoviljelmillä jokaisella yksittäisellä viljelijällä on oma laatikkonsa tai säkkinsä, jonka viljelystä kukin omatoimisesti vastaa.

Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö yhteisöllisyyttä löytyisi laatikko- tai säkkikaupunkiviljelmiltä lainkaan. Seuraavassa avaan aineiston kautta sitä, miten yhteisöllisyyttä rakennetaan ja ylläpidetään tutkimillani kaupunkiviljelmillä, ja pohdin tämän yhteisöllisyyden laatua ja rakennuspalikoita hyödyntäen Von Hasselin tutkimusta kaupunkiviljelmistä Yhdysvalloissa New Yorkin alueella.

Haastatteluissa ihmiset ja yhteisöllisyys nousi esiin monissa eri yhteyksissä. Kaksi informanttia kertoivat lähteneensä mukaan kaupunkiviljelytoimintaan toivoen tutustuvansa ihmisiin ja oman asuinalueensa kaupunkilaisiin sekä naapureihin. Haastatellut halusivat olla rakentamassa yhteisöllistä toimintaa oman asuinalueensa ihmisten keskuuteen ja tämän toivottiin myös onnistuvan kaupunkiviljelytoimintaan osallistumalla. Monet informanteista arvostivat ja pitivät positiivisena sitä, kuinka viljelmillä ohikulkijat ovat saattaneet pysähtyä keskustelemaan ja kyselemään uteliaina. Yksi informanteista kuvaili, että ”on kiva puuhastella (viljelmillä), kun ihmiset jäivät juttelemaan” ja jatkoi kuvaillen tunnelmaa ”kylämäiseksi”. Kaikki

haastatellut kertoivat tavanneensa myös muita viljelijöitä jonkin verran viljelmillä ja tällöin keskustelut viljelystä heidän kanssaan ovat olleet mieluisia. Yhdellä kenttätöön viljelmällä viljelijät jaettiin pienempiin vapaaehtoisiin kasteluryhmiin, joiden kautta pyrittiin mahdollistamaan yhteinen sopiminen viljelmien kastelemisesta, jos esimerkiksi itse ei päässyt kastelemaan omaa sakkiaan. Informanttien kertoman perusteella tämä toimi niissä tapauksissa, joissa ryhmän jäsenet aktiivisesti pitivät yhteyttä oman ryhmänsä jäsenten kanssa, mutta näin ei jokaisen ryhmän kohdalla tapahtunut.

Kuitenkin samaan hengenvetoon monet informantit kertoivat, ettei näitä kohtaamisia viljelmillä ole ollut monia, tai useimmiten käynnit viljelmillä olivat yksinäisiä, eikä muita viljelijöitä usein näkynyt. Kasteluryhmät eivät myöskään saavuttaneet toivottua toteutusastetta. Monet jopa suoraan harmittelivat tätä ja kertoivat toivoneensa enemmän kanssakäymistä muiden viljelijöiden kanssa, kuten seuraavasta yhden informantin haastattelun lainauksesta käy ilmi:

”Ei siel kauheesti, muutaman kerran on ollut samaan aikaan [muita viljelijöitä], et kyl siin on, jokunen sana sitten vaihtaa siinä, mut ei muuta. Mut enemmän just tän, ku mä olen siin toimikunnas, ni niitten kanssaahan tuli varsinkin alkukesästä sitten tota ihan tavattuakin tai sitten oltu muuten yhteydessä, mut ei oikeestaan tuossa. Et just tossa viime viikonloppuna, kun oli nää sadonkorjuutalkoot, ni siinä vaan puhuttiin et joku, kerto et ”mä ostin pienen retkipöydän ja jakkaran”, aatteli et tänne tullaan sit, et hän järjestää muillekin sit tämmöst kahvitusta ja muuta, mut se on, ku se oli niin kamalan kylmä se alkukesä, et ei tullu sitte, ja sit ku tuli vihdoinki se lämmin, ni sit vaan tuli nautittuu itte siitä. Et se niinku semmonen, et kyl sitä oli toiveita kauheasti semmosta enemmän yhteisöllistä hommaa saada, et se vähän meni puihin nyt tänä kesänä, mut jos tulee sitten parempia kesiä, ehkä siihen.”

Itselläni oli samankaltaisia kokemuksia viljelmillä ollessani kenttätöni aikana. Useimmiten käydessäni viljelmillä hoitamassa sakkiani, ei muita viljelijöitä näkynyt tai ollut viljelmillä samaan aikaan. Oman säkin viljeleminen itsessään ei vaadi yhteistä toimintaa vaan on täysin omasta itsestä ja omasta aktiivisuudesta kiinni. Itse viljely oli odotettua itsenäisempää, eikä se itsessään vaatinut muiden läsnäoloa. Kenttätöön viljelmillä ei ollut säännöllisiä talkoopäiviä, jolloin viljelijöitä olisi kutsuttu hoitamaan viljelmiä muiden kanssa. Kaikki saivat hoitaa sakkinsa tai laatikkonsa oman tahdon sekä aikataulun mukaan.

Kenttätöön aikana molemmilla tutkimuskohteina olleilla viljelmillä järjestettiin jonkin verran kaikille yhteistä toimintaa. Näitä olivat esimerkiksi aloitustempaus ja –talkoot sekä kesän lopuksi lopetus- tai sadonkorjuutalkoot. Osallistumisprosentit olivat näissä tapahtumissa verraten pieniä, ja monet viljelmien aktiivisista toimijoista olisivat toivoneet useamman osallistuvan. Talkoot eivät olleet pakollisia eikä toiminta kenttätöön viljelmillä muutenkaan ole mitenkään ehdollistettu, josta yksi haastatelluista mainitsikin, ettei se edes kuulu kaupunkiviljelyn luonteeseen. Ymmärrän kaupunkiviljelyn luonteella tarkoitettavan juuri sitä yhteisöllistä ja oma-aloitteista aspektia, jonka ymmärretään kaupunkiviljelylle olevan ominaista. Ainoat niin sanotut säännöt ovat, että viljelypaikan saadakseen on maksettava tietty summa, mikä oikeuttaa hoitamaan ja pitämään siistinä oman laatikkonsa tai säkkinsä. Tämän lisäksi esimerkiksi Katajanokan viljelmällä on sopimus Helsingin kaupungin kanssa, jossa puistoalueen käyttöä vastaan viljelijöiden pitää myös huoltaa viljelyalueen osalta puiston nurmea ja pitää alue siistinä. Tässä kohden on syytä nostaa esiin myös kenttätöön viljelmien toimintaperiaatteita, joita olen aikaisemmassa luvussa käsitellyt. Sekä Kampus- että Katajanokan viljelmät ovat jonkin tahon ylläpitämiä, eli Kampusviljelyvaliokunnan sekä Katajanokka Seuran, ja toiminnan järjestäminen on siis osaltaan ylhäältä päin ohjattua, vaikkakin käytännön toiminta tapahtuu täysin vapaaehtoisvoimin. Kuitenkin suurin osa viljelijöistä on toiminnassa ainoastaan viljelijän ominaisuudessa.

Jonkin verran myös suoranaista kritiikkiä kaupunkiviljelytoiminnasta nousi informanttien keskuudessa, etenkin heidän, jotka olivat aktiivisia toimijoita viljelytoiminnan koordinoinnissa sekä ylläpidossa. Kenttätöön viljelmät ovat verraten suuria laatikkojen sekä säkkien lukumäärät huomioiden, ja näistä viljelijöistä suurin osa on toiminnassa mukana ainoastaan viljelyn muodossa, eivätkä osallistu muun tavoin toiminnan ylläpitoon lainkaan. Yksi haastatelluista käytti tästä ilmaisua, että viljely on tässä tapauksessa maksettua palvelua, missä tietyn summan maksettuaan viljelijät kokevat ostaneensa viljelypalvelun, missä heille tarjotaan viljelyvalmis laatikko tai säkki sekä paikka, missä tämä on oman asuinpaikan läheisyydessä mahdollista. Tällöin kaikki muu ylläpito jää niiden aktiivisten vapaaehtoisten toimijoiden vastuulle, jotka todellisuudessa ovat myös yhtäläillä viljelijöitä. Yhteistä toimintaa ei siis synny, eikä tietynlaista tunnetta yhteisen hyvän tekemiseen eli yhteisen viljelypaikan ylläpitoon.

Suurin osa haastatelluista näki yhteisöllisyyden sekä kollektiivisen toiminnan olevan tiettyyn pisteeseen asti kuitenkin toiminnan edellytys, sillä kaikki ylläpitotoiminta tutkimillani viljelmillä tapahtui vapaaehtoisvoimin. Jotta viljelypaikat pysyivät pystyssä vaati se aktiivisia toimijoita, jotka ohjasivat ja ylläpitivät toimintaa. Samaan aikaan kuitenkin kollektiivinen ja yhteisöllinen toiminta näytti puuttuvan konkreettisesta toiminnasta viljelijöiden keskuudessa, ja toiminta näyttäytyi sitä vastoin yksilölliseltä, missä jokainen teki, viljeli ja muokkasi toimintansa omien halujen, tahdon sekä aikataulun mukaan.

Malve Von Hassel (2005, 101), joka tutkinut kaupunkiviljelmiä New Yorkin kaupungissa Yhdysvalloissa paikan, yhteisön sekä yksilöllisyyden näkökulmasta, kuvaa kirjan artikkelissa yhteisöviljelmien järjestäytyneisyyttä joustavaksi sekä notkeaksi, ja vertaa sitä liittoumien järjestäytyneisyyteen. Viljelijöiden suhteet ja siteet keskenään ovat hataria, ja niitä sitoo ainoastaan yksilöllinen sitoutuminen. Viljelijöiden motiivit toimintaan ovat moninaisia ja monesti yksilöllisiäkin. Agendat vaihtelevat ja ne ovat paikka- sekä kulttuurisidonnaisia. (Mts. 101.) Von Hassel nostaa esiin samoja motiiveja, joita myös aineistoni kautta on noussut, kuten ruoantuotanto, mielen sekä paikan esteettiset näkökulmat sekä terveellisyys ja harrastustoiminta, mutta nostaa esiin myös paikallisia motiiveja, kuten Yhdysvalloissa yhteisöviljelyn ruokaturvan sekä rodulliset sekä luokkakohtaiset taistelut tasa-arvosta, seikat, jotka eivät painotu Suomen kontekstissa. Nämä muuttuvat, moninaiset, paikalliset sekä usein myös päällekkäiset motiivit eivät yhdistä ja sitouta viljelijöitä toisiinsa juuri niiden vaihtelevuuden takia. Samalla viljelmällä viljelijöillä voi olla ja onkin monia eri motiiveja sekä syitä ja haluja viljelyyn sekä toimintaan kaupunkiviljelyssä.

Kuten myös tämän tutkimuksen aineistossa nousi esiin, viljelmiin sitoutuminen on heikkoa, ja se näkyy juuri vähäisenä kollektiivisena toimintana. Jokainen viljelijä hoitaa itse oman laatikkonsa ja näin sitoutuu viljelmän ylläpitoon ja viljelmän toimivuuteen, mutta harvemmin sitoutuu muuhun toimintaan, yhteisiin talkoisiin tai muihin tapahtumiin. Yksilökeskeisen toiminnan kautta sitoutuminen viljelyyn sekä viljelypaikkaan tapahtuu yksilöiden ja yksittäisten viljelijöiden halusta viljellä kyseisellä paikalla, ja se on viljelmillä yhdistävä tekijä.

Von Hassel kuvaa tämän olevan näiden mikroyhteisöjen heikkous, mutta joka samalla on osoittautunut myös niiden vahvuudeksi. Viljelyn käytäntöjen luonne, etenkin

kaupunkiviljelmien kohdalla, sisältää jatkuvaa paikallisen tason aktivismin ja toiminnan muokkausta ja elvyttämistä. Viljelmät muodostuvat ihmissuhdedynamiikan monitahoisesta verkosta, joka sisältää rotu-, luokka-, sekä genderkysymyksiä. (Von Hassel 2005, 101.) Vaikkakin Helsingin kontekstissa kysymykset vaihtelevat, on verkosto samankaltainen, ja samalla tavalla yhdistää kaupunkiviljelijöitä yksittäisillä viljelmillä. Helsingin kontekstissa kysymykset pyörivät teemojen, kuten ekologinen ruoantuotanto, ympäristönsuojelu, kaupunkikulttuuri tai virkistys, ympärillä. Viljely-yhteisöt toiminnassaan kohtaavat jatkuvan haasteen, jossa tasapainotetaan yksittäisiä ja yksilöllisiä etuja sekä tarpeita yhdessä ryhmän etujen sekä tarpeiden kanssa. Von Hasselin mukaan tästä seuraava notkeus sekä joustavuus on edesauttanut kaupunkiviljelmien elinvoimaisuutta, missä viljely-yhteisöt jatkuvasti selviytyvät viljelijöiden hajanaisuudesta sekä vastakkaisista motiiveista ja toiveista. (Mts. 101.)

Itse asiassa voidaan ajatella myös niin, että kunkin yksilön motiivit viljellä yhdistävät kaikki viljelmät sekä viljelijät kaupunkiviljelyilmiöön, joka on samalla sekä paikallinen että globaali. Yksittäisiin viljelmiin sitoutuminen sitä vastoin tapahtuu ainoastaan yksilön sitoutumisen kautta, jolloin yhteisöllinen aspekti jää pintapuolisesti tarkasteltuna pois, mutta mikä loppujen lopuksi on se viljelmien voima, jolla ne pysyvät elinvoimaisina ja jatkuvina. Tämän takia motiivit voivat olla hyvinkin erilaisia ja silti mahtua samoihin viljelypaikkoihin sekä kaupunkiviljelyilmiöön kokonaisuudessaan. Paikallinen sitoutuminen sekä laajempi sitoutuminen tiettyyn ilmiöön tai toimintaan tässä tapauksessa eroavat siinä suhteessa, että niitä ylläpitävät eritasoiset sitoutumisen laadut. Kuten myös Rachel Black (2003) linjaa sissiviljelyn (yksi kaupunkiviljelyn muoto) luovan julkisiin tiloihin sellaisia fyysisiä sekä sosiaalisia paikkoja, jotka onnistuvat monesti siihen suunniteltuja tiloja paremmin luomaan yhteisöllisyyden tunnetta toiminnalla, jota ei kyseisiin julkisiin tiloihin ole useimmiten edes ajateltu käytettävän.

Yhteisöllisyys on, kuten edelläkin on esitetty, kaupunkiviljelyssä jatkuvaa sosiaalisten suhteiden uusintamista ja ylläpitoa. Kaupunkiviljelmillä luodaan yhteisöllisyyttä, jota ei muissa vihertiloissa, kuten puistoissa, synny luonnostaan, ja se tekee viljelmistä erityisiä paikkoja siinä suhteessa. Tämä liittyy myös laajemmin kaupunkitilan merkityksiin sekä siihen, miten kaupunkiviljelypaikat ovat kaupunkitilojen hyödyntämistä ja haltuunottoa juuri pyrkimyksenä yhteisöllisyyden luominen sekä kaupunkitilan rikastuttaminen. Näihin seikkoihin paneudun seuraavassa luvussa ja tuon

kaikki edellä käsitellyt kysymykset yhteen, jonka kautta luon kuvaa siitä, minkälaisena kaupunkiviljely tämän työn tutkimuskentällä näyttäytyi.

6.3 Kaupunkitilojen hyödyntäminen ja haltuunotto

Edellä olen keskustellut kaupunkiviljelytoiminnasta paikallisella tasolla ja käsitellyt siihen liittyviä erilaisia motiiveja. Kuten on käynyt ilmi, kaikki ne pyörivät tavalla tai toisella tilan sekä paikan hahmottamisen sekä määrittelyn ympärillä. Oli kyse luonnon sekä kaupunkiympäristön määrittelyistä tai kaupunkiviljelytoiminnan sekä -yhteisön määrittelyistä niitä kaikkia yhdistää tilallinen aspekti. Tila konkreettisesti muodossaan mahdollistaa kaupunkiviljelytoiminnan, mutta sillä toiminnalla voidaan katsoa olevan vaikutusta myös itse tilaan sekä paikkaan, jolloin se abstraktissa muodossaan saa myös uusia muotoja. Näiden tilojen haltuunotolla ja hyödyntämisellä luodaan samalla myös merkityksiä kyseisille paikoille.

Tässä luvussa hahmottelen, miten kaupunkiviljely olisi kaupunkilaisten tapa hahmottaa kaupunkitilaa toiminnan kautta. Kaupunkiviljelytoiminta luo uudenlaista aktiivista kaupunkilaisuutta, jonka kautta kaupunkitiloja otetaan kaupunkilaisten aktiivisen toiminnan kautta käyttöön kaupunkilaisten haluamalla ja toivomalla tavalla. Julkista tilaa eivät muokkaa enää vain instituutiot, kuten Helsingin kaupunki ja rakennusvirasto, sekä yleiset säädökset tai kaavoitukset, vaan aktiiviset kaupunkilaiset haluavat vaikuttaa oman asuinpaikkansa muokkaamiseen. Kaupunkiviljely on yksi tällainen toiminnan tapa, ja esimerkkejä löytyy muitakin.

Lähden hahmottelemaan argumenttiani aineistoni sekä teoreettisella tasolla kaupunkilainen, kansalaisen käsitteen kautta.

Niin kaupunkiympäristön ja luonnon määritelmiä, niiden yhteissuhdetta ja eroavaisuuksia että kaupunkiviljelytoiminnan määritelmiä yhdistää kaupunkitila, ja monissa haastatteluissa nostettiin esiin kaupunkiviljelytoiminnan vaikutukset kaupunkitilaan. Kuten edellä on käsitelty, monet nostivat tärkeäksi syyksi toiminnalleen sen, että omalla tekemisellä ja laajemminkin kaupunkiviljelytoiminnalla voidaan tuoda viljelyä ja vihreää kaupunkitiloihin. Otettiin valistavaa näkökulmaa, missä kaupunkilaisille voidaan näyttää, että kaupunkitilassakin voi viljellä. Tämän lisäksi monessa haastattelussa nostettiin esiin kaupunkitilojen parempi hyödyntäminen. Tilallisesti arvostettiin sitä, että vihreät tilat saatettiin viljelyn kautta ottaa myös

hyötykäyttöön. Monet haastatelluista kuvasivat kaupungissa olevien vihertilojen olevan suhteellisia hukkatiloja, ja kaupunkiviljelyn kautta niitä voitiin ottaa hyötykäyttöön, ja sitä kautta saada näille paikoille enemmän merkitystä ja käyttöä.

Yksi informantti puhui haastattelussa suoraan siitä, miten kaupunkiviljelytoiminnalla ”tuodaan jotain paikkaan, jossa ei normaalisti ole mitään, ja jonka ihmiset vain ohittavat”. Hän jatkoi, että näin paikkaan tuodaan jotakin ”sisältöä”, jolloin ihmiset voivat pysähtyä, jäädä ja viettää aikaa kyseisessä paikassa. Monet haastatelluista mainitsivat, että puistoja sekä muita tiloja voisi, pitäisi ja pystyisi ottaa paremmin sekä enemmän hyötykäyttöön. Tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että viljelypaikkoja mahtuisi moneen paikkaan hyvin ja paljon enemmänkin, tai että puistoihin voisi istuttaa kaikkien saataville pensaiden ja muiden koristekukkien sekä –kasvien tilalle hyötykasveja kuten omenapuita tai raparperia. Yleisesti tällä tarkoitettiin sitä, että ”vapaaehtoisesti omalla panoksellaan laitettaisiin jotain hyödyllistä yleiseen tilaan” kuten yksi informantti asian ilmaisi.

Paikan haltuunotto sekä sitä kautta merkitysten luominen paikalle näkyi myös aivan konkreettisin tavoin kenttätöön viljelmillä. Molemmilla kentän viljelypaikoilla oli kyltit, joista kävi ilmi, ketkä kyseisessä paikassa viljelevät, ja kampusviljelmän kohdalla kylteissä oli esitelty kampusviljelytoimintaa. Kyltit sekä paikan nimeäminen ovat paikan haltuunoton merkkejä, jos niin voi sanoa, ja samalla viljelijät viestittivät myös ulkopuolisille luomiaan merkityksiä kyseiselle paikalle. Viljelmällä, jossa itse myös viljelin, olivat muutamat myös tehneet omasta viljelysäkistään enemmän oman näköisensä tuomalla säkkiin koristeita, kuten esimerkiksi erilaisia nimikylttejä kasveille tai aurinkokuvioisen vesimittarin. Näiden kautta oma säkki erotettiin muiden muuten saman näköisistä, kokoisista ja värisistä säkeistä sekä samalla tehtiin säkistä ja paikasta oma ja omanlainen. Kesän alussa samaisen viljelypaikan kaikki säkit numeroitiin yhden kampusvaliokuntalaisen itse askartelemiin numerokyltein, jotka myös omalta osaltaan tekivät paikasta henkilökohtaisemman ja enemmän oman sekä valiokunnalle että viljelijöille.

Rachel Black kuvaa artikkelissaan ”Taking Space to Grow Food and Community: Urban Agriculture and Guerilla Gardening in Vancouver” (2013) kyseistä toimintaa uusintavana paikanluonnin toimintana, joka antaa uusia merkityksiä urbaaneihin liminaalitiloihin. Tämä tapahtuu kollektiivisen toiminnan kautta, jossa viljelijät luovat

muuttamalleen paikalle uusia merkityksiä siitä, miten se koetaan ja miten siinä ollaan. Näitä merkityksiä ylläpidetään ja niistä neuvotellaan vuorovaikutuksessa viljelijöiden sekä ulkopuolisten kanssa. Näin paikalle annetaan merkityksiä toiminnan kautta. Samoin tavoin eli jatkuvan toiminnan kautta uusinnetaan ja ylläpidetään myös yhteisöllisyyttä viljely-yhteisön sisällä, kuten edellisessä luvussa esitettiin. Molemmat ovat toimintoja, jotka tapahtuvat vuorovaikutuksessa ja ovat osa viljelytoimintaa kokonaisuudessaan.

Tähän voidaan liittää myös kenttätöissäni esiin nousseet keskustelut sadon varastamisesta viljelmillä, ja miten varkauksiin suhtautuminen sekä toimet niiden ennaltaehkäisemiseksi voidaan nähdä yhtäältä merkitysten luomisena ja samalla myös yhteisöllisyyden ylläpitäjänä. Molemmissa viljelypaikoissa on tapahtunut sadon varastelua. Monet haastatellut mainitsivat jonkinasteisesta sadon näpistelystä ja katoamisesta, jota kuvailtiin joka kesäiseksi harmittomaksi pahaksi, ja joka kuului asiaan. Ketään haastatelluista se ei vaikuttanut haittaavan tai häiritsevän, eikä suinkaan vaikuttanut kenenkään päätöksiin viljelyn jatkamisesta tai lopettamisesta. Yksi informantti kuvaili sen olevan ”vain jotain pientä varastelua, ei mitään vandalismia”. Viljelypaikkoja ei siis oltu tuhottu tai ilkivallalla vahingoitettu koskaan. Varastelu ei vaikuttanut mitenkään ilkivaltaiselta, vaan ennemminkin tahattomalta ulkopuolisten kiinnostukselta ja sadon ajoittaiselta maistelulta. Moni haastatelluista arvioi sen saattaneen johtuvan siitä, ettei ihmisillä ollut tarpeeksi tietoa, mitä viljelmät olivat, tai että ne olivat yksittäisten ihmisten omia viljelyjä, eikä kaikkien korjattavissa sadon tullen. Varastelua pyrittiin välttämään edellä mainituin kyltein. Ajateltiin, että jos ulkopuolisille kerrotaan, kenen viljelmät ovat, ja että viljelijät itse omalla toiminnallaan viljelevät ja ylläpitävät viljelmiä, saisi se varkaat pitämään pitkät kyntensä poissa sadosta. Kyltein viljelijät loivat siis myös yhteistä tarinaa viljelmille ulkopuolisille kerrottavaksi. Yhteisöllisyyttä ylläpidetään toisaalta klassisen yhteisöjä yhdistävän keinon, me-toiset-erottelun, kautta sekä myös niiden merkitysten kautta, joita viljelmälle kyltein ja itse toiminnalla luodaan.

Kaupunkiviljelytoiminta nähtiin myös ennen kaikkea oman asuinympäristön elävöittäjänä. Kaikille haastatelluille viljelijöille oli tärkeää, että oma viljelypaikka sijaitsi oman kodin lähistöllä, ja jos ei sijainnut, niin sitä toivottiin. Ensinnäkin tämä helpotti itse toimintaa. Viljelypaikalle oli helppo pääsy, ja ruoka saatiin vaivattomasti kuljetettua omaan kotikeittiöön. Kotimatalla kaupasta tai töistä tullessa oli

mahdollisuus käydä viljelmällä hakemassa vielä yrtit ruoanlaittoon. Omalla asuinalueella viljelmien koettiin myös tuovan jotain lisää omaan asuinympäristöön sekä -yhteisöön. Viljely-yhteisön koettiin täyttävän yhteisöllistä tyhjiötä, kuten myös edellisessä luvussa esitin. Yksi haastateltu kuvasi, kuinka nykyajan kaupunkikuvassa ihmiset näyttäytyvät epäluuloisina toisiaan kohtaan ja yleinen turvattomuuden tunne lisääntyy, ja kuinka tätä vasten kaupunkiviljelytoiminta voisi toimia hyvänä ”lääkkeenä” ihmisten suhtautumiseen.

Tärkeänä näihin kaikkiin toimiin liittyvänä seikkana nostettiin esiin kaupunkilaisten oman aktiivisuuden tarve. Yksi informantti pohti, kuinka ihmisten pitää itse järjestää ja tehdä, kiinnostuneiden on oltava aktiivisia ja itse aloitteellisia, eikä odottaa, että esimerkiksi kaupunki järjestää toimintaa. Moni haastateltu nosti esiin, kuinka onnistunut ja toimiva kaupunkiviljelytoiminta tarvitsee aktiivisia toimijoita, joita ilman toiminta ei olisi mahdollista. Kaupunkiviljely on aktiivisten kaupunkilaisten tuotosta, ilman heitä ei Helsingissä olisi kaupunkiviljelytoimintaa ja -paikkoja. Aktiivisiin toimijoihin lukeutuu niin toimintaa tukevat järjestöt, kuten Dodo ry, joka pyrkii tiedon levityksen kautta kasvattamaan viljelypaikkojen määrää kaupungeissa, että yksittäisillä viljelmillä toimivat yksittäiset vapaaehtoiset aktiivit, jotka pitävät viljelmiä sekä viljelytoimintaa konkreettisesti yllä. Tämä on osaltaan yhteisöllistä toimintaa, jossa luodaan ja ylläpidetään yhteisöä, mutta kaupunkiviljelyn kohdalla, kuten edellisessä kappaleessa nostin esiin, yhteisöllisyys näkyy ja sitä luodaan koko ajan aktiivisesti yksittäisten ihmisten ja viljelijöiden kautta. Niin toiminta että siihen liittyvän yhteisöllisyyden ylläpito vaatii aktiivisia toimijoita sekä aktiivista toimintaa, joilla toimintaa ja ilmiötä jatkuvasti luodaan uudestaan ja ylläpidetään.

Helsingin kaupunki tahona on tullut vasta myöhemmin mukaan tukemaan kaupunkiviljelytoimintaa kartoittamalla mahdollisia ja potentiaalisia viljelypaikkoja sekä antamalla lupia omien alueidensa viljelykäyttöön. Tässä kohden on hyvä muistuttaa, että tämän tutkielman keskiössä on kaupunkitilaan ns. lisätyt kaupunkiviljelypaikat, eivätkä esimerkiksi siirtolapuutarhat, joita on ollut Helsingin alueellakin jo kauan ennen kaupunkiviljelyilmiötä, ja joka on kokonaisuudessaan erillisen instituution organisoimaa. Kenttätönteon aikana sekä tutkielman kirjoittamisen aikaan Helsingin kaupunki tuntuu ottaneen askelia kaupunkiviljelytoiminnan tukemiseen myös omalta osaltaan. Esimerkiksi Helsingin kaupunki tai tarkemmin Rakennusvirasto haki 1.4.2016 julkaistussa uutisessaan uusia

kaupunkiviljelijöitä otsikolla *Haetaan kaupunkiviljelijöitä Kostinkalliota elävöittämään*. Uutinen sekä uutisotsikko näyttävät, että Helsingin kaupunki haluaa edistää viljelytoimintaa ja nimenomaan sen kautta *elävöittää* sen alueita. Uutisen sisällön mukaan Rakennusvirasto etsii aktiivista joukkoa hoitamaan viljelmää tuleviksi vuosiksi, ja toimintaa kuvataan *omatoimiviljelyksi*. Tämä osoittaa, että myös Helsingin kaupunki rohkaisee ja tarjoaa alustan toiminnalle, mutta toimintavastuu on edelleen kaupunkilaisilla ja kaupunkilaiset ovat toiminnan keskiössä.

Se, miksi tätä kaikkea toimintaa tapahtuu juuri kaupunkitilassa, miten se ilmentää nykypäivän kaupunkielämää ja siihen liittyviä toimijoita, tarkastelen seuraavaksi kansalaistoiminnan sekä urbaanin ekologisen kansalaisen käsitteiden kautta. Monet tutkijat pitävät tärkeänä nousevaa urbaanin keskiluokan ajattelua ympäristöystävällisyydestä sekä siihen liittyvien ympäristötoimien, -mieltymysten ja -tavoitteiden painotusta (Rademacher 2015, 145). Myös Light vie urbaanin kansalaisuuden pohdintaa eteenpäin yhdistämällä teoreettisia keskusteluja kaupungeista sekä ympäristön määritelmistä ja tarkastelee tätä kautta kansalaisten toimintaa paikallisella kaupungin tasolla.

Filosofi Andrew Light (2003) tarkastelee kaupunkilaisten toiminnallisuutta kansalaisuuden käsitteen, tai tarkemmin ”urbaanin ekologisen kansalaisen” käsitteen kautta. Hän yhdistää aktiivisen ja toiminnallisen kansalaisen sekä ekologisen ja kestävän kansalaisen määritteet ja pohtii sen merkityksiä kaupunkitilassa. Lightin määritelmät kansalaisuudesta ovat hyvin yhtäläisiä Holstonin sekä Appadurain ajatusten kanssa samaisesta asiasta. Myös Lightin mukaan kansalaisuutta ei voi määrittää vain sen laillisen kategorian tai laillisten vastuiden kautta, kuten esimerkiksi äänestäminen, vaan kansalaisuus tulisi ymmärtää ennemminkin ”eettisenä kansalaisuutena”, missä ”kansalaisuus on hyve yhdistettynä aktiiviseen osallistumiseen jollakin yhteiskunnan tasolla” (mts. 51). Yhtälailla Holston ja Appadurai nostavat tärkeäksi kansalaisuuden toiminnallisen puolen, kuten luvussa 2 käsittelin, ja Light käsittelee samankaltaista urbaania kansalaisuutta ekologisesta näkökulmasta.

Kun ympäristö komponentti lisätään klassiseen kansalaisuuden malliin, voidaan väittää, että laajempi yhteiskunta, jolle eettisellä kansalaisella on vastuita, kattaa sisälleen kaupungin tilana, paikkana, ympäristönä ja ihmisinä (Light, 2003, 51). Tällöin kaupunkikontekstissa urbaanin ympäristönsuojelun pitäisi olla yhteisöllistä

ympäristönsuojelua, ja jos mahdollista, kansalaisympäristönsuojelua (mts. 52). Keskittyminen ainoastaan ihmiset poislukevaan luontoon ei huomioi ympäristöetiikan ja -politiikan ihmissuhteiden luonnin tehtävän tärkeyttä, mikä sisältää luonnon määrittelyn yhteisenä kunnioituksen pisteenä. Yhteisessä kaupunkitilassa luonnon arvoa ei voi mitata siinä, että jättää sen vain rauhaan, koska kaupunki on myös se ympäristö, jossa ihmiset elävät. Urbanin ympäristönsuojelun täytyy siis löytää sidokset luonnon sekä luonnollisten prosessien suojeluun sekä huolehtimiseen, mutta yhtä tärkeää sen on myös rohkaista ja vahvistaa empatian sekä huolenpidon siteitä kanssaelävien kaupunkilaisten kesken. (Mts. 52.) Tällöin urbaani ympäristönsuojelu pohjautuu yhteiseen tekemiseen sekä huolehtimiseen ympäröivästä luonnosta ja siinä elävistä kaupunkilaisista.

Kuten edellä alaluvussa 2.1 avasin, Lightin mukaan urbaania kansalaisuutta ei rakenneta kaupunkien julkisissa symbolisissa paikoissa, vaan pohja kansalaisuudelle rakennetaan pienemmässä mittakaavassa, jolloin kansalaiset voivat tuntea toisensa sekä olla yhteydessä toistensa kanssa. Light lainaa argumenttinsa luonnissa Thomas Benderin ajatuksia urbaanista ”paikallisesta” yhteisöstä (*local public*), jonka päälle laajempi yhteisö rakentuu. Bender tarkoittaa yhteisöä, joka muodostaa yhteisön oman yhteisen tekemisen kautta, eikä ainoastaan fyysisen läheisyyden kautta. Tämän ”paikallisen” yhteisön ytimessä on saavutettavuus epävirallisen vallan verkostoihin sekä virallisen politiikan instituutioihin. (Bender 2001,73; ref. Light 2003, 54.) Paikalliset julkiset tilat, eivät ole vain yhteisön siteiden symbolisia representaatioita, vaan yhdistävät ihmisiä yhteisen elämän kautta, ja tämä on tärkeää moraalisesti motivoivan empatian juurruttamiseen kansalaisten välillä, mikä tekee myös vastuista yksilöille, jotka muuten eivät välttämättä näe näitä vastuita omaksi hyväkseen, merkityksellisiä (mts. 54).

Pienemmän skaalan kansalaisjärjestäytyminen luo tiheämpää kansalaisuutta. Tämä Lightin käsittelemä paikallinen yhteisö ja järjestäytyminen ei tarkoita ainoastaan kaupunginosien yhteisöjä, jotka jaotellaan monesti rodun, luokan tai etnisen identiteetin kautta, vaan myös muitakin mahdollisuuksia kansalaisille identifioitua oman paikallisen yhteisön kanssa. Identiteettipoliittisesti ajateltuna Lightin mukaan paikallisen yhteisön määritelmä jää liian kapeaksi. (2003, 56.)

Lightin ekologisen kansalaisen käsite pohjaa kuitenkin edelleen perinteisiin kansalaisuuden määritelmiin, ja hän linjaakin, että ekologisen kansalaisen ja pienten yhteisöjen vastuut sekä järjestäytyminen eivät tapahdu automaattisesti, vaan laajentamalla kansalaisten velvollisuuksia sisältämään myös ympäristöllisiä sitoumuksia (mts. 56). Lightin määritelmästä puuttuu kansalaisten oman aktiivisuuden korostaminen, vaikkakin kansalaiset nähdään toiminnan keskiössä sekä toimijoina.

Kaupunkiviljelytoiminta näyttäytyy Lightin määritelmää vasten yhtäältä ekologisen kansalaisuuden toimintana, mutta osoittaa myös, että välttämättä joko ylhäältä tai muualta osoitettua velvollisuutta toimintaan ei tarvita, vaan viljelijöiden oma aktiivisuus itsessään tilojen sekä tiedon määrittelyissä sekä jakamisessa tuottavat urbaanin ekologisen kansalaisen määritelmää. Kuten Rachel Blackin (2013) ja Von Hasselin (2005) tutkimukset sekä tämän tutkimuksen kenttätö osoittavat, kaupunkiviljelyn jatkuvan toiminnan kautta se uusintaa sekä ylläpitää yhteisöllisyyttä viljelijöiden keskuudessa. Tämä sisältää yhteisen toiminnan ympäristökysymyksiin puuttumiseen tiedon jakamisen sekä tilan neuvotteluiden ja haltuunoton kautta kaupunkitilassa. Tämä toiminta luo urbaania ekologisen kansalaisuuden käsitettä (Black 2013, 6). Se kumpuaa paikalliselta tasolta toimijoiden omasta aktiivisuudesta sekä huolesta ympäristöä kohtaan.⁸ Rachel Black muistuttaa myös, että esimerkiksi Yhdysvalloilla on pitkä historia maanviljelymaana, ja tämän historian valossa maanviljelyyn sisältyvät ajatukset itsensä elättämisestä sekä omatoimisuudesta näkyvät edelleen myös amerikkalaisessa demokraattisessa hengessä. Tämä ajattelu on kehittynyt kuvaamaan myös nykypäivän kansalaista sekä kansalaisosallistumista kaupunkikontekstissa, esimerkkinä kaupunkiviljelytoiminta. (Black, 2012.)

DelSesto (2015) kuvaa artikkelissaan ”Cities, Gardening, and Urban Citizenship: Transforming Vacant Acres into Community Resources” hyvin sitä kansalaisuuden määritelmää, joka toisaalta sisältää Lightin sekä Holstonin ja Appadurain ajatukset eettisestä sekä todellisesta kansalaisuudesta, mutta tuo määritelmään sen aktiivisen sekä osallistuvan aspektin, jota kaupunkiviljely muuttuvan toiminnan kenttänä sisältää. Hänen mukaansa perinteiset passiiviset valtion sekä kansalaisen suhteen kautta

---

⁸ Vaikkakin puhuttaessa oikeasta ekologisesta sekä ympäristön tilaa parantavasta toiminnasta, kaupunkiviljelytoiminta voi näyttäytyä vähemmän edustavana, sillä sen ekologiset sekä ympäristöystävälliset arvot perustuvat enemmän mielikuviin kuin todelliseen hyötyyn, mutta ne ovat kuitenkin yhtä oikeita kuin toiminta kyseisten motiivien nimissä.

määritellyt kansalaisuuden määritelmät eivät enää edusta nykypäivänä urbanisaation olosuhteita, ja esittääkin tämän rinnalla kasvavan merkityksiltään enemmän osallistuvan, voimaantuvan sekä paremmin muutoksiin soveltuvan määritelmän (mts. 1-2).

DelSesto argumentoi, että julkisen tilan uudelleen hahmottaminen on tärkeää osallistuvan urbaanin kansalaisen määritelmien hahmottamisessa. Kuten kansalaisuus, ei julkinen kaupunkitilakaan ei ole pysyvä ja passiivinen tila, vaan urbaania julkista tilaa muokkaa sosiaalinen liikehdintä. Julkisia kaupunkialueita luodaan yhteisessä käytössä, mikä kattaa aktiivisen demokraattisen osallistumisen myös urbaanin kansalaisuuden luomiseen itsessään (mts 3). Urbaani kansalaisuus DelSestolle on siis prosessi, jonka kautta eri ryhmät kilpailevat väitteistä, kyseenalaistavat tavanomaisia ideologioita ja kollektiivisesti tuottavat tiloja, jotka heijastavat heidän olemassaoloaan. Tämän kaltainen urbaani kansalaisuus voi tuottaa aktiivisia yhteisöllisiä tiloja yhteisöjen kohtaamiselle sekä tuottamiselle, ja joita kollektiivisesti hallitut kaupunkiviljelmätkin ovat. (DelSesto 2015, 3-4.)

Kaupunkiviljelytoiminta edustaa siis tällaista uudenlaista urbaania kansalaisuutta. Kun kaupunkiviljelijä istuttaa, kasvattaa, hoitaa ja kastelee kasveja kirjaimellisesti sotaten kätensä multaan, samalla hän myös neuvottelee, hallinnoi, kasvattaa ja kastelee viljelmiä kuvainnollisesti sotaten itsensä politiikan sekä byrokratian kiemuroihin. Viljelijän tehtävät soveltuvat havainnollistamaan toiminnan sekä kasvi- että poliittista kontekstia (DelSesto 2015, 5). DelSesto yhdistää kaupunkiviljelyn urbaaniin kansalaiseen sen toimintatapojen kautta, ja samalla tuo kaupunkiviljelytoiminnan kautta urbaanin kansalaisen hahmotteluihin ekologisen aspektin. Hän kuvaa, kuinka myös kaupunki on, samalla tavoin kuin viljelmät, osa orgaanista kokonaisuutta, missä kansalaisten on oltava yhteydessä ympäristöön tietynlaisena urbaanina viljelijänä nähden sosiaaliset, ekologiset ja poliittiset instituutiot mahdollisuuksina toimintaan, kuten viljelijä kyntää ja muokkaa maata etsien parhaita kasvupaikkoja (mts. 6). DelSesto puhuu urbaanista kansalaisuuden viljelijästä (mts. 6), jonka voidaan viljelijän tavoin nähdä kylväen, kastellen ja hoivaten luovan itselleen tilaa poliittiseen sekä sosiaaliseseen toimintaan sekä liikehdintään.

Kaupunkiviljely voidaan nähdä yhtäältä tietynlaisena toiminnan jatkumona, jonka historian juuret ulottuvat pitkälle maanviljelyn ytimeen, mutta toisaalta

kaupunkikontekstissa sen voidaan nähdä tuottavat myös uudenlaista toimintaa, missä kansalainen ja kaupunkilainen otetaan toiminnan keskiöön ja osalliseksi sosiaaliseen sekä poliittiseen toimintaan kaupunkitilan muokkaamisessa sekä yhteiskunnallisten kysymysten ja ympäristöhaasteiden ratkaisuisissa. Kaupunkiviljelijät ottavat itselleen tähän toimintaan tilaa julkisessa kaupunkitilassa konkreettisen viljelytoiminnan kautta, ja oikeuttavat omia viljelypaikkojaan kaupunkitilassa ekologisen, ympäristöystävällisen tiedostamisen ja tiedon jakamisen kautta. Kaupunkiviljelijät eivät viljele vain kasveja mahan täytteeksi tai esteettiseksi iloksi, vaan he viljelevät sosiaalisen sekä poliittisen toiminnan tilaa kaikille käytettäväksi kastellen ja lannoittaen urbaania ekologista kansalaisuutta.

Helsingin kontekstissa tämänkaltaisen toiminta on ottanut tuulta enemmänkin ja kaupunkiviljelyn rinnalla Helsingin kaupunkitilaa ovat onnistuneesti ottaneet haltuun myös konseptit kuten Ravintolapäivä sekä Siivouspäivä, joista olen maininnut myös edellä. Niiden voidaan yhtälailla nähdä neuvottelevan tilaa ekologisen kuluttamisen sekä ruoantuotannon keskusteluihin ja aktiivisesti kansalaisten oman toiminnan kautta oikeuttaen itselleen, itse asiassa aina yhden päivän ajaksi kerrallaan, kokonaisen kaupungin verran tilaa. Tuoden tällä tavoin julkiset tilat uudenlaisen käytön sekä toiminnan kentäksi, kyseisenlainen toiminta antaa kaupunkilaisille tilaa toimia ja myös mahdollisesti aktivoi kaupunkilaisia entisestään.

7 Lopuksi: Aktiivinen kansalainen ja huomisen kaupunki

Kaupunkiviljelytoiminnan kautta voidaan tuoda esiin monia eri motiiveja sekä agendoja, kuten olemme edellä nähneet. Tutkimuksen keskiössä on ollut pyrkimys ymmärtää sitä toimintaa, joka näitä motiiveja ilmentää, tuottaa sekä ylläpitää. Keskiöön on otettu itse toimija eli kaupunkiviljelijä, sekä toimintapaikka eli kaupunkiviljelmät. Näiden kautta olen avannut kaupunkiviljelytoimintaan kytköksissä olevia kysymyksiä, kuten kaupunkiympäristön sekä luonnon hahmottaminen kaupunkitilassa, ympäristönsuojelutoiminnan suhdetta kaupunkiviljelytoimintaan, yhteisöllisyyden аспектеja kaupunkitilassa sekä urbaanin kansalaisen määrittelyä toiminnan kautta. Kaupunkiviljelytoiminta sekä luo ja ylläpitää näitä kysymyksiä että pyrkii löytämään niihin vastauksia. Tärkeimpänä huomiona tässä tutkimuksessa on kaupunkiviljelyn kautta nähtävillä oleva urbaanin ekologisen kansalaisen määritelmä ja rakentaminen, joka voidaan nähdä uudenlaisena kaupunkilaisten osallistumisena yhteiskunnan sosiaaliin sekä poliittisiin keskusteluihin sekä oman ympäristön muokkaamiseen. Edellä esitetyn mukaisesti tämä tapahtuu ruoan sekä tiedon jakamisen ja levittämisen, yhteisöllisen toiminnan rakentamisen sekä kaupunkitilan hallinnan ja haltuunoton kautta. Julkisen tilan haltuunotolla kaupunkiviljelijät hyödyntävät vapaita tiloja yhteisön resurssiksi. Kaupunkilainen ja kansalainen nähdään näin aktiivisena toimijana, joka sekä ylläpitää yhteisöllisyyttä että valtaa julkisia tiloja oman toimintansa käyttöön ja tärkeiksi kokemiinsa keskusteluihin osallistumiseen.

Yhteiskuntatieteellisessä sekä antropologisessa ilmastonmuutoksen tutkimuksissa on keskitytty yleisesti sopeutumisen, joustavuuden sekä sietokyvyn teemoihin selviytymismekanismeina. Ilmastonmuutoksen tutkijat tietävät, että sekä sosiaalinen että ekologinen joustavuus ovat ratkaisevia аспектеja paikallisten toimeentulojen sekä resurssien käytön kestävyyskeskusteluissa, mutta tiedostavat myös riittämättömän tiedon ja ymmärryksen siitä, miten yhteiskunnat ja yhteisöt rakentavat kykyä sopeutumiselle muutoksen keskellä (Crate ja Nuttall, 2009, 9-10). Kyseiset tutkimukset keskittyvät useimmiten myös alkuperäiskansojen sekä muiden kaukaisempien yhteisöjen tutkimiseen, kuten esimerkiksi teoksesta *Anthropology and Climate Change: From Encounters to Actions* (2009) käy ilmi. Tuomalla kuitenkin tutkimukset kestävydestä, ekologisuudesta sekä joustavuudesta ympäristöongelmiin myös kaupunkikontekstiin sekä kaupunkitutkimuksen piiriin, kuten edellä olen esittänyt,

voidaan saada uutta ja tärkeää paikallista tietoa juuri muutoksen sekä urbaanien haasteiden kohtaamiseen suurten ihmisyyhteisöjen keskittymissä. Transitiokeskusteluissa argumentoidaan kaupunkien muuntumiskyvyn ja -tahdon puolesta, jotta se pystyisi vastaamaan sitä kohtaaviin haasteisiin. Tutkimuksissa on keskitytty kaupunkien sekä paikallisten hallintojen näkökulmiin (esim. Ernstson ja muut, 2010). Tärkeää on myös keskittyä näkökulmiin, missä kaupunkilaisten omalla aktiivisuudella nähdään olevan mahdollisuuksia osallistua liikehdintään sekä muutokseen, kuten olen tässä tutkimuksessa nostanut esiin. Resilientti kaupunki sisältää myös aktiivisia ja muuntumiskykyisiä kaupunkilaisia.

Kuten edellä olen esittänyt, on kaupungeissa ja urbaaneissa elämäntavoissa tapahtumassa muutoksia niin ekologisessa kuin sosiaalisessa kontekstissa, ja kaupunkilaiset nousevat toiminnan keskiöön yhä useammin. Tämänkaltaisen toiminnan nouseminen sekä leviäminen liittyy vahvasti myös kaupunkien sekä kaupunkitilan muutokseen. Kuten olen edellä esittänyt, kaupunkien koot sekä asukasmäärät maailmanlaajuisella tasolla tulevat kasvamaan entisestään, millä on moninaisia vaikutuksia kaupunkitilaan sekä -ympäristöön. Ympäristökysymykset muun muassa saastuttamisesta, ilmastonmuutoksesta sekä ympäristön kantokykyä kuormittavasta kestäättömästä toiminnasta ovat jo nyt osa myös kaupunkikehityksen kysymyksiä. Ympäristönsuojelukeskustelu on tuotava kaupunkeihin entistä tiiviimmin, kuten Light edellä linjaa, jotta ympäristöhaasteisiin voitaisiin pyrkiä vastaamaan. Hänen mukaansa kestäväan elämiseen sekä ympäristönsuojeluun olisi hyödyllistä keskittyä kaupungeissa, sillä urbaani populaatio kasvaa entisestään, ja jos mitään ei tehdä tai tapahdu, johtaa tämä ympäristökatastrofeihin, koska ihmisten ajattelu kaupungista erillisenä luonnosta on saanut heidät olemaan välittämättä luonnon tilasta (Light 2003, 45-46). Ekologisen jalanjäljen kartan kautta tarkastelu paljastaa, että juuri pohjoisen, länsimaisen ihmisen kestäättömät kulutustavat ovat ympäristölle ongelma eivätkä kaupungit itsessään, kuten edellä on käsitelty. Light esittää urbaanin ekologisen kansalaisen käsitteen kautta, miten tiheästi asutettujen kaupunkialueiden yhteisöt ovat yhdessä ympäristöllisesti kestävämpiä kuin hajautetummin asuttujen alueiden ihmiset (mts. 46-47), ja näin ollen kaupungeissa tapahtuva muutos kestävämpään suuntaan toimii ratkaisuna ympäristökysymyksiin.

Kaupunkiviljely esimerkkinä tällaisesta toiminnasta tuo esiin aktiivisen ja osallistuvan kansalaisen luonteen ja sen merkityksen kaupunkitilaan. DelSesto (2015, 4) kiteyttää,

kuinka kaupunkiviljely edustaa voimallisen uuden urbaanin kansalaisuuden määritelmää, jolla on mahdollisuus oleellisesti muokata urbaania yhteiskuntaa. Tutkimukseni pohjalta voidaan sanoa, että kaupunkiviljelytoiminta on kytköksissä käsityksiin luonnosta sekä kaupunkitilasta ja sitoo ne yhteen mahdollistaen myös ympäristökysymysten pohdinnan yhteiskunnallisten haasteiden rinnalla kaupunkikontekstissa. Kaupunkiviljelijöiden tuottama toimijalähtöinen kaupunkilaisen käsite mahdollistaa uusia toiminnantiloja julkisessa kaupunkitilassa.

Kaupunkiviljelyn sekä urbaanin kansalaisen perspektiivin kautta viljelijästä tulee kaupungin puolestapuhuja, joka osallistuvalla ja käytännönläheisellä työllä osoittaa myös, että urbaanin kestävän toiminnan on oltava muutakin kuin reagointia ympäristöongelmiin, se on nähtävä myös aktiivisena projektina kaupunkikehityksessä (DelSesto 2015, 7). Aktiivisen ekologisen kansalaisuuden ja toiminnan kautta luodaan kestävämpää tulevaisuutta kaupungeissa, mutta samalla kaupunkilaisten toimesta myös viihtyisämpää ja rikkaampaa sosiaalista kaupunkielämää kaikille kaupunkitilassa.

Lähteet

- Anderson, Benedict** 1983. *Imagined Communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.
- Andreatta, Susan** 2005. Urban Connections to Locally Grown Produce. Teoksessa *Urban Place: Reconnecting with the natural world* (toim.) Bartlett, Peggy. Cambridge: The MIT Press.
- Appadurai, Arjun** 1996. *Modernity at Large: Cultural dimensions of globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bartlett, Peggy** (toim.) 2005. *Urban Place: Reconnecting with the natural world*. Cambridge: The MIT Press.
- Basso, Keith** 1996. *Wisdom Sits in Places: Landscape and language among the Western Apache*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Biersack, Aletta ja Greenberg, James** (toim.) 2006. *Reimagining Political Ecology*. London: Duke University Press.
- Certoma, Chiara** 2011. Critical Urban Gardening as a Post-Environmental Practice. *Local Environment* 16(10): 977-987.
- Clarke, John** 2014. Community. Teoksessa *A Companion to Urban Anthropology* (toim.) Nonini, Donald. UK: John Wiley.
- Coleman, Simon ja Collins, Peter** (toim.) 2006. *Locating the Field: Space, place and context in anthropology*. Oxford: Berg Publishers.
- Crate, Susan A. ja Nuttall, Mark** 2009. *Anthropology and Climate Change: From encounters to actions*. Kalifornia: Left Coast Press.
- DelSesto, Matthew** 2015. Cities, Gardening and Urban Citizenship: Transforming vacant acres into community recousces. *Cities and the Environment* 8(2), article 3: 1-17.
- Dürr, Eveline ja Jaffe, Rivke** 2014. Pollution. Teoksessa *A Companion to Urban Anthropology* (toim.) Nonini, Donald. UK: John Wiley.
- Ernstson, Henrik, van der Leeuw, Sander, Redman, Charles, Meffert, Douglas, Davis, George, Alfsen, Christine, Elmqvist, Thomas** 2010. Urban Transitions: On urban resilience and human-dominated ecosystems. *AMBIO: A Journal of the Human Environment* 39(8): 531-545.
- Firth, Chris, Maye, Damian ja Pearson, David** 2011. Developing "community" in Community Gardens. *Local Environment* 16(6)555-568.
- Flachs, Andrew** 2010. Food for Thought: The social impact of community gardens in the Greater Cleveland area. *Electronic Green Journal* 1(30) artikkeli 3.
- Gupta, Akhil ja Ferguson, James** 1997. *Anthopological Locations: Boundaries and grounds of a field science*. Kalifornia: University of California Press.

- Holston, James ja Appadurai, Arjun** 1996. Cities and Citizenship. *Public culture*, 8(2): 187-204.
- Ingold, Tim** 2000. Hunting and Gathering as Ways of Perceiving the Environment. Teoksessa *The Perception of the Environment: Essays in livelihood, dwelling and skill*. London: Routledge.
- Ingold, Tim** 2008. Globes and Spheres: The Topology of Environmentalism. Teoksessa *Environmental Anthropology : A historical reader* (toim.) Carpenter, Carol & Dove, Michael. Malden: Blackwell.
- Kallinen, Timo, Nygren, Anja ja Tammisto, Tuomas** (toim.) 2012. *Ympäristö ja kulttuuri*. Helsinki: Unigrafia.
- Lefebvre, Henri** 1991. *The Production of Space*. Oxford: Blackwell.
- Light, Andrew** 2003. Urban Ecological Citizenship. *Journal of Social Philosophy* 34(1): 44-63.
- Low, Setha ja Lawrence-Zuniga, Denise** (toim.) 2003. *The Anthropology of Space and Place*. Malden: Blackwell Publishing.
- Low, Setha** 2014. Spatialities: The Rebirth of urban anthropology through studies of urban space. Teoksessa *A Companion to Urban Anthropology* (toim.) Nonini, Donald. UK: John Wiley.
- Mayer, Margit** 2013. First World Urban Activism: Beyond austerity urbanism and creative city politics. *City* 17(1): 5-19.
- McDonogh, Gary W.** 2014. Flows. Teoksessa *A Companion to Urban Anthropology* (toim.) Nonini, Donald. UK: John Wiley.
- McIlwaine-Newsad, Heather ja Porter, Rob** 2013. How Does Your Garden grow? Environmental justice aspects of community gardens. *Journal of Ecological Anthropology* 16(1): 69-75.
- Meadow, Alison** 2013. Alternative Food Systems at Ground Level: The Fairbanks community garden. *Journal of Ecological Anthropology* 16(1): 76-84.
- Milbourne, Paul** 2012. Everyday (in)justices and ordinary environmentalisms: Community gardening in disadvantaged urban neighbourhoods. *Local environment* 17(9): 943-957.
- Nonini, Donald** (toim.) 2014. *A Companion to Urban Anthropology*. UK: John Wiley.
- Rademacher, Anne** 2015. Urban Political Ecology. *Annual Review of Anthropology* 44: 137-152.
- Rappaport, Roy** 1968. *Pigs for the Ancestors: Ritual in the ecology of a New Guinea people*. New Haven: Yale University Press.
- Rees, William ja Wackernagel, Mathis** 1996. *Our Ecological Footprint: Reducing human impact on the earth*. Gabriola Island: New Society Publishers.

Roepstorff, Andreas, Bubandt, Nils ja Kull, Kalevi (toim.) 2003. *Imagining nature*. Aarhus: Aarhus University Press.

Rotenberg, Robert 2014. Nature. Teoksessa *A Companion to Urban Anthropology* (toim.) Nonini, Donald. UK: John Wiley.

Sassen, Saskia 1991. *The Global City*. Princeton: Princeton University Press.

Tsing, Anna Lowenhaupt 2005. *Friction: An ethnography of global connection*. Princeton: Princeton University Press.

Von Hassel, Malve 2005. Community Gardens in New York City: Place, community, and individuality teoksessa *Urban Place: Reconnecting with the natural world* (toim.) Bartlett, Peggy. Cambridge: The MIT Press.

Verkkolähteet

AAA Ethics Blog 1.11.2012. *Principles of professional responsibility*. Luettu 21.3.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://ethics.americananthro.org/category/statement/>>.

Black, Rachel 2013. Taking Space to Grow Food and Community: Urban agriculture and guerilla gardening vancouver. *Cuizine: The Journal of Canadian Food Cultures* 4(1). Luettu 1.4.2016. [WWW-dokumentti]. <<http://id.erudit.org/iderudit/1015492ar>>.

Black, Rachel 2012. *Urban Agriculture as Civic Engagement*. Growing Civic Food Symposium. Hosted by The Boston University Gastronomy Program, Artists in Context & The Boston Tree Party. Katsottu 13.4.2016. [WWW-tallenne].
<<http://www.cityfarmer.info/2013/06/07/urban-agriculture-as-civic-engagement/>>.

Dodo ry (ylläpitäjä) *Kaupunkiviljely.fi*. Luettu 15.3.2015. [WWW-sivu].
<<http://kaupunkiviljely.fi>>.

Helsingin kaupunki (ylläpitäjä) 1.4.2016. *Haetaan kaupunkiviljelijöitä Kostinkalliota elävöittämään*. Luettu 1.4.2016. [WWW-dokumentti].
<http://www.hel.fi/www/uutiset/fi/rakennusvirasto/kaupunkiviljelijoi_kaivataan_kostinkalliolle>.

Hovi, Heidi, Huhtama, Leena ja Pehkonen, Arja 2015. *Kaupunkiviljelypaneeli*. HAMK Bionetti. Katsottu 2.6.2015. [WWW-tallenne].
<<https://sites.google.com/a/luovapaja.com/bionetti/kaupunkiviljelyilta-23-4-2015>>.

Jurkko, Kati 5.10.2015. *Olohuoneen voi laajentaa koko kaupunkiin – yksinasuvan koti ei rajoitu asuntoon*. Yle Uutiset. Luettu 28.4.2016. [WWW-dokumentti].
<http://yle.fi/uutiset/olohuoneen_voi_laajentaa_koko_kaupunkiin_yksinasuvan_koti_ei_rajoitu_asuntoon/8350209>.

Kansan Uutiset (ylläpitäjä) 18.5.2015. *Ravintolapäivän avainsana on vapaus*. Kansan Uutiset. Luettu 18.4.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/2797640-ravintolapaivan-avainsana-on-vapaus>>.

Laitinen, Jaana 29.5.2015. *Cityfarmarin viljelypalsta hoitaa nupin ja kroman.* Helsingin Sanomat. Luettu 14.4.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://www.hs.fi/ruoka/a1432698282589>>.

Laitinen, Joonas 29.10.2014. *Kaupunkiaktiivit haluavat viihtyisän ja urbaanin miljoona-Helsingin.* Helsingin sanomat. Luettu 28.4.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://www.hs.fi/kaupunki/a1414476045610>>.

Mokkila, Maija 3.6.2015. *Betoniviidakon puistikoissa kasvavat sipuli ja salaatti – kaupunkiviljely ei ole enää vain hipstereiden harrastus.* YLE Uutiset. Luettu 15.3.2016. [WWW-dokumentti].
<http://yle.fi/uutiset/betoniviidakon_puistikoissa_kasvavat_sipuli_ja_salaatti__kaupun_kiviljely_ei_ole_ena_vain_hipstereiden_harrastus/8041773>.

National Geographic Suomi 27.1.2016. *Uusi lehti: Lähde metsään ja tule terveeksi.* National Geographic Suomi 1/2016. Luettu 15.3.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://natgeo.fi/national-geographic/uusi-lehti-lahde-metsaan-ja-tule-terveeksi>>.

Ravintolapäivä (ylläpitäjä). *Restaurantday.org.* Luettu 18.4.2016. [WWW-sivu].
<<http://www.restaurantday.org/fi/>>.

Rinne, Theo 2014. *Kaupunkiviljelypaikat Helsingissä kesällä 2014.* Haettu 20.3.2015. [PDF-tiedosto]. <www.hel.fi/static/hkr/kaupunkiviljelypaikat_2014.pdf>.

Serkkola, Eira 10.6.2015. *Monenlaiset yhteisöt harrastavat kaupunkiviljelyä Helsingissä.* Valomerkki. Luettu 15.3.2016. [WWW-dokumentti].
<<http://www.valomerkki.fi/aiheet/kaupunki/monenlaiset-yhteisot-harrastavat-kaupunkiviljelya>>.

Siivouspäivä (ylläpitäjä). *Siivouspaiva.com.* Luettu 18.4.2016. [WWW-sivu].
<<http://siivouspaiva.com>>.

Sipari, Pinja ja Lehtonen, Jaakko 2014. *Viljellään Kaupungissa: Opas yhteisö- ja palstaviljelmien perustamiseen Helsingissä.* Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2014:1 / Arkkitehtuuriosasto, Haettu 20.3.2015. [PDF-tiedosto].
<http://www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/2014/viljellaan_kaupungissa_opas_2014.pdf>.

Suomen siirtolapuutarhaliitto (ylläpitäjä) 2016. *Mistä kaikki alkoi?* Luettu 14.4.2016. [WWW-dokumentti]. <<http://www.siirtolapuutarhaliitto.fi/kaytannon-tietoa/historia/>>.

Suomen virallinen tilasto (SVT). *Väestörakenne.* Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 21.4.2016. [WWW-dokumentti]. <<http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>>.

Vilpponen, Susanna 5.8.2015. *Luonto hoitaa kehoa ja mieltä myös urbaanissa ympäristössä.* YLE Uutiset. Luettu 15.3.2016. [WWW-dokumentti].
<http://yle.fi/uutiset/luonto_hoitaa_kehoa_ja_mielta_myos_urbaanissa_ymparistossa/8202277>.

Yhteismaa ry (ylläpitäjä). *Yhteismaa.fi.* Luettu 18.4.2016. [WWW-sivu].
<<http://yhteismaa.fi>>.